

Nieuw Nederlands

6^e editie

Antwoorden Leerboek

2 havo/vwo

Inhoudsopgave *Nieuw Nederlands 2 havo/vwo*

Hoofdstuk 1	5
Taalweetjes.....	5
Lezen	6
Schrijven	10
Kijken en luisteren	12
Spreken en gesprekken	14
Woordenschat	15
Grammatica zinsdelen	18
Grammatica woordsoorten	20
Formuleren	21
Spelling	22
Spelling werkwoorden	23
Hoofdstuk 2	24
Taalweetjes.....	24
Lezen	24
Schrijven	27
Kijken en luisteren	29
Spreken en gesprekken	31
Woordenschat	32
Grammatica zinsdelen	35
Grammatica woordsoorten	37
Formuleren	39
Spelling	40
Spelling werkwoorden	41
Hoofdstuk 3	43
Taalweetjes.....	43
Lezen	44
Schrijven	47
Kijken en luisteren	48
Spreken en gesprekken	50
Woordenschat	51
Grammatica zinsdelen	53
Grammatica woordsoorten	55
Formuleren	56
Spelling	57
Spelling werkwoorden	59

Hoofdstuk 4	61
Taalweetjes	61
Lezen	62
Schrijven	65
Kijken en luisteren	66
Spreken en gesprekken	69
Woordenschat	70
Grammatica zinsdelen	73
Grammatica woordsoorten	75
Formuleren	76
Spelling	77
Spelling werkwoorden	79
Hoofdstuk 5	81
Taalweetjes	81
Lezen	82
Schrijven	85
Kijken en luisteren	86
Spreken en gesprekken	88
Woordenschat	90
Grammatica zinsdelen	93
Grammatica woordsoorten	94
Formuleren	96
Spelling	98
Spelling werkwoorden	100
Hoofdstuk 6	102
Taalweetjes	102
Lezen	103
Schrijven	106
Kijken en luisteren	107
Spreken en gesprekken	109
Woordenschat	110
Grammatica zinsdelen	112
Grammatica woordsoorten	114
Formuleren	116
Spelling	117
Spelling werkwoorden	119

Poëzie en fictie	121
A Problemen	121
B Geluk	123
C Misdaad en criminaliteit	124
D Geschiedenis	126
E Bang, boos, bedroefd	127
F Andere werelden	129
De brug	130
Lezen	130
Grammatica zinsdelen	132
Grammatica woordsoorten	135
Formuleren	137
Spelling	138
Spelling werkwoorden	140

Hoofdstuk 1

Taalweetjes

Dubbelzinnig

Deze twee betekenissen kun je aan de gegeven zinnen geven:

- Tante Lien is aan de lijn. = 1 Tante Lien probeert af te vallen.
2 Tante Lien is aan de telefoon.

Adèle gaat alleen op vakantie in de zomermaanden. =

- 1 Ze gaat in haar eentje op vakantie.
2 Ze gaat niet in andere seizoenen op vakantie, maar alleen in de zomer.

In zijn groentetuin vertelt de Canadese boer over zijn Nederlandse wortels. =

- 1 De boer vertelt over de Nederlands wortels die hij kweekt.
2 De boer vertelt over zijn Nederlandse afkomst.

De dubbelzinnigheid ontstaat doordat

- een woord of een combinatie van woorden twee betekenissen kan hebben ('aan de lijn')
- een zinsdeel ('alleen') bij twee verschillende andere zinsdelen kan horen ('alleen in de zomermaanden' en 'A. gaat alleen')
- een woord een letterlijke en een figuurlijke betekenis kan hebben ('wortels')

Krantenkoppen

Kussen tijdens yogalessen taboe =

- 1 Het is niet toegestaan om te zoenen tijdens yogalessen.
2 Je mag geen kussen gebruiken bij de yogalessen.

Friese ziekenhuizen snijden in personeel =

- 1 De ziekenhuizen opereren of verwonden personeel.
2 De ziekenhuizen gaan met minder personeel werken.

Heineken boert goed in de VS =

- 1 Van Heinekenbier moeten drinkers in de VS nogal veel boeren.
2 Het bedrijf Heineken doet goede zaken in de VS.

Woordspeling

Eigen antwoord.

Lezen

Startopdracht

De zin die je moet kiezen, is de laatste: *Vroeger was ... met voorbeeldbrieven.*

Daarvóór wordt een voorbeeld gegeven (de liefdesbrief van ene Maarten) en voorbeelden zijn niet het belangrijkste van een tekst.

Opdracht 1

Tekst 2 – De kernzin is de tweede zin: *Zweden heeft ... de lijn.*

Tekst 3 – De kernzin is de laatste zin: *'Mimiek is ... Daan Heimans.*

Tekst 4 – De kernzin is de eerste zin: *Als het ... in Europa.*

Opdracht 2

Tekst 5 – De hoofdzaak van de alinea is: Op een eilandje tussen Nieuw-Zeeland en de Zuidpool is een flesje gevonden dat twee jaar geleden bij het zuidelijkste puntje van Zuid-Amerika in zee was gegooid.

Opdracht 3

1 sociale vaardigheden

2 eigen antwoord

3 a sloten buiten (al. 1): lieten niet meedoen

b verschraling (al. 2): vermindering van kwaliteit

c ontwikkeling (al. 4): verandering (die doorwerkt op andere gebieden)

d voldoen (al. 4): geschikt zijn; passen (in de situatie)

e toereikend (al. 6): genoeg; voldoende

f interpreteren (al. 7): verklaren; uitleggen

g empathie (al. 7): vermogen om je in iemand in te leven

h op gezette tijden (al. 8): op vaste momenten

i motto (al. 8): (toepasselijke) spreuk

4 Mensen hebben tegenwoordig vaak onvoldoende sociale vaardigheden. (twee laatste zinnen van alinea 2)

5 Sociale vaardigheden zijn te verdelen in vier categorieën: contact maken, feedback geven, feedback ontvangen en voor jezelf opkomen. (eerste zin)

6 De eerste heeft met 'sociale mobiliteit' te maken, dat betekent: van de ene maatschappelijke laag naar de andere stijgen. De andere ontwikkeling is de nadruk op samenwerking in het onderwijs en op de werkvloer.

7 Alinea 6 gaat over sociale mobiliteit en daarover is in alinea 4 ook al iets gezegd. Je kunt alinea 6 zien als een toelichting op de ontwikkeling 'sociale mobiliteit'. Een toelichting neem je nooit op in een samenvatting.

8 Volgens technologieprofessor Turkle leer je sociale vaardigheden in eerste instantie door persoonlijk contact, dus vooral tijdens persoonlijke gesprekken en gesprekjes, of die nu plaatsvinden aan de eettafel thuis of in de schoolkantine. (eerste zin)

9 Dat alles betekent dat we ons gebruik van digitale media moeten gaan beperken. (eerste zin)

10 eigen antwoord, bijvoorbeeld:

Mensen hebben tegenwoordig vaak te weinig sociale vaardigheden. Die vaardigheden kun je verdelen in vier groepen: contact maken, feedback geven, feedback ontvangen en voor jezelf opkomen.

In de wereld van nu is het belangrijk om sociaal vaardig te zijn, omdat we ons van de ene maatschappelijke laag naar de andere bewegen en omdat we op school en in ons werk steeds meer moeten samenwerken.

Sociale vaardigheden leer je vooral door persoonlijk contact, dus tijdens gesprekken en gesprekjes. Dat betekent dat we minder tijd moeten besteden aan digitale media. (88 woorden)

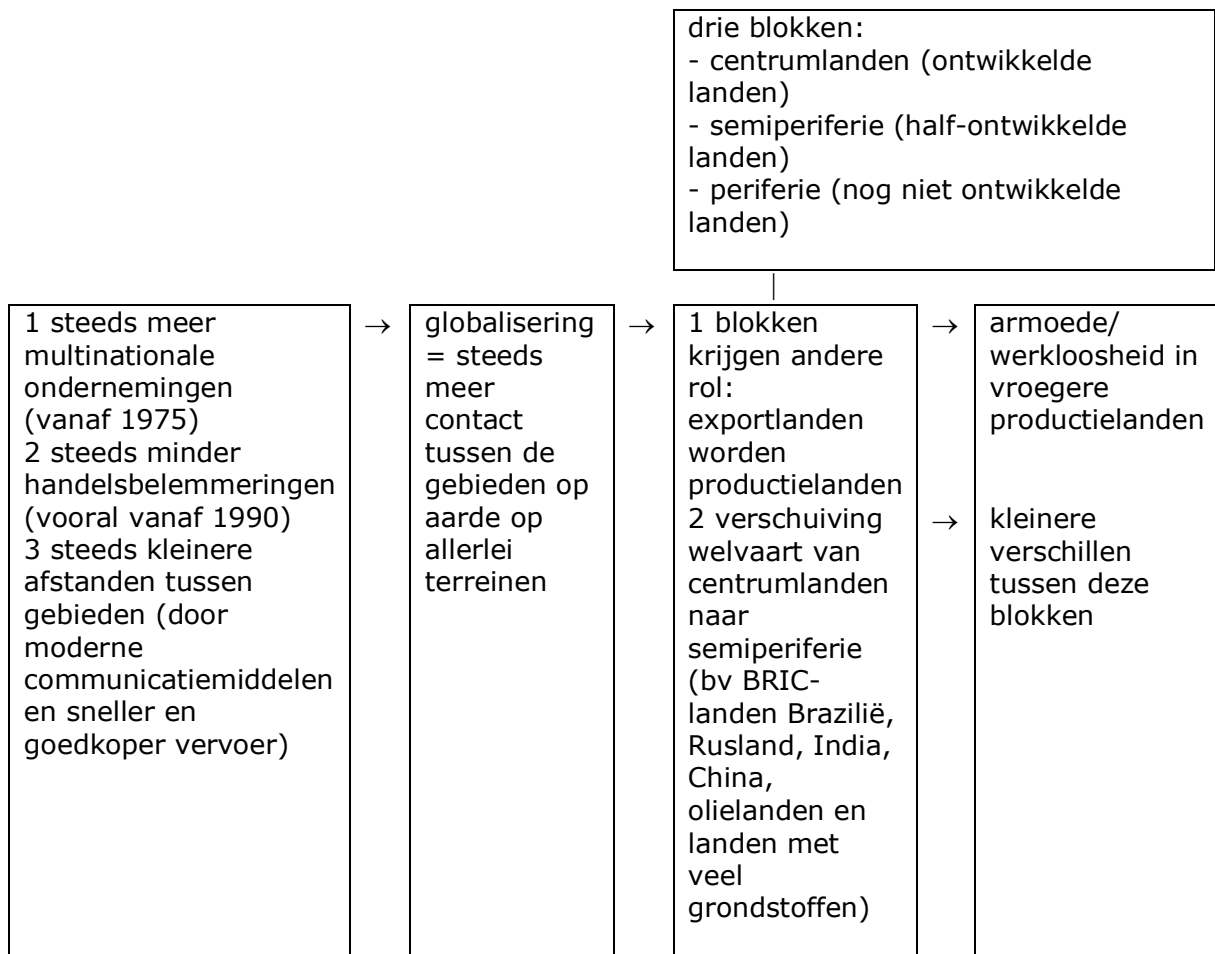

Opdracht 4*

- 1** Sociale vaardigheden worden vergeleken met een verzameling instrumenten. De overeenkomst is dat je ze afhankelijk van het moment / de situatie kunt inzetten. (bij een begroeting geef je soms een hand, soms een knuffel, soms een knipoog, een high five, een boks of een kus op de wang – bij het klussen gebruik je soms een boor, soms een steeksleutel, soms een schroevendraaier, dan weer een hamer of een beitel).
- 2** Ja, want de auteur heeft deskundigen geïnterviewd en de tekst staat in een blad dat als degelijk bekend staat.

Opdracht 5

- 1** een tekst uit een schoolboek
- 2** globalisering
- 3** eigen antwoord
- 4** a satelliet (al. 2): onbemand ruimtevaartuig dat om de aarde draait
b proces (al. 2): op elkaar volgende veranderingen
c belemmering (al. 3): hinder; iets wat in de weg staat
d gigant (al. 3): groot land of bedrijf (eigenlijk: grote reus)
e krimpen (al. 3): kleiner worden
f ontwikkeling (al. 4): verbetering van de economische situatie en de leefomstandigheden van mensen
g de poorten sluiten (al. 4): dichtgaan; ophouden te bestaan
h profiteren (al. 4): voordeel hebben
i traag (al. 4): langzaam
- 5** in de laatste twee zinnen van alinea 2
- 6** Globalisering is het proces waarbij de gebieden op aarde op allerlei terreinen steeds meer met elkaar verbonden raken.
- 7** (1) Vanaf 1975 zijn er steeds multinationale ondernemingen: grote bedrijven met fabrieken en kantoren in meerdere landen. (2) Er zijn steeds minder handelsbelemmeringen, vooral vanaf 1990. (3) De afstanden tussen gebieden worden kleiner dankzij moderne communicatiemiddelen, maar vooral door sneller en goedkoper vervoer met schepen, treinen, vrachtwagens en vliegtuigen.
- 8** (1) centrumlanden (de meest ontwikkelde landen), (2) semiperiferie (half-ontwikkelde landen, die al een eind op weg zijn in hun ontwikkeling) en (3) periferie (niet ontwikkelde landen, die achterblijven in hun ontwikkeling)
- 9** (1) De drie blokken krijgen een andere economische rol: de landen in de periferie verdienden vroeger vooral geld met de export (uitvoer) van grondstoffen, nu zijn ze productielanden geworden. Centrumlanden waren vroeger productielanden, maar veel productiebedrijven worden nu opgeheven, met werkloosheid en armoede tot gevolg. (2) De welvaart verschuift. Grote landen in de semiperiferie zoals Brazilië, Rusland, India en China (de BRIC-landen) doen het economisch goed, evenals olielanden en landen met veel grondstoffen. In rijke (centrum)landen gaat het minder goed met de economie. De verschillen tussen de drie blokken worden kleiner.
- 10** voorbeeldschema: [het schema staat in zijn geheel op de volgende pagina]

of voorbeeldsamenvatting:

Globalisering betekent: meer contact tussen de gebieden op aarde op allerlei terreinen. Dit proces is ontstaan door drie ontwikkelingen:

- 1 steeds meer multinationale ondernemingen (vanaf 1975);
- 2 steeds minder handelsbelemmeringen (vooral vanaf 1990);
- 3 kleinere afstanden tussen gebieden (door moderne communicatiemiddelen en sneller en goedkoper vervoer)

De landen in de wereld kunnen we verdelen in drie blokken:

- centrumlanden (ontwikkelde landen)
- semiperiferie (half-ontwikkelde landen)
- periferie (nog niet ontwikkelde landen)

De globalisering heeft voor deze blokken twee gevolgen:

- 1 De blokken krijgen een andere rol: exportlanden worden productielanden; daardoor neemt de armoede/werkloosheid in vroegere productielanden (centrumlanden) toe.
- 2 De welvaart verschuift van de centrumlanden naar de semiperiferie (bv BRIC-landen Brazilië, Rusland, India, China), olielanden en landen met veel grondstoffen); daardoor worden de verschillen tussen de blokken kleiner.

[128 woorden]

Opdracht 6*

1 Ja, want beide teksten hebben informeren als hoofddoel. Tekst 6 is ook een beetje activerend: aan het eind van de tekst wordt de lezer aangespoord om iets te gaan doen (namelijk minder tijd besteden aan digitale media ten gunste van zijn sociale vaardigheden).

2 B In deze tekst herken je vooral een verschijnsel, oorzaak en gevolgen.

Schrijven

Startopdracht

eigen antwoord, bijvoorbeeld: nee; de e-mail aan de docent zal formeler zijn dan die aan de klasgenoot. De aanhef zal verschillend zijn; ook de woordkeuze en de toon.

Opdracht 1

- 1 formeel
- 2 de abonnementsprijs verlagen naar het oude tarief
- 3 de aanhef, de beleefde toon, de afsluiting
- 4 eigen antwoord, bijvoorbeeld: Ja, er kan worden toegevoegd: klacht of bezwaar.

Opdracht 2

- 1 formeel bedoeld, maar niet in orde
- 2 huishoudelijke hulp op kosten van de gemeente
- 3 eigen antwoord, bijvoorbeeld: Nee, er ontbreken heel wat gegevens, zoals de plaats van het ongeval, de samenstelling van het gezin en het woonadres van Joris. Bovendien staan er veel taal- en interpunctiefouten in de e-mail: me moeder, geen hoofdletters, geen komma's. Misschien verwijst de gemeente Joris door naar een ander loket, waar in dergelijke omstandigheden hulp gevraagd kan worden.
- 4 eigen antwoord, bijvoorbeeld:

Aan: postbus2000@soest.nl

Onderwerp: huishoudelijke hulp gevraagd na ongeval

Geachte heer/mevrouw,

Op 10 oktober jl. is mijn moeder in de Vondellaan ter hoogte van huisnummer 10 gevallen over een losse stoeptegels. Hierbij heeft zij haar enkel gebroken, waardoor ze geen huishoudelijk werk kan doen. Omdat ik haar enige huisgenoot ben, komt al het werk op mij neer. Ik ben twaalf jaar. Overdag moet ik naar school, daarna mijn huiswerk maken en twee keer per week naar voetbaltraining.

Aangezien de gemeente aansprakelijk is, wil ik u vragen of er een mogelijkheid is dat wij op uw kosten tijdelijk huishoudelijke hulp krijgen voor enkele uren per dag.

Graag ontvang ik zo snel mogelijk een reactie op deze mail. Natuurlijk kunt u mij bellen als u vragen heeft.

Met vriendelijke groet,

Joris de Bree
Koekoeklaan 34
1234 XY Soest
06-99886677558

5 –

Opdracht 3

- 1 eigen antwoord, bijvoorbeeld:

Aan: HuizeAvondrood@wolvega.nl

Onderwerp: gezellige middag aangeboden

Geachte heer/mevrouw,

Wij zijn twee leerlingen van het Linde College, klas 2HB. Tijdens de kerstvakantie willen we graag een gezellige middag organiseren voor de bewoners van uw verzorgingshuis. Omdat de meeste bewoners nogal oud zijn, zullen zij wel een middagslaapje doen. Ons idee is om rond een uur of drie te beginnen met thee/koffie en door ons gemaakte cupcakes. Daarna kunnen we een rustig spelletje doen, zoals bingo. De middag willen we afsluiten met een soort disco. Natuurlijk kiezen we dan muziek die uw bewoners mooi vinden. Degenen die niet kunnen staan, kunnen vanuit hun stoel meedansen. Lijkt u dit een goed idee? Of heeft u misschien een ander idee? Als u het fijner vindt om hier eerst met ons over te praten, dan kunnen we hiervoor een afspraak maken in Huize Avondrood. Wilt u alstublieft reageren op deze mail? Alvast bedankt voor uw reactie.

Met vriendelijke groet,
Noah Spijker (06-334422111) en Wil Koppen

2 –

Kijken en luisteren

Startopdracht

De interviewer stelt alleen maar gesloten vragen en hij vraagt niet door.

Opdracht 1

1 Het hangt ervan af of je Sanne Wevers kent en of je haar oefening gezien hebt. De journalist gaat ervan uit dat je de oefening gezien hebt. Dit is op zich logisch, omdat op het moment dat het interview gehouden werd de finale net afgelopen was.

2 'Hoe mooi is dit voor jou?'

3 Ze zegt dat ze er geen woorden voor heeft en dat ze bijna niet kan uitleggen hoe blij ze ermee is.

4 'Probeer eens naar woorden te zoeken.' 'Welke emoties, gedachtes komen er dan los?'

Opdracht 2

1 De vraag is concreter: de journalist vraagt of ze toch wil proberen om haar emoties en gedachten onder woorden te brengen.

2 Ze hebben het een en ander meegemaakt en ze hebben met de hele familie, het hele team, hard voor deze medaille gewerkt

3 Hij had kunnen vragen wat ze dan allemaal meegemaakt hadden.

4 Waarschijnlijk weet hij het antwoord wel en/of hij wil het vooral over de blijdschap vanwege het winnen van de medaille hebben.

Opdracht 3

1 een pubermeisje

2 eigen antwoord – Wat opvalt, is dat Vonk geïntroduceerd wordt als iemand die 'enorm thuis is in al dat menselijke gedrag' en die zelf als bakvis ook verliefd was op een ster. Dit komt niet zo heel serieus over, terwijl ze wel psycholoog is en onderzoek gedaan heeft naar menselijk gedrag.

3 'Op wie was jij verliefd?'

4 Nee, het is niet zo'n goede vraag. Roos Vonk wordt geraadpleegd vanwege haar kennis over menselijk gedrag, haar eigen ervaring doet niet ter zake.

5 De eerste verklaring is de enorme emotie die loskomt, want het is voor fans een heel belangrijk moment. De tweede verklaring is dat mensen zich van nature laten aansteken door anderen: gedrag van anderen is zogezegd besmettelijk.

6 Omdat het ze wel een goed gevoel geeft als ze merken dat ze die meisjes zo blij en gelukkig kunnen maken.

7 met het geschreeuw van mannen bij voetbalwedstrijden

8 eigen antwoord, bijvoorbeeld: Het gedrag van mannen is in die zin anders dat ze schreeuwen bij een doelpunt, niet alleen maar vanwege de aanwezigheid van de voetballers.

9 eigen antwoord – Wat opvalt, is dat hij haar 'Roos' noemt, haar vaak in de rede valt en een grapje maakt over een van haar antwoorden. Er wordt gevraagd naar haar mening als deskundige, maar ze wordt heel informeel en amicaal behandeld. Dat zouden wel redenen kunnen zijn om de houding niet correct te noemen. Aan de andere kant past het misschien wel bij de toon van het programma.

Opdracht 4

1 Hij stond om halfnegen op. Hij ging naar het circuit, daar had hij meetings: meet-and-greets en strategiebesprekingen.

2 'Even nog om het goed te snappen...'

3 Een *meet-and-greet* is een ontmoeting met sponsors en mensen die door de sponsor uitgenodigd zijn.

4 Dus

- 5** Op vrijdag doet hij 'long runs' en daarop worden simulaties gebaseerd. Aan de hand daarvan wordt bepaald hoeveel pitstops er nodig zijn.
- 6** Hij bedoelt ermee dat het een vraag is van iemand die er geen verstand van heeft.
- 7** Een andere reden kan zijn dat hij denkt dat het publiek dezelfde vraag heeft.
Of: Een andere reden kan zijn dat hij een bepaald antwoord wil horen (in dit geval dat Verstappen beter heeft gereden dan zijn teamgenoot).
- 8** dat Verstappen beter heeft gereden dan zijn teamgenoot
- 9** Ze kijken elkaar veel aan, ze knikken bevestigend als de ander iets zegt.
- 10** Ja, hij zit er vrij ontspannen bij en komt zelfverzekerd over. Hij lacht ook veel. Hij komt wel wat gereserveerd over: hij zegt niet alles wat hij denkt; maar dat is niet omdat hij zich niet op zijn gemak voelt.

Spreken en gesprekken

Startopdracht

De dokter vraagt niet aan de man wat hij bedoelt met zijn uitspraak dat de muren op hem afkomen. Hij ziet het als een bouwkundig probleem in plaats van een mentaal probleem. (Als de muren op je afkomen, heb je een opgesloten gevoel, bijvoorbeeld als gevolg van een te vol hoofd of van eenzaamheid, en voel je de drang het huis of de kamer te verlaten.)

Opdracht 1

eigen antwoorden

Opdracht 2

eigen antwoorden, bijvoorbeeld:

1 a Kunt u daar iets meer over vertellen? Of: Wat trok u zo aan in het schrijven?

b Hoe pakt u dat dan aan? Of: Waar ontmoet u dan andere mensen?

c Wat vertelde uw buurman dan? Of: Wat vond u zo interessant aan het verhaal van uw buurman?

2 a U bent dus vier jaar geleden begonnen met research, maar pas veel later begonnen met het schrijven van het boek?

b Als ik u goed begrijp, trekt u zich de kritiek niet zo aan? Of: Het maakt u dus ook niet zoveel uit of uw verhaal waar is?

c Dus eigenlijk ontstaat zo'n personage pas tijdens het schrijven? Of: Dus u gaat uit van enkele eigenschappen en bedenkt dan tijdens het schrijven de rest?

Opdracht 3

eigen antwoorden

Woordenschat

Startopdracht

eigen antwoorden, bijvoorbeeld:

- slim: zo slim als onze docent Nederlands
- smerig: zo smerig als de toiletten op de eerste verdieping

Opdracht 1

1/2 a wezel

b mol

c kwartel

d hoentje

e vis

f spin

g vos

h beer

i vogel

j hond

Opdracht 2

1 elkaar (bij een begroeting) drie keer kussen

2/3

1 Jan en alleman: alle aanwezigen

2 relatief: nogal; tamelijk

3 recente: nieuwe

4 norm: regel

5 introduceren: voorstellen

6 nooit ofte nimmer: helemaal nooit

7 langdradige: langdurige en saaie

8 kwellend: grote last

9 onderhevig: gebonden

10 standaard: norm; regel

11 gangbaar: gewoon

12 variaties: verschillen

13 demonstreren: duidelijk maken; laten zien

14 internationaal: op de hele wereld

15 non-verbaal: niet in woorden; in gebaren

16 lokale: plaatselijke

4 al. 1 (baal) balen als een stekker: meer dan genoeg hebben van; een hekel hebben aan

al. 1 buigen als een knipmes: zeer onderdanig doen

al. 2 zo oud als de weg naar Rome: heel erg oud

al. 3 zo eerlijk als goud: volkomen eerlijk

al. 3 zo doof als een kwartel: stokdoof

al. 3 Oom Gerard is net een spraakwaterval: hij is voortdurend aan het woord

al. 4 een hoofd als een boei: een vuurrood hoofd

al. 4 als haringen in een ton: heel dicht op elkaar

al. 5 zo brutaal als de beul: zeer brutaal; heel onbehouden; bot

al. 6 zo klaar als een klontje: volkomen duidelijk

Opdracht 3

1 a een dijk (b) van een conditie (o)

b een draak (b) van een film (o)

c een kalf (b) van een hond (o)

- d een kast (b) van een huis (o)
- e een kwal (b) van een vent (o)
- f een reus (b) van een kerel (o)
- g een schat (b) van een meid (o)
- h een wolk (b) van een baby (o)
- 2 eigen antwoord

Opdracht 4

- 1/2 a een rund
- b een zwerende vinger
- c God in Frankrijk
- d een schoorsteen
- e de raven
- f een leeuw
- g een paard
- h het graf
- 3 a bloeden als een rund: hevig bloeden
- b kloppen als een zwerende vinger: helemaal juist zijn
- c leven als God in Frankrijk: zorgeloos, gemakkelijk leven
- d roken als een schoorsteen: heel veel roken
- e stelen als de raven: alles wegnemen
- f vechten als een leeuw: hevig vechten
- g werken als een paard: heel hard werken
- h zwijgen als het graf: volkomen zwijgen

Opdracht 5

1 Als je je (1) verveelt, kun je op zoek gaan naar een penvriend of penvriendin. Met penvrienden hou je regelmatig (2) contact, soms per brief, maar tegenwoordig gaat het vaak per (3) e-mail. Met hen kun je bespreken wat je wilt en als het (4) klikt tussen jullie, kun je misschien zelfs eens (5) overwegen om een keer wat af te spreken. Tegenwoordig kun je penvrienden heel makkelijk (6) online vinden. Er zijn verschillende (7) websites waarop je je daarvoor gratis kunt aanmelden. Penpalworld.com is bijvoorbeeld een grote site met meer dan 1 miljoen leden van over de hele wereld die op zoek zijn naar iemand om mee te schrijven.

Via de website kun je aangeven wat voor penvriend jij zoekt. Misschien wil je graag contact met iemand met dezelfde (8) hobby of schrijf je liever met iemand die woont in het land waar je weleens naar toe gaat op vakantie of waar je juist een keer graag naar toe zou willen.

Voordat je je inschrijft op de site, kun je al (9) profielen bekijken van de leden. Om in contact te komen met iemand, moet je je (gratis) aanmelden via de website.

Door te (10) corresponderen met een penvriend, doe je nieuwe contacten op met mensen die je anders waarschijnlijk nooit had gesproken. Verder kun je via de gewone post leuke dingetjes meesturen, zoals (11) ansichtkaarten, foto's of lokale producten. Ook kan het hebben van een penvriend (12) leerzaam zijn. Je kunt bijvoorbeeld in contact komen met mensen uit een andere (13) cultuur of streek en daar een hoop van leren. De brieven die je ontvangt, zijn leuke (14) herinneringen om te bewaren voor later.

Tot slot: wanneer je een penvriend uit het buitenland kiest, is het schrijven een goede manier om je Engels (of misschien wel een andere) taal beter onder de (15) knie te krijgen.

- 2 (1) vervelt: niet weet wat je moet doen
- (2) contact: verbinding
- (3) e-mail: digitale brief
- (4) klikt: goed samengaat
- (5) overwegen: nadenken of je iets wel of niet wilt doen

1	L	I	C	H	T				
2		H	O	N	D				
3	P	L	A	N	K				
4			T	R	O	T	S		
5		S	L	A	P	E	N		
6		V	E	C	H	T	E	N	
7		L	A	T					
8			P	I	E	R			
9			E	Z	E	L			
10			R	O	O	D			
11			S	T	E	L	E	N	
12		D	O	M					
13		R	O	N	D				
14			N	I	J	D	I	G	

Grammatica zinsdelen

Startopdracht

- 1** - zorgen voor: De oudste dochter van het gezin zorgt goed voor haar zieke moeder.
- verbazen over: Je hoeft je niet te verbazen over deze actie.
- gokken op: De toeschouwers van de paardenrace gokten op het verkeerde paard.
- huilen om: Sommige leerlingen huilen om een slecht cijfer.
- 2** twijfelen aan – feliciteren met – uitgaan van

Opdracht 1

- 1** De meeste kleine kinderen / luisteren / graag / naar traditionele sprookjes.
pv = luisteren
ow = De meeste kleine kinderen
wg = luisteren
vv = naar traditionele sprookjes
- 2** Op de Olympische Spelen / twijfelde / Bolt / nooit / aan zijn winst op de 100 meter.
pv = twijfelde
ow = Bolt
wg = twijfelde
vv = aan zijn winst op de 100 meter
- 3** De agent / heeft / zich / behoorlijk / geërgerd / aan de grote mond van de arrestant.
pv = heeft
ow = De agent
wg = heeft zich geërgerd
vv = aan de grote mond van de arrestant
- 4** Wie van jullie / keek / het meeste / uit / naar de eerste schooldag?
pv = keek
ow = Wie van jullie
wg = keek uit
vv = naar de eerste schooldag
- 5** In de polder / waarschuwen / verkeersborden / voor overstekende otters.
pv = waarschuwen
ow = verkeersborden
wg = waarschuwen
vv = voor overstekende otters
- 6** Meestal / zullen / leerlingen / uitgaan / van de eerlijkheid van de docent.
pv = zullen
ow = leerlingen
wg = zullen uitgaan
vv = van de eerlijkheid van de docent

Opdracht 2

- 1** vv
- 2** geen vv; *met haar rode handtas* is een bwv
- 3** geen vv; *aan de rekstok* is een bwv
- 4** vv
- 5** geen vv; *op het perron* is een bwv
- 6** vv

Opdracht 3

Voorbeelden:

- Ga jij altijd lopend naar school?
- Sary is benieuwd naar haar verjaardagscadeau.
- Freek springt graag van de brug het water in.
- Veel mensen genieten erg van hun pensioen.

- 's Avonds maakt Aline een wandeling over de dijk.
- Heb jij al nagedacht over deze kwestie?

Opdracht 4

(1) Op de middelbare school (bwb) leer je méér dan alleen Franse woordjes en de geschiedenis van de mensheid. (2) Je (ow) leert er ook je problemen oplossen. (3) Maar hoe pakken leraren dat (lv) aan? (4) Een school in Arkansas (VS) (ow) bedacht een behoorlijk drastische maatregel...

(5) Op de deur van de jongensschool (bwb) hangt sinds vorige week een briefje met een stopteken (ow): (6) 'Komt u een lunchpakket, boeken, huiswerk, schoolspullen enzovoorts brengen (komt brengen = wg)? Draai dan om en verlaat dit gebouw. (7) Uw zoon leert dan (bwb) zijn problemen zelf oplossen.'

(8) Veel mensen (ow) vinden dit een uitstekende regel. (9) Anderen vinden het (lv) onzin. Ze zeggen: (10) 'Je hoeft je kind geen honger te laten lijden (hoeft te laten lijden = wg). (11) Je hoeft hem ook niet te laten bedelen om zijn lunch (vv). (12) Huiswerk en boeken zijn echter (bwb) een ander verhaal.' (13) Zouden leraren zich in dat laatste (vv) ook kunnen vinden?

Opdracht 5*

- 1 Wordt jouw buurjongen [de nieuwe zaterdaghulp]?
- 2 Coen, mijn achterneef, is af en toe [bijdehand].
- 3 Ondanks de zware training blijft deze turnster [enthousiast].
- 4 De musical *Soldaat van Oranje* lijkt me [geweldig]!

Grammatica woordsoorten

Startopdracht

Nee, de zinnen a en b zijn niet correct.

In zin a moet er *mijn* staan in plaats van *me*.

In zin d moet er *jou* staan in plaats van *jouw*.

Opdracht 1

1 Mijn = bez.vnw; haar = bez.vnw

2 je = pers.vnw; onze = bez.vnw

3 m'n = bez.vnw; zijn = bez.vnw

4 hun = pers.vnw; hun = bez.vnw

5 Ik = pers.vnw; jou = pers.vnw

6 Het = pers.vnw; me = pers.vnw; je = pers.vnw

Opdracht 2

1 Wie heeft **hun** (mv zonder vz) het grote nieuws verteld over **hun** (bez.vnw) koninklijke onderscheiding?

2 Kirsten de Valk koopt voor **hen** (mv met vz) een klein cadeautje bij de Wereldwinkel.

3 Met Kerstmis hoop ik **hen** (lv) eindelijk na al die jaren weer eens te zien.

4 Vanwege **hun** (bez.vnw) grote inzet worden die mooie cijfers **hun** (mv zonder vz) echt wel gegund!

Opdracht 3

Verlegenheid is een mooie eigenschap, maar (1) **deze/die** (aanw.vnw) karaktertrek kan ook behoorlijk lastig zijn. Verlegen mensen leggen minder makkelijk contact, waardoor (2) **zij/ze** (pers.vnw) soms vereenzamen. (3) **Zij/Ze** (pers.vnw) durven nauwelijks initiatief te nemen, behalve in (4) **hun** (bez.vnw) vertrouwde omgeving. (5) **Zij/Ze** (pers.vnw) vragen zich namelijk steeds af (6) **wat** (vr.vnw) anderen van (7) **hen** (pers.vnw) denken. Ben (8) **jij** (pers.vnw) ook zo verlegen?

Opdracht 4

- 11 zn: Zusje, draadjes, zusje, blik, aai, kusje, duw, mep, zusje, taal, ander

- 4 ww: zijn, verbinden, heb, is

- 3 vz: met, met, voor

- 2 pers.vnw: mij, ik

- 2 bez.vnw: mijn, mijn

Opdracht 5*

1 kww; het koppelt *erger* aan het ow

2 zww; *drie weken* wordt niet gekoppeld aan het ow (het is een tijdsbepaling)

3 kww; het koppelt *gezellig* aan het ow

4 zww; kappen is geen kww

Formuleren

Startopdracht

1 Sommige woorden worden te vaak herhaald, zoals *gekantelde*, *vrachtwagen*, *lading* en *augurken*.

2 Je zou de woorden kunnen vervangen door synoniemen, of gebruik kunnen maken van verwijswwoorden.

Opdracht 1

1 kalkoenen

2 vogels, dieren, beesten, gevederde dieren, grote vogels

Opdracht 2

eigen antwoorden

Opdracht 3*

1 Dit komt doordat alle zinnen dezelfde zinsvolgorde hebben.

2 Fietsendief vlucht voor boksters

Een fietsendief in Schiedam is vorige week flink geschrokken. Toen hij een fiets wilde stelen, werd hij opgemerkt door een groep vrouwen die net van een boksles kwamen. Zij zagen de crimineel een fiets meenemen en renden naar buiten. Hierop ging de dief er snel vandoor, maar de boksters haalden hem bijna in. De man koos eieren voor zijn geld en liet het rijwiel los. Omdat hij zonder de tweewieler sneller vooruit kwam, wist hij te ontsnappen.

Spelling

Startopdracht

Wachtwoorden zijn vaak een bron van ergernis, want je moet inmiddels zo veel wachtwoorden onthouden. **Z**e moeten vaak ook nog voldoen aan een aantal eisen. **Z**e moeten bijvoorbeeld minimaal acht letters, twee hoofdletters en een leesteken bevatten. **N**atuurlijk bewaar je je wachtwoorden zorgvuldig. **T**och moet je na enkele maanden soms opeens weer een nieuwe code instellen.

Opdracht 1

- 1** Als je de stof begrijpt (**, komma tussen twee pv's**) zal het zeker lukken (**. einde zin**)
- 2** De concertkaartjes waren populair (**: verklaring volgt erna**) er stonden lange rijen voor de kassa.
- 3** Jozua bracht de lege flessen naar de glasbak (**, komma voor een verbindingswoord**) omdat zijn moeder het vriendelijk vroeg.
- 4** Morgenochtend om 8 uur heeft Alex rijexamen (**; de zinnen hangen sterk samen**) hij moet dus vroeg opstaan.
- 5** De goudvissen dreven voor dood in de kom (**: de verklaring volgt erna**) ze hadden al dagen geen voer gehad.
- 6** De vriend van Carry studeert criminologie (**; de zinnen hangen sterk samen**) hij hoopt volgend jaar af te studeren.

Opdracht 2

- 1** Na schooltijd kan **B**ram doen wat hij graag wil: voetballen met zijn vrienden en daarna gamen.
- 2** De heer **V**an **B**ergen woont vlak bij zijn werk, maar hij pakt altijd de auto.
- 3** Zou je dit verslag vrijdag aanstaande willen inleveren bij **A**nja de **G**raeff?
- 4** Dat je je kamer nog steeds niet opgeruimd hebt, is ronduit schandalig.
- 5** De **F**ranse delicatessenwinkel verkoopt de volgende producten: olijfolie, stokbrood, paté en droge worsten.
- 6** Nog altijd is de buurtwinkel populair: hij biedt producten aan voor een lage prijs.

Opdracht 3

- 1** Het pasgeboren **b**aby'tje droeg een klein zilveren **k**ettinkje.
- 2** De coach vond het **f**ascinerend hoe de spelers het **c**onflict zelf oplosten.
- 3** De student filosofie moet een artikel over **e**thiek schrijven, maar hij heeft de **n**eiging om het steeds uit te stellen.
- 4** Je moet tijdens de pauze niet gaan **r**oddelen om een **a**micale indruk te maken.
- 5** Het medisch **e**xperiment mislukte en **r**uïneerde Maria's sportcarrière.
- 6** Zagen jullie gisteren ook die **E**ngelse **d**ocumentaire over de vulkaanuitbarsting?

Opdracht 4*

- 1** bijvoorbeeld: keeper, training, basketbal, skateboard, hockey.
- 2** *a* audace = cadeau
- b* byab = baby
- c* anticross = croissant
- d* rillhert = thriller
- e* tappol = laptop
- f* heetrat = theater

Spelling werkwoorden**Startopdracht**

De laatste twee zinnen bevatten geen onderwerp. In deze twee zinnen wordt een opdracht/bevel gegeven.

Opdracht 1

- 1 Zet de borden maar vast op tafel!
- 2 Neem jullie rekenmachine mee naar de toetsweek!
- 3 Meld je bij aankomst direct bij de balie!
- 4 Maak je vrienden en vriendinnen niet zwart!

Opdracht 2

- 1 **Word** nu eens wakker!
- 2 De oma van Jessica **brandt** graag een kaarsje in de kerk.
- 3 Dat **gebeurt** me zeker niet nog een keer!
- 4 **Houd** je goed vast in de draaimolen!
- 5 **Bereid** jij vanavond de maaltijd?
- 6 Waarom **wrijft** een vlieg met zijn voorpootjes tegen elkaar?

Opdracht 3

- 1 Zie het schema.
- 2 De sterke werkwoorden zijn *stelen* en *verbieden*.

Infinitief	pvtt – hij ...	pvvt – hij ...
<i>a beminnen</i>	bemint	beminde
<i>b boffen</i>	boft	bofte
<i>c bonzen</i>	bonst	bonsde
<i>d stelen</i>	steelt	stal
<i>e stranden</i>	strandt	strandde
<i>f verachten</i>	veracht	verachtte
<i>g verbieden</i>	verbiedt	verbood
<i>h vrezen</i>	vreest	vreesde

Opdracht 4

- 1 pvtt → vind, bn → geschreven
- 2 bn → verroeste, bn → klussende, vd → verwijderd
- 3 pvvt → verwaarloosde, bn → wandelende
- 4 pvtt → kan/kon, bn → onderhouden
- 5 od → zingend, bn → opgeluchte
- 6 pvtt → wordt, vd → gerepareerd

Opdracht 5*

- 1 Carel en Ans hebben alvast online **ingecheckt** voor hun non-stopvlucht naar het eiland Trinidad.
- 2 Met een vast sportmaatje **squasht** Jeroen elke dinsdagavond in sportcentrum De Bron.
- 3 Weet je dat een kwart van de bevolking films **downloadt**?
- 4 Door de toename van variabele werktijden wordt er sinds tien jaar minder **gecarpoold** door werknemers.
- 5 De gehaaste jongen **racete** met zijn fiets zo snel mogelijk naar huis.
- 6 Het liefste **barbecue** ik met Turks brood, verse tonijn, witlofsalade én in gezelschap van goede vrienden.

Hoofdstuk 2

Taalweetjes

Eigen antwoorden.

Lezen

Startopdracht

In de zinnen met 'Daarom' is sprake van een menselijke overweging: in zin *a* kunnen de kinderen ook besluiten om niet voorzichtig naar school te lopen en in zin *c* kan Max ook besluiten om geen oordoppen in te doen.

In de zinnen met 'Daardoor' is sprake van een noodzakelijk gevolg: in zin *b* veroorzaakt de spiegelgladde weg/brug veel valpartijen en in zin *d* hebben de decibellen die Max produceert, tot gevolg dat Max' burens elkaar niet kunnen verstaan. De fietsers in zin *b* en de burens van Max in zin *d* kunnen daar zelf niets aan veranderen.

Opdracht 1

- 1 de straatkunst van Lor-K / het project Eat Me van Lor-K
- 2 eigen antwoord
- 3 Daarom
- 4 Ze bedoelt daarmee: 'Als ik zin heb om kunst te maken.'
- 5 Het gevolg is
- 6 oorzaak: Lor-K past het recept aan de voorwerpen en de locatie aan.
gevolg: de maaltijd past perfect in het landschap.
- 7 Ze voelt zich sterk aangetrokken tot kleur.
- 8 Omdat
- 9 dus
- 10 Ze zal nooit weten of en hoe haar kunstwerken verder leven.
- 11 Ze houdt wel van zulke mysteries.
- 12 want
- 13 dankzij
- 14 oorzaak: haar projecten
gevolg: Lor-K ziet de stad op nieuwe manieren.

Opdracht 2

- 1 (de geschiedenis van) straatnamen
- 2 eigen antwoord
- 3 *a* omslachtig (al. 2): ingewikkeld
b singel (al. 3): gracht om een stad
c lokaliseren (al. 4 : plaats bepalen van
d in de volksmond (al. 4 : zoals de gewone man het zegt
e prominent (al. 4): opvallend
f staat van dienst (al. 5): positie (status) op basis van prestaties
g uit de grond gestampt (al. 5): heel snel gebouwd
h in zwang (al. 5): (veel)gebruikt
i heeft veel voeten in de aarde (al. 6): kost nogal wat moeite
- 4 Kortom
- 5 Men vond de eerdere uitgebreide beschrijvingen te omslachtig.
- 6 daarom
- 7 toelichtend verband
- 8 Zo
- 9 Het werd overal steeds drukker, waardoor de postbodes en hulpdiensten moeite kregen met het vinden van de juiste adressen.
- 10 De belangrijkste reden

11 (1) namen die al eerder in de volksmond waren ontstaan; (2) namen die verwezen naar prominente uithangborden of gevelstenen van bepaalde huizen; (3) namen van personen met een bepaalde staat van dienst, zoals zeehelden of belangrijke politici.

12 Doordat

13 oorzaak: Er werden rond 1900 compleet nieuwe woonwijken uit de grond gestampt. gevolg: Er waren veel nieuwe straatnamen nodig.

14 dus

15 a De Admiraal Michiel de Ruyterweg is typisch een straatnaam van deze tijd. = niet waar – toelichting: Zeehelden werden vaak vernoemd in de periode vanaf 1851, toen de officiële straatnamen werden vastgelegd. (al. 4)

b Het is onmogelijk een straat te vernoemen naar iemand die nog leeft. = niet waar – toelichting: Straten kunnen vernoemd worden naar leden van het huidige Koninklijk Huis en soms naar springlevende bekende Nederlanders. (al. 6)

c Officiële straatnamen bestaan al sinds de twaalfde eeuw. = niet waar – toelichting: Pas in 1851 werden straatnamen officieel vastgelegd. (al. 4)

d Straten als Bakkerstraat en Boekbindersweg vind je meestal in het oudste gedeelte van een stad. = waar – toelichting: De eerste straten werden onder andere vernoemd naar de ambachten die er werden uitgeoefend. (al. 3)

16 eigen antwoord

Opdracht 3*

1 B In deze tekst herken je vooral een volgorde van verleden/heden/(toekomst).

– toelichting: In de tekst wordt de ontstaansgeschiedenis van straatnamen behandeld: van middeleeuwen tot nu.

2

periode + situatie/ontwikkeling straatnamen	straatnamen – bijzonderheden
middeleeuwen: geen officiële straatnamen, wel onofficiële	aanduiding op basis van herkenningspunt, eigenschap, functie, handel die er plaatsvond, ambachten die er werden uitgeoefend, relatie met iets of iemand
1851: drukkere steden → officiële straatnamen en huisnummers	- overname van bestaande namen uit de volksmond - namen gebaseerd op uithangborden of gevelstenen - vernoeming van zeehelden en belangrijke politici
± 1900: veel nieuwe woonwijken → veel nieuwe straatnamen	- themawijken (vogels, kruiden, edelstenen, koningshuis, bomen, schilders) - vernoeming van bekende (overleden) personen

[83 woorden]

Of: In de middeleeuwen hadden straten geen officiële namen. Ze werden aangeduid op basis van een herkenningspunt, een eigenschap, een functie, de handel die er plaatsvond, de ambachten die er werden uitgeoefend of de relatie met iets of iemand. In 1851 werden straatnamen officieel vastgelegd en kregen huizen een nummer. Reden: het werd overal steeds drukker. Bestaande namen uit de volksmond werden overgenomen; verder werden de namen gebaseerd op uithangborden of gevelstenen van bepaalde huizen. Ook werden zeehelden en belangrijke politici vernoemd.

Rond 1900 maakten nieuwe woonwijken veel nieuwe straatnamen noodzakelijk. Wijken kregen een thema, zoals vogels, kruiden, edelstenen, koningshuis, bomen, schilders en ook werden er bekende (overleden) personen vernoemd.

[109 woorden]

Opdracht 4

1 slacklinen

2 eigen antwoord

3 alinea 1, 2, 3, 7, 8 en 9 (alleen het eind)

4 alinea 4: over de achtergrond van slacklinen

alinea 5: over de verschillende niveaus van slacklinen

alinea 6: over de eerste beginselen van slacklinen / de dingen die je moet weten als je begint met slacklinen

alinea 9: over de pogingen van de auteur om te slacklinen

5 a verkocht (al. 2): enthousiast

b gefocust (al. 3): geconcentreerd

c uitdaagt (al. 4): verleidt

d een vlucht nemen (al. 4): groot worden

e gradaties (al. 5): niveaus

f scherp (al. 6): goed in vorm

g participerende (al. 9): meedoende; deelnemende

h een brug te ver (al. 9): te moeilijk; niet haalbaar

i met een slok op (al. 9): aangeschoten; met alcohol in het lijf

6 omdat de slacklijn onder je voeten beweegt

7 Daarom

8 Bij koorddansens loop je over een stalen kabel; bij slacklinen loop je op een elastische band.

9 Hierdoor

10 A chronologisch verband

11 Met 'die laatste categorie' bedoelt de schrijver de groep mensen die slacklinen tussen twee bergpassen in met 500 meter lucht en leegte onder zich.

12 (1) redengevend – want; (2) tegenstellend: Maar

13 slacklinen als circuskunstje ↔ slacklinen als sport

14 Participerende journalistiek houdt in dat de schrijver van een journalistieke tekst zelf ook meedoet met zijn onderwerp. – In dit geval gaat de schrijver van de tekst ook zelf slacklinen.

15 Doordat

16 oorzaak: de lijn is elastisch; gevolg: je voeten beginnen direct te wiebelen zodra je er gewicht op zet

Opdracht 5*

1 alinea 4, 5 en 6 – toelichting: In alinea 4 wordt iets gezegd over de oorsprong van slacklinen, in alinea 5 iets over de verschillende niveaus en in alinea 6 iets over de eerste beginselen van slacklinen. Dat zijn dingen die je heel goed in een presentatie kunt opnemen.

Eventueel zou je ook alinea 3 kunnen noemen. – toelichting: In alinea 3 wordt iets gezegd over het effect dat slacklinen op de beoefenaar kan hebben.

2 eigen antwoord – Het antwoord is alleen goed als de mening onderbouwd is met serieuze argumenten.

Schrijven**Startopdracht**

eigen antwoord, bijvoorbeeld:

Welk onderwerp kies ik? Wat is het doel van de tekst? Voor wie is de tekst bestemd?

Welke deelonderwerpen ga ik behandelen? In welke volgorde ga ik de onderdelen zetten?

Opdracht 1

1 vogels bekijken

2 lezers informeren over het bekijken van vogels: wat is het en wat komt erbij kijken?

3 eigen antwoord, bijvoorbeeld:

al 2 – overal: balkon, tuin, straat; Texel; met verrekijker beter zien

al 3 – kenmerken: kleur, staart, pootjes; vogelgids: per soort, tekst en plaatjes, liefst ook geluid

al 5 – excursie, gidsen, samen met anderen

4 eigen antwoord, bijvoorbeeld:

[1] Er is niets zo ontspannend dan buiten te zijn en te genieten van je omgeving. Het wordt nog mooier als je het leuk vindt om vogels te zoeken en te bekijken. Dan wordt het namelijk ook nog een beetje spannend buiten: Spot je eindelijk de vogel waarnaar je al zo lang op zoek bent? Krijg je het vogelconcert te horen dat je nooit eerder gehoord hebt?

[4] Wat moet je, naast een verrekijker en vogelgids, nog meer bij je hebben? Om de vogels die je ziet vast te leggen, kun je een camera meenemen. Begin met een eenvoudige, je telefoon bijvoorbeeld. Verder kun je in een notitieboekje opschrijven wat je ziet: de soort, het geslacht en het aantal. Vergeet niet de plaats en datum te noteren. Ten slotte moet je de juiste kleding aantrekken. De keuze is afhankelijk van het weer en de locatie. Denk eraan dat je lange tijd stilstaat; neem dus iets warm mee.

Opdracht 2

1 eigen antwoord

2 eigen antwoord, bijvoorbeeld:

Onderwerp: De Biesbosch

Schrijfdoel: lezers informeren over De Biesbosch

Hoofdgedachte: De Biesbosch is een waterparadijs.

3 eigen antwoord, bijvoorbeeld:

Bouwplan:

Onderwerp: De Biesbosch Schrijfdoel: lezers informeren over De Biesbosch Hoofdgedachte: De Biesbosch is een waterparadijs			
A	B	C	D
Inleiding	1	algemene informatie	Beschermde natuurgebied, Noord-Brabant en Zuid-Holland, zoetwatergetijdengebied, ...
Middenstuk (met deelonderwerpen)	2	dieren en planten	knaagdieren: bever, vos, ree, boomarm, haas, woelmuis, ... vogels: zeearend, ijsvogel, nachtegaal, ... planten: kattenstaart, wilgenroosje, brandnetel, ...
	3	activiteiten	wandelen, fietsen, paardrijden, varen, ...
	4	informatie	bezoekerscentra in Dordrecht en Drimmelen, museum in Werkendam, ...

Slot	5	conclusie	De Biesbosch: beschermd natuurgebied, waterparadijs, ...
------	---	-----------	--

4 –

5 eigen antwoord

6 eigen antwoord – Let erop dat de woorden uit kolom D terugkomen in de alinea.

Kijken en luisteren

Startopdracht

- 1 Waarschijnlijk de leerling die spiekbriefje 1 gebruikt heeft.
- 2 Spiekbriefje 1 is veel duidelijker dan spiekbriefje 2. Er staat meer relevante informatie op en de informatie is overzichtelijker weergegeven.

Opdracht 1

- 1 barbecueën in het park
- 2 in het Kralingse Bos in Rotterdam
- 3 twee noemen uit: Maastricht, Nijmegen, Enschede
- 4 drie noemen uit: Groningen, Leeuwarden, Zwolle, Den Haag, Utrecht, Arnhem, Tilburg
- 5 De regels voor barbecueën in het park zijn:
 - De kooltjes moeten in een speciale bak.
 - De rotzooi moet opgeruimd worden.
 - De barbecue moet op pootjes staan, 20 cm van de grond af.
- 6 De regels zijn er om de parken netjes te houden. Door een barbecue op de grond of door het storten van kooltjes kan het gras gaan schroeien, waardoor het gazon verwoest wordt.

Opdracht 2

De eik van Ulvenhout

plaats: middenberm van de **A58**

drukke snelweg → **filevorming** → extra rijstrook nodig → boom moet weg

mogelijkheden verbreding:

zijkant → viaduct staat in de weg } beste opl. vlgs Rijkswaterstaat: **boom weg**
middenberm → **boom**

Bomenstichting wil dat boom blijft staan:

eik staat er al meer dan **160** jaar → best oud voor boom in Nederland
vroeger: meer bomen, onderdeel **oprijlaan** landgoed Annevil

ontstaan huidige situatie:

boomkap bij aanleg snelweg: **kapvergunning** nodig; eik kon overleven → **geen vergunning voor deze boom**

nu bijnaam: **troetelboom van Ulvenhout**

Opdracht 3

eigen antwoord, bijvoorbeeld:

Wat is gif precies?

- alles = gif & niks = gif → DOSIS maakt giftig (Paracelsus)
vb. zout of water: grote hoeveelheid = dodelijk
bij dieren: kleine, geconcentreerde hoeveelheid gif al dodelijk

Dieren: gif voor aanvallen + verdedigen

Twee groepen giftige dieren:

1. injecteren van gif (Eng: venomous)

2. giftige huid (Eng: poisonous)

vb. van 2: Noord-Am. ruwe salamander

- geen gifklieren / -klauwen
- niet aflikken / opeten → gif actief in maagdarmsstelsel
 - doorstroom zenuwsignalen geblokkeerd
 - hoofdpijn, misselijk, pijn, braken, diarree, stuiptrekkingen, verlamming
- klein diertje, moet overleven in jungle
- filmpje: 'opgegeten' door kikker, kikker dood, salamander kruipt naar buiten

Opdracht 4

eigen antwoord, bijvoorbeeld:

SLANGEN

3000 soorten, waarvan 2500 giftig, 500 gevaarlijk voor de mens

Efficiënt gifmechanisme, uitleg m.b.v. slangenkop:

- gifklier achter oog, bevat speciale cellen:
 - kan niet lekken
 - gif = inactief zolang het in de gifklier zit
- gifklier → klein kanaaltje onder oog → giftand
- giftanden:
 - in rust tegen gehemelte
 - klappen uit bij bijten → gif wordt diep geïnjecteerd
- spierweefsel om de klier → slang bepaalt intuïtief hoeveelheid gif
 - grote prooi: veel gif; kleine prooi: weinig gif
 - grote dreiging (erop staan): veel gif; kleine dreiging (ernaast staan): wel bijten, geen gif

Slangen extreem zuinig met gif: nieuw gif aanmaken kost twee weken!

→ injecteren nooit zomaar gif

verschijnselen vaak verbeelding, dus: RUSTIG BLIJVEN

KONINGSCOBRA, grootste gifslang ter wereld

- naam: grootte, maar ook: slangeneter!
- grote gifklieren, heel veel gif
- levensgevaarlijk! → binnen 20 min. fataal
- waarschuwt door zich groter te maken
- bij confrontatie gaat hij vechten

→ probeert kop v.d. ander naar beneden te drukken

Spreken en gesprekken

Startopdracht

1 in fragment 2

2 In fragment 2 worden verbanden gelegd tussen de zinnen, in fragment 1 gebeurt dat niet. Bij fragment 1 moet je zelf verbanden leggen. Dit maakt het lastiger om de uitleg te volgen.

Opdracht 1

1 Voorbeelden van structuurzinnen en signaalwoorden die je kunt gebruiken:

- Otters hebben de volgende eigenschappen: ...
- *Als* er otters leven in een bepaald gebied, betekent dat dat het water schoon is. Otters zijn *namelijk* gevoelig voor vervuiling.
- Otters worden door een aantal zaken bedreigd. Ten eerste ..., ten tweede ...
- In Nederland is de situatie als volgt: ...
- De verschillende organisaties zijn het *echter* niet met elkaar eens: de ene partij wil meer otters uitzetten, de andere partij wil afwachten of er meer otters komen door natuurlijke migratie vanuit het buitenland.
- Voor de toekomst van de otter is het belangrijk dat er ecologische verbindingzones worden aangelegd.

2/3/4 eigen antwoorden

Opdracht 2

eigen antwoorden

Opdracht 3

eigen antwoorden

Woordenschat

Startopdracht

In de *a*-zinnen gaat het steeds om de letterlijke betekenis; in de *b*-zinnen om de figuurlijke betekenis:

- 1 *b* koetjes en kalfjes: van alles en nog wat
- 2 *b* greep de angst hem bij de keel: werd hij heel erg bang

Opdracht 1

- 1 *a* aan de voet van de berg
- b* Die engel van hiernaast
- c* Onze tuin snakt
- d* kruipt de tijd
- e* stak ... zijn kop in het zand
- f* Die Citroën uit 1980 ... hoestend en proestend
- g* Karel heeft ... de baard in de keel
- h* kreunde de stoel

2 *a* M

b M

c P

d P

e M

f P

g M

h P

- 3 *a* De camping lag onderaan de berg.
- b* Die vriendelijke buurvrouw
- c* Onze tuin heeft dringend behoefte
- d* gaat de tijd heel langzaam
- e* deed ... of er niets aan de hand was/ondernam ... geen actie
- f* Die Citroën ... kwam moeizaam / met horten en stoten) op gang.
- g* Karel heeft ... een zwaardere stem.
- h* kraakte de stoel (omdat de man zo zwaar is)

Opdracht 2

- 1/2 3 putten uit: volledig leeghalen; alle energie opgebruiken
- 5 gerenommeerde: beroemde
- 6 Nieuwe Wereld: Noord- en Zuid-Amerika
- 8 exploitatie: het winstgevend maken
- 9 verkassen: verhuizen
- 10 de rode planeet: Mars
- 11 expedities: ontdekkingsstochten
- 15 oppert: stelt voor
- 17 bestand zijn tegen: kunnen verdragen
- 18 lucratieve: winstgevende
- 19 animo: belangstelling
- 20 concrete: duidelijke; heldere; realistische
- 3 1 zeespiegel: hoogte van het zeewater; oppervlakte van de zee
- 2 ruïneren: kapot maken
- 4 genoodzaakt: gedwongen
- 7 uitvalsbasis: centraal vertrekpunt
- 12 herbergt: biedt onderdak aan
- 13 huidige: hedendaagse
- 14 overwegen: nadenken of je iets wel of niet wilt doen

16 sleutelen: aanpassen

4 al 1 verdrinken (P): onder water lopen (alleen levende wezens kunnen verdrinken, land niet)

al 2 onze tenten op te slaan (M): te gaan wonen

al 2 zwaarwegendste (M): belangrijkste

al 3 knappe koppen (M) hebben zich over dat vraagstuk gebogen (M) (2x): intelligente mensen hebben zich beziggehouden met dat probleem

al 3 zwerm (M): ongeorganiseerde bewegende groep

al 4 struikelblokken (M): problemen

al 4 hindernissen (M): problemen

al 4 wegnemen (P): ervoor zorgen dat ze verdwijnen (alleen mensen, technenuten, kunnen hiervoor zorgen, de technologie niet)

al 4 uit de voeten kunnen (M): kunnen leven

al 5 denkt (P): meent (alleen mensen kunnen denken, een bedrijf niet)

al 5 wil zetten (P): de wens heeft om te zetten (alleen mensen kunnen iets willen, een organisatie niet)

al 6 hard bezig is (P): er alles aan doet (alleen levende wezens kunnen ergens mee bezig zijn, een Tesla niet)

al 6 veroveren (P): met geweld de macht grijpen (alleen levende wezens kunnen veroveren, een Tesla niet)

Opdracht 3

1 a aantrekken – Wie de schoen past, trekke hem aan.

b aflopen – Het loopt met een sisser af.

c gat – Hij heeft een gat in zijn hand.

d haar – Ze trekt zich de haren uit het hoofd.

e hart – Ze draagt het hart op de tong.

f loodje – De laatste loodjes wegen het zwaarst.

g mes – Het mes snijdt aan twee kanten.

h neus – Dat is het neusje van de zalm.

i pet – Hij gooit er met de pet naar.

j woord – Ze haalt me de woorden uit de mond.

2 a Wie de schoen past, trekke hem aan. – *Wie schuldig is, moet zich aangesproken voelen.*

b Het loopt met een sisser af. – *Het probleem leek heel groot, maar viel uiteindelijk mee.*

c Hij heeft een gat in zijn hand. – *Hij geeft te gemakkelijk geld uit.*

d Ze trekt zich de haren uit het hoofd. – *Ze heeft er enorm veel spijt van.*

e Ze draagt het hart op de tong. – *Ze zegt direct wat ze denkt, zonder erbij na te denken.*

f De laatste loodjes wegen het zwaarst. – *Het laatste gedeelte van iets is het moeilijkst.*

g Het mes snijdt aan twee kanten. – *Het levert dubbel voordeel.*

h Dat is het neusje van de zalm. – *Dat is de allerbeste kwaliteit.*

i Hij gooit er met de pet naar. – *Hij doet zijn best niet.*

j Ze haalt me de woorden uit de mond. – *Ze zegt wat ik net wilde zeggen.*

Opdracht 4

1/2 1 gevels: voorkanten van gebouwen

2 monumenten: oude gebouwen; overblijfsels van een vroegere cultuur

3 reliëf: oneffenheid

4 wirwar: doolhof

5 bedrijfsactiviteiten: beroepen

6 concurrentie: strijd tussen vakgenoten

7 functioneerden: dienden; werkten

8 religieuze: kerkelijke

9 politieke: te maken hebbend met regeringsbeleid

- 10 overtuiging: mening; inzicht
- 11 raadplegen: gebruiken voor advies
- 12 historici: geschiedkundigen; geschiedenisdeskundigen
- 3** al 1 zegt (P): betekent
- al 1 in het oog springend (M): de aandacht trekkend
- al 1 houvast (M): steun; hulpmiddel
- al 1 kronkelende (P): slingerende
- al 2 vertellen (P): laten zien (de makers of opdrachtgevers ervan vertellen iets, niet de stenen)
- al 2 leven (P): betekenis krijgen (geschiedenis kan niet leven)
- al 2 om de hoek kijken (P en M): tevoorschijn komen; naar voren komen (concurrentie kan niet kijken; dat kunnen alleen levende wezens)
- al 4 thuis te brengen (M): te begrijpen
- al 4 in kaart gebracht (M): opgeschreven
- al 4 kleur gegeven (M): begrijpelijk gemaakt; betekenis gegeven

Grammatica zinsdelen

Startupdracht

De tekening bij zin *a* is eenvoudiger om te maken; je kunt een boos gezicht tekenen. Bij zin *b* moet je naast Jip ook de planten tekenen en laten zien dat Jip de planten water geeft.

Opdracht 1

1 ow = de coördinator; hij doet iets (gaat iets doen)

2 ow = de uitverkoop; het ow is iets

3 ow = Sommige dingen; het ow is iets

4 ow = de voorzitter; hij doet iets (gaat iets doen)

Opdracht 2

1 pv = is

ow = Het openbaar vervoer

ng = is [ideaal]

2 pv = schijnt

ow = Ruben uit klas 4

ng = schijnt [een veelbelovende gamer] te zijn

3 pv = zal

ow = een eigen vakantiewoning

ng = zal [onbetaalbaar] blijven

4 pv = is

ow = Jouw zelfgemaakte citroentaart met aardbeien

ng = is [heel lekker] geworden

5 pv = blijkt

ow = Het nieuwe wetsvoorstel over privacy

ng = blijkt [nogal ingewikkeld]

6 pv = schijnt

ow = alles

ng = schijnt [in orde]

Opdracht 3

Voorbeelden:

- Rens was gisteren ook op het feest van zijn klasgenoot.

- Diana is [een fan van de band Metallica].

- Wie wil vanavond tot 12 uur blijven?

- Freek blijft voorlopig [de grootste kanshebber op de titel].

Opdracht 4

1 a pv = zijn

ow = Nederlandse dj's

ng = zijn [enorm populair]

bwb = de laatste jaren

2 pv = geeft

ow = Dj Martin Garrix

wg = geeft

lv = een show voor alle leeftijden

bwb = in de RAI

3 pv = belooft

ow = Garrix

wg = belooft

lv = een spetterende avond

mv = het publiek

bwb = Met zijn optreden

4 pv = worden

ow = De bezoekers

ng = worden [steeds vrolijker]

bwb = tijdens deze spectaculaire show

Opdracht 5*

1 pv = zijn

ow = De pupillen van roeivereniging *De Triomf*

ng = zijn [dol]

vv = op hun nieuwe trainer

2 pv = verlangt

ow = Elsbeth

wg = verlangt

vv = naar de wintersportvakantie met haar ouders

bwb = al weken

3 pv = is

ow = Jarik, de zanger van de schoolband

ng = is [een echt talent]

bwb = volgens de jury

4 pv = was

ow = Rick

ng = was [zo benieuwd]

vv = naar zijn cijfer voor Duits

bwb = Nog nooit

5 pv = kon

ow = het publiek

wg = kon lachen

vv = Om die flauwe grappen

bwb = gisteren, in de schouwburg, niet

6 pv = laat

ow = mevrouw De Leeuw

wg = laat bezorgen

lv = haar boodschappen

bwb = Met dit gure weer

Grammatica woordsoorten

Startopdracht

- a* was – een fantastisch avontuur
b wil, blijven – goedgehumeurd
c wordt – een uitstekende schermmer
d lijkt, zijn – de kans van je leven

Opdracht 1

- 1** zal = hww; worden = kww
2 zijn = hww; geweest = kww
3 is = hww; gedaan = zww
4 worden = hww; verkocht = zww

Opdracht 2

- 1** schijnt = hww; bevatten = zww
2 werd = hww; opgemerkt = zww
3 bleek = hww; zijn = kww
4 zijn = hww; staken = zww
5 zou = hww; blijven = kww
6 is = kww

Opdracht 3

- 1** *a* lw – bn – zn – hww – lw – bw – bn – zn – zww
 De nieuwe bewoners hebben de erg oude woning opgeknapt.
b vz – lw – zn – hww – lw – zn – bn – kww
 In het overleg zal de voorzitter dominant zijn.
c pers.vnw – kww – bw – lw – bn – zn
 Jullie zijn ongetwijfeld de sportiefste verliezers.
d vr.vnw – hww – bez.vnw – bn – zn – hww – zww?
 Wie zou mijn grappige foto's willen zien?
2 –

Opdracht 4

- 1** juist
2 onjuist
3 onjuist
4 onjuist

Opdracht 5

- (1) Om (vz) half vier ruk ik me eindelijk (bw) los van (vz) mijn telefoon. (2) Mijn (bez.vnw) vingers zijn (hww) veranderd (zww) in een (olw) soort dode (bn) takjes – nog even en mijn touchscreen (zn) herkent me (pers.vnw) niet meer als mens (zn). (3) Ik (pers.vnw) ben zeker anderhalf uur van huis en moet nu echt (bw) beginnen aan de (blw) terugtocht. (4) Anders ben (zww) ik niet (bw) vóór donker terug. (5) Terwijl ik door (vz) de grijze (bn) stad loop en weer mechanisch (bw) popcorn (zn) eet, denk ik aan de verwoestingen waarover ik heb gelezen. (6) Ik denk aan (vz) de foto's van water dat metrostations in spuit en van mensen die alles verloren hebben. (7) Want orkaan (zn) Sandy viel dus (bw) *niet* mee.

Opdracht 6*

- 1** Juist; *worden* is het enige ww in de zin, *dus* is het kww.
2 Onjuist; *blijven* heeft hier de betekenis van *zich bevinden* en dan is het zww.
3 Onjuist; het kww is *geweest*. Het ww *is* is een hww.

Noordhoff Uitgevers

Nieuw Nederlands 6^e editie – 2 havo/vwo Antwoorden
Hoofdstuk 2 – Grammatica zinsdelen/woordsoorten

4 Juist; *zijn* is hier zww: het koppelt geen eigenschap aan het ow en het betekent hier *zich bevinden*.

Formuleren

Startopdracht

1 Mogelijke indelingen:

- In zin *a*, *b*, *c* en *d* is *mijn broer/hij* het onderwerp, in zin *e*, *f*, *g* en *h* is *zijn vriendin/zij* het onderwerp.
- In zin *a*, *d*, *e* en *h* staat het onderwerp voor de persoonsvorm, in zin *b*, *c*, *f* en *g* staat het onderwerp achter de persoonsvorm.

2 eigen antwoord

Opdracht 1

1 APO	4 OPA
2 APO	5 POA
3 APO	6 PA

Opdracht 2

1 OPA

2 Moesten de olifanten van de dierentuin in Emmen heel langzaam wennen aan hun nieuwe verblijf? – POA

Na de verhuizing moesten de olifanten van de dierentuin in Emmen heel langzaam wennen aan hun nieuwe verblijf. – APO

Heel langzaam moesten de olifanten van de dierentuin in Emmen wennen aan hun nieuwe verblijf. – APO

Aan hun nieuwe verblijf moesten de olifanten van de dierentuin in Emmen heel langzaam wennen. – APO

3 APO komt het vaakste voor. Dit komt doordat alle zinsdelen van de zin voor de persoonsvorm te plaatsen zijn.

4 PA kun je niet gebruiken. Deze volgorde komt alleen voor bij de gebiedende wijs. Er staat dan geen onderwerp in de zin. Deze zin bevat wel een onderwerp.

Opdracht 3

1 eigen antwoord – Er zijn heel veel keuzes mogelijk.

Let op het volgende:

- Kies niet voor vier opeenvolgende zinnen. Het is immers de bedoeling dat je variatie in de tekst brengt.
- Zin 1, 3, 4, 6 en 7 kun je heel goed met de tijdsaanduiding beginnen. Maar als je dat bij vier van deze zinnen doet, is er weer sprake van te weinig variatie.
- Zin 5, 9 en 11 zijn lastig te veranderen. Kies daarom voor het herschrijven van zin 4 of 6 en zin 10.

2 eigen antwoorden

3 eigen antwoorden – Let op de opmerkingen bij antwoord 1.

Opdracht 4

eigen antwoorden

Opdracht 5*

1 *a* Nick geeft Angela elk jaar voor Sinterklaas een surprise met een gedicht.

b Elke boom kan Hans herkennen aan zijn eigen bladvorming.

2 Van zin *a* verandert de betekenis. Als je deze volgorde gebruikt, is *Nick* degene die een surprise met een gedicht maakt, in plaats van *Angela*. Dit komt doordat in het Nederlands het onderwerp vaak op de eerste plaats in de zin staat. Als het eerste zinsdeel het onderwerp van de zin kan zijn, verwacht je ook dat dat het onderwerp is.

3 Dit komt doordat *Elke boom* niet het onderwerp van de zin kan zijn.

Spelling

Startopdracht

- a bureau
- b caravan
- c clown
- d cowboy

Opdracht 1

- 1/2 a Het verslag van de **stagiair (Frans)** had een verzorgde **lay-out (Engels)**.
- b Liselot borg haar **make-up (Engels)** zorgvuldig op in haar **etui (Frans)**.
- c Pas op met die **jus d'orange (Frans)** op dat antieke **dressoir (Frans)**!
- d Het lage **niveau (Frans)** betekende uiteindelijk het **faillissement (Frans)** van de hogeschool.
- e Volgens de voorschriften zijn deze bussen voorzien van **airbags (Engels)** en **airco (Engels)**.
- f Simone van der Vlugt schreef een spannend boek over de **guillotine (Frans)**.

Opdracht 2

- 1 Gerechten met **crème fraîche** zijn vaak lekker, maar bevatten aardig wat calorieën.
- 2 Op de **première** verscheen de **actrice** in een oranje jurk met een roodgeruite **maillot** eronder.
- 3 Achter de draaitafel werkte de **diskjockey** een **baguette** weg onder het oog van zijn publiek.
- 4 Voordat Yfke de deur uitgaat, doet ze **rouge** op haar gezicht en gebruikt ze **mascara** voor langere wimpers.
- 5 De sportiefste deelnemer van de **bootcamp** kwam op zijn **skateboard** naar de training.
- 6 Met Sinterklaas krijgt mijn broer altijd een grappige **boxershort** voor zijn onderbroekenverzameling.

Opdracht 3

- 1 Sommige presidenten staan bekend om hun **legendarische quotes**.
- 2 Op school hing een **attractief affiche** voor de toneelvoorstelling.
- 3 Tijdens de diploma-uitreiking begon het publiek spontaan te **applaudisseren** voor alle leerlingen met hun vele **capaciteiten**.
- 4 Het **repertoire** van deze professionele kunstenaar laat zijn **futuristische** visie zien.
- 5 Vind jij de **virtuele** wezens van deze animatiefilm **sympathiek** om te zien?
- 6 Na een hevige regenbui verdwenen de donkere wolken **onmiddellijk** en verscheen de zon aan het heldere **firmament**.

Opdracht 4*

- 1 a einzelgänger
- b abseilen
- c glühwein
- d krimi
- e schmink
- f umlaut
- 2 Bijvoorbeeld: bühne, schwalbe, sowieso, streber, überhaupt

Spelling werkwoorden**Startopdracht**

- a Amelie **luncht** vandaag alweer met haar beste vriendin Lente.
 b Wanneer heb je de uitnodigingen **gemaild**?
 c Lucas **interviewt** / **interviewde** de straatkrantverkoper bij de ingang van het winkelcentrum.
 d Met zijn vriendin uit Engeland **chatte** Jim gisterenavond urenlang.

Opdracht 1

- 1 Tot vorige week **carpoolde** Frits met zijn collega Mirte.
 2 Onze nieuwe buurvrouw **jogt** elke morgen van 7 tot 8 uur.
 3 Suus **zapt** bij elke reclame naar een andere zender.
 4 Tot grote ergernis **boycotte** een van de kandidaten gisteren de opdracht.
 5 Tegenwoordig **faxt** men eigenlijk nog nauwelijks.
 6 Stiekem **downloadde** Loic jarenlang misdaadfilms.

Opdracht 2

- 1 pvtt → appt
 2 vd → geshorttrackt
 3 pvvt → barbecuede
 4 pvvt → finishte
 5 vd → gehockeyd
 6 vd → gegrild

Opdracht 3

Infinitief	pvtt – hij ...	pvvt – hij ...	volt. dw.
a <i>gamen</i>	gamet	gamede	gegamed
b <i>stressen</i>	strest	streste	gestrest
c <i>promoten</i>	promoot	promootte	gepromoot
d <i>skeeleren</i>	skeelert	skeelerde	geskeelerd
e <i>scoren</i>	scoort	scoorde	gescoord
f <i>saven</i>	savet	savede	gesaved
g <i>scannen</i>	scant	scande	gescand
h <i>stalken</i>	stalkt	stalkte	gestalkt
i <i>managen</i>	managet	managede	gemanaged
j <i>racen</i>	racet	racete	geracet

Opdracht 4

- 1 Evert crosst op zijn mountainbike over het smalle bospad.
 onjuist – Het moet zijn *crost*; de extra s is niet nodig voor de uitspraak.
 2 Van haar spaargeld heeft Marieke in de herfstvakantie uitgebreid geshopt.
 juist – De *p* zit in het 't (e)x-f(o)ksch(aa)p en de extra *p* is niet nodig voor de uitspraak.
 3 Christine showdt vol trots haar nieuwe outfit aan haar vriendin.
 onjuist – Het moet zijn *showt*: ik-vorm + t.
 4 Flirte jij vrijdagavond zonder blikken of blozen met de broer van Simon?
 onjuist – Het moet zijn *flirtte*: ik-vorm + te.
 5 In de kantine van de korfbalclub werd enthousiast gebingoot.
 onjuist – Het moet zijn *gebingood*: als de uitgang op een klinker eindigt, krijg je een *d* bij de vt en het vd.
 6 Niet iedereen wordt graag getagd in een foto op Facebook.
 juist – De *g* zit niet in het 't (e)x-f(o)ksch(aa)p.

Opdracht 5*

- 1** De trainer heeft de pupillen met veel enthousiasme **gecoacht**.
- 2** Per ongeluk **deletete** Elin belangrijke documenten van haar laptop.
- 3** Net voor de luchthaven **crashte** het privévliegtuig in een weiland.
- 4** Heb je de foto's wel **gesaved** volgens de instructie?

Hoofdstuk 3

Taalweetjes

Spreekwoord of uitdrukking?

Appels voor citroenen verkopen. = iemand oplichten

> Dit spreekwoord zou kunnen worden gebruikt wanneer je een verkeerde aankoop hebt gedaan via een online site en je iets heel anders ontvangt dan je had verwacht.

Een kat in de zak kopen. = een miskoop doen

> Dit spreekwoord zou kunnen worden gebruikt wanneer je een product hebt gekocht dat heel erg tegenvalt, omdat het bijvoorbeeld snel kapot gaat of de kwaliteit slecht is.

Zijn huid duur verkopen. = het niet gemakkelijk opgeven

> Dit spreekwoord zou kunnen worden gebruikt wanneer bijvoorbeeld een voetbalteam een moeilijke wedstrijd op het programma heeft staan, maar zich niet zomaar laat verslaan door de tegenstander.

Wijsheid

Waar rook is, is vuur. = waar geruchten zijn, zal ook wel iets mis zijn. (vergelijking)

Beter een goede buur dan een verre vriend. = een behulpzame buurman is van groter nut dan een vriend die geen tijd heeft of er niet is wanneer je hem nodig hebt (constatering)

Er is geen koe zo bont of er zit wel een vlekje aan. = niemand is helemaal perfect (vergelijking)

Oost west, thuis best. = het voelt nergens zo goed als thuis (constatering)

Nieuwe spreekwoorden

Eigen antwoord.

Lezen

Startopdracht

Er zijn diverse combinaties mogelijk. Het eerste woord duidt steeds een middel aan en het tweede een doel dat met dat middel behaald (of bereikt) kan worden.

actie voor veilig kruispunt – stoplichten

stoplichten – veilig verkeer

teamtraining – betere ploeg

bril – beter zicht

brommer – school

oven – cake

hardlopen – betere conditie

school – diploma

paracetamol – geen pijn meer

sparen – brommer

Opdracht 1

1 Uitkomsten Nibud Scholierenonderzoek 2016 / scholieren en geld

2 eigen antwoord

3 in alinea 6 en 7

4 alinea 2: minder dan

alinea 3: In vergelijking met

alinea 4: hoger ten opzichte van – minder ... dan – is het populairst

5 zo – maar – ook

6 zo: toelichtend verband – maar: tegenstellend verband – ook: opsommend verband

7 middel: hulp krijgen – doel: online bankieren

8 Het duidt op een opsomming: er worden twee situaties opgesomd waarin scholieren geen hulp van hun ouders krijgen bij internet bankieren.

9 meisjes

10 kleding en schoenen – sieraden en accessoires – uitgaan, café, disco, bioscoop – snoep, eten en drinken – schoolspullen en boeken

Opdracht 2

1 kaartjes kopen op internet

2 eigen antwoord

3 Het tweede deel begint bij alinea 5. – toelichting: Deel 1 (alinea 2 t/m 4) gaat over oplichting bij het kopen van kaartjes op internet; deel 2 (vanaf alinea 5) gaat over betrouwbaar kaartjes kopen op internet.

4 a argeloze (al. 1): nietsvermoedende

b oorspronkelijke (al. 1): originele; normale

c gemeen (al. 2): gelijk; hetzelfde

d nadrukkelijk (al. 2): opvallend

e ogen (al. 2): eruitzien

f bemachtigen (al. 3): verkrijgen; te pakken krijgen

g locatie (al. 5): plaats waar iets gebeurt

h met een gerust hart (al. 5): zonder zorgen

i brochure (al. 6): informatieboekje

j doorgaans (al. 6): meestal

5 (veel) meer dan

6 De oorspronkelijke prijs voor een toegangskaart op een betrouwbare website wordt vergeleken met de prijs die je via een doorverkoper betaalt.

7 (1) middel: doorverkopers (als Giggotickets, Onlineticketshop en Tickettribune) gebruiken in hun advertenties de naam van de officiële aanbieder van concert-, theater- of voetbalkaartjes – doel: kopers op internet laten denken dat ze met een betrouwbare verkoper in contact zijn

(2) middel: de naam van de officiële verkoper staat nadrukkelijk in de kop en link van advertenties – doel: de advertenties zien eruit als 'echte' advertenties

8 (1) populaire kaartjes al te koop aanbieden zonder ze in bezit te hebben; (2) vrienden, familie en ingehuurde studenten kaartjes laten opkopen

9 De eerste – Een andere

10 (1) dat je geen kaartje krijgt; (2) dat je een andere plaats krijgt dan je hebt besteld

11 ook

12 websites (van de artiest, van de locatie waar het evenement wordt gehouden, van de organisator)

13 omstreeks mei – Kort daarna – Vanaf september

14 op de reden dat je bij voetbalwedstrijden helemaal goed moet opletten waar je koopt, omdat je niet in het vak van de tegenpartij wilt terechtkomen

15 Alinea 8 bevat eerst een conclusie uit het eerste deel van de tekst; daarna volgt een samenvatting van het tweede deel van de tekst. (Zie ook het antwoord op vraag 3.)

Opdracht 3*

1

a

Het kopen van kaartjes voor concerten, theatervoorstellingen, voetbalwedstrijden en andere evenementen via internet gaat lang niet altijd goed.

↑

b

Je belandt al snel op de site van een doorverkoper, waar je veel meer voor een toegangskaart betaalt dan de oorspronkelijke prijs.

2 Het gaat in deze alinea over doorverkopers. De zin die begint met 'Een bijkomend nadeel' is eigenlijk geschreven vanuit het perspectief van de koper/consument. Je zou verwachten dat het om 'Een bijkomend voordeel' gaat (voor de doorverkoper).

Opdracht 4

1 reclame maken via vlogs

2 eigen antwoord

3 alinea 1 t/m 3 – toelichting: In deze alinea's wordt duidelijk gemaakt waar de tekst over gaat.

4 D een voorbeeld

5 Waarom maken YouTubers sluikreclame? – alinea 4

Waarom werkt het? – alinea 5 t/m 7 (alinea 6 wat minder)

En wat wil het Commissariaat ertegen doen? – alinea 8 en 9

6 a kuur (al. 1): behandeling; therapie

b slogan (al. 2: slagzin; leus; kreet

c loven (al. 3): prijzen; positieve dingen over iets zeggen

d sluikreclame (al. 3): niet toegestane, stiekeme reclame

e premières (al. 4): eerste opvoeringen van een toneelstuk, film of opera

f aannemen (al. 5): als juist aanvaarden; geloven

g spontaniteit (al. 7): onvoorbereide actie of uitspraak

h richtlijnen (al. 8): regels

i rendabel (kader): winst opleverend

j merchandise (kader): producten die afgeleid zijn van of samenhangen met een populair product of populaire persoon

7 Met 'aanpakken' wordt bedoeld: verbieden of boetes geven.

8 middel = reclame maken; doel = van hun video's kunnen leven.

9 Als een kijker niet weet dat iets reclame is (zich er niet van bewust is), wordt hij er makkelijker door beïnvloed.

10 YouTubers en traditionele media

11 net als

12 middel = nieuwe richtlijnen; doel = YouTubers (kunnen) beboeten

13 nee – toelichting: In deze alinea wordt juist iets nieuws aan de orde gesteld (een soort Kijkwijzer).

Opdracht 5*

1 samenwerkingen met merken (alinea 4)

2 Ze kopen dingen die een YouTuber heeft/gebruikt, omdat ze zelf ook zo willen zijn.

Schrijven

Startopdracht

1 eigen antwoord

2 eigen antwoord, bijvoorbeeld: We noemen hem ...

Opdracht 1

1 eigen antwoord, bijvoorbeeld: aanhalingstekens, te praten (al. 1), vertelt (al. 2), aldus (al. 3).

2 eigen antwoord, bijvoorbeeld: Hoeveel Nederlanders zijn arm? Hoeveel Nederlanders hebben honger? Hoeveel Nederlanders maken gebruik van de Voedselbank? Hoe komt de Voedselbank aan eten?

3 eigen antwoord, bijvoorbeeld: Hoe wordt er in Nederland gedacht over honger en armoede in Nederland? Is het de eigen schuld van mensen als ze arm zijn?

4 eigen antwoord, bijvoorbeeld: Arme, arme Nederlanders

Opdracht 2

eigen antwoord

Opdracht 3

eigen antwoord

Kijken en luisteren

Startopdracht

- 1** Het is een actueel onderwerp, omdat er steeds minder met contant geld betaald wordt.
- 2** D Het zijn vooroordelen over contant geld.
- 3** Mogelijkheden:
 - verschillende meningen (van deskundigen, of gewone mensen);
 - beelden van mensen die betalen met pin of met contant geld;
 - beelden van winkels of horecagelegenheden;
 - voor- en nadelen van contant geld.

Opdracht 1

- 1** (1) Vanwege de veiligheid: een kassa is aantrekkelijk voor criminelen. (2) Vanwege de hygiëne: geld is niet schoon.
- 2** Maar er zijn ook nog andere redenen.
- 3** Het is niet efficiënt.
- 4** Hij vindt dat de samenleving niet volledig cashloos mag worden.
- 5** Betalingen kunnen getracteerd worden, de stroom kan uitvallen en het systeem kan gehackt worden.
- 6** Hij vindt dat er zo min mogelijk contant betaald moet worden.
- 7** Ja, er wordt verteld dat we per jaar per persoon veel meer geld kwijt zijn aan contante betalingen dan aan pinbetalingen. Verder worden er redenen genoemd waarom contant betalen duur is.
of:
Nee, want er wordt wel verteld dat contante betalingen ons per jaar per persoon meer geld kosten dan pinbetalingen, maar er wordt niet verteld om hoeveel betalingen het gaat. Er wordt ook niet verteld wat het per persoon gaat kosten als we alleen nog maar met pin betalen.
- 8** (1) Het geld moet gedrukt en getransporteerd worden. (2) Er werken mensen bij de Nederlandse bank, die betaald moeten worden.
- 9** - betaalpijn: betalen met cash doet minder 'pijn' dan betalen met pin, want je ziet beter wat je uitgeeft.
 - breekangst: als je een bankbiljet op zak hebt, wil je dat graag 'heel' houden; je staat er meer bij stil dat je een deel van het bedrag uitgeeft als je het biljet 'breekt'.
- 10** eigen antwoord

Opdracht 2

- 1** Er zijn steeds meer mensen die met filmpjes en blogs hun geld verdienen.
- 2** Ze maakt blogs en filmpjes over beautyproducten.
- 3** Ze verkoopt advertentieruimte op haar blog. Dit wordt geregeld door een bedrijf.
- 4** Een social influencer is iemand die via sociale media invloed uitoefent op een bepaalde doelgroep.
- 5** De bedrijven bereiken door social influencers met veel volgers makkelijk hun doelgroep en kunnen zo hun producten promoten.
- 6** Hij heeft een bedrijfje dat bemiddelt tussen merken en social influencers.
- 7** Een influencer moet positief of neutraal zijn over een product. Als hij niet achter het product kan staan, moet hij de opdracht niet aannemen.
- 8** Zij adviseert bedrijven over het gebruiken van social influencers.
- 9** Ze snijdt net iets andere onderwerpen aan dan anderen en is heel persoonlijk en open.
- 10** Drie noemen uit: dag en nacht bezig zijn vanuit je passie, regelmatig uploaden, bereik steeds proberen te vergroten, ook op andere sociale media actief zijn.

Opdracht 3

- 1** eigen antwoord

- 2** Het antwoord is waarschijnlijk geen 'ja'. Dit kun je horen aan de manier waarop de vraag gesteld wordt. Bovendien gaat het hele programma over de kosten van hardlopen; het is dus vast niet gratis.
- 3** Volgens hen kost het (bijna) niets. Je hebt alleen schoenen nodig.
- 4** Drie noemen uit: armlampje, handschoenen, muts, bidongordel, telefoonhouder.
- 5** Hij heeft wel alle spullen in één keer en hardlopen is goed voor de gezondheid.
- 6** Klaar voor de start? Nog niet helemaal.
- 7** een app en meedoen aan wedstrijden
- 8** Hij hoeft niet per se dure hardloopkleding te kopen en hij heeft niet alle dingen nodig die Klaas in de winkel koopt. Verder zijn er ook wel gratis apps waarmee hij kan leren hardlopen en hij hoeft niet mee te doen met wedstrijden.

Spreken en gesprekken

Startopdracht

eigen antwoorden

Opdracht 1

1 eigen antwoorden, bijvoorbeeld:

agent aan de automobilist: Vertel eens precies wat er is gebeurd. Hoe hard reed u? Had u de fietser gezien? Werd u ergens door afgeleid?

automobilist: Ik reed nog geen 30 km/uur en ik kijk hier altijd goed uit. De fietser kwam ineens met hoge snelheid het terrein af. Hij had mij niet gezien en ik zag hem pas toen hij ineens voor me opdook. Ik kon hem niet meer ontwijken en ik kon ook niet meer remmen.

agent aan de fietser: Had je de auto gezien? Hoe hard reed je? Was je met iemand aan het praten of keek je misschien op je telefoon?

fietser: Natuurlijk heb ik wel gekeken of er een auto aankwam. Ik weet heus wel dat wij geen voorrang hebben. Maar ik had de auto echt niet gezien. Hij was er ineens. Ik denk dat hij te hard reed.

2/3/4 eigen antwoorden

Opdracht 2

1 persoonlijk: gezellig, grappige dieren, heerlijk weer, lekker gegeten

zakelijk: beschrijving van gedrag van dieren, verklaring voor gedrag van dieren

2 persoonlijk: geweldige muziek, mooie teksten, prachtig optreden, leuk gezelschap

zakelijk: instrumenten, vakmanschap, soort muziek

3 persoonlijk: gezellige kantine, lekker gesport, leuke mensen

zakelijk: spelregels, lidmaatschapsvoorwaarden, kosten

4 persoonlijk: gezellig, ontroerend, leerzaam

zakelijk: rondleiding, activiteiten, contact met bewoners

Opdracht 3

eigen antwoorden

Opdracht 4

eigen antwoorden

Woordenschat

Startopdracht

- a met
- b met
- c na
- d wegens, vanwege

Opdracht 1

- 1 a behulp
- b betrekking (Let op: In de eerste druk zijn de puntjes tussen 'met' en 'tot' weggefallen: de correcte tekst is: met ... tot)
- c invloed
- d grond
- e aanzien; ook goed: behoefte
- f gevolge
- g gelegenheid
- h hoofde
- Niet gebruikt: *behoefte/aanzien, naam, ingang en opzichte.*
- 2 a met behulp van: met
- b met betrekking tot: over
- c onder invloed van: met
- d Op grond van: vanwege
- e ten aanzien van: voor; over
- f Ten gevolge van: door
- g ter gelegenheid van: wegens; vanwege
- h uit hoofde van: wegens; door

Opdracht 2

- 1/2 2 slagzin: slogan; leus
- 4 gespekt: voorzien van geld
- 5 etymologie: oorsprong en geschiedenis van woorden
- 7 namen het initiatief: zetten de eerste stap
- 9 sloeg aan: werd populair; werd een succes
- 11 reputatie: naam
- 12 behoeften: wensen
- 14 ingeschakeld: ingezet
- 15 district: werkgebied
- 16 uitgelooft: aangeboden; uitgereikt
- 19 aangestuurd: geleid
- 3 1 karweitje: klusje
- 3 clubkas: geldkist van de vereniging
- 6 stamt uit: gaat terug op; is ontleend aan
- 8 ontleend aan: overgenomen van
- 10 opbouwwerkzaamheden: activiteiten tot herstel
- 13 kwam ten goede aan: was bestemd voor
- 17 gestaakt: gestopt
- 18 toentertijd: in die tijd, toen
- 20 geeft invulling aan: geeft vorm, inhoud aan
- 4 Vijf van de volgende: teruggaan op (al 2); stammen uit (al 2); ontleen aan (al 3); enthousiast zijn over (al 3); meedoen met (al 3); voorzien in (al 4); ten goede komen aan (al 4); uitloven aan (al 5); lijken op (al 6); invulling geven aan (al 6).
- 5 in ruil voor; naar aanleiding van; op het gebied van

Opdracht 3

1 bulken – Hij bulkt van het geld.
oprapen – Hij heeft het geld voor het oprapen.
rollen – Hij laat zijn geld rollen.
smijten – Hij smijt met geld.
verdienen + water – Hij verdient geld als water.
zwemmen – Hij zwemt in het geld.

2 a waar
b zuur
c Eieren
d rug
e gelukkig
f krom
g deuren
h stinkt
i kwaad
j Tijd

3 a Alle waar is naar zijn geld. – De prijs van een product zegt vaak iets over de kwaliteit.
b Dat is zuur verdiend geld. – Voor dat geld is hard gewerkt.
c Eieren voor je geld kiezen. – Met minder genoeg nemen dan je eigenlijk wilde.
d Het geld groeit hem niet op de rug. – Geld komt bij hem niet zomaar binnen; hij moet er hard voor werken.
e Geld (alleen) maakt niet gelukkig. – Er is meer in het leven dan rijkdom.
f Geld dat stom is, maakt recht wat krom is. – Met geld kun je strafbare handelingen verdoezelen.
g Voor geld gaan alle deuren open. – Voor iemand met geld is alles mogelijk.
h Geld stinkt niet. – Alle manieren om aan geld te komen zijn toegestaan.
i Goed geld naar kwaad geld gooien. – Geld in een hopeloze zaak steken.
j Tijd is geld. – Als je tijd verprutst, verspil je ook geld.

Opdracht 4

1 omgaan met (al. 1); zoeken naar (al. 2); te maken hebben met (al. 2); synoniem staan voor (al. 2); slaan op (al. 3); ontlenden aan (al. 3); zorgen voor (al. 3).
2 eigen antwoord

Opdracht 5

overgebleven letters: geldautomaat

Grammatica zinsdelen

Startopdracht

- a - De glasblazer uit Leerdam maakt altijd prachtige glazen voorwerpen.
- De glasblazer uit Leerdam is altijd vrolijk.
- b - Sinds gisteren werkt het espressoapparaat niet meer.
- Sinds gisteren is het espressoapparaat kapot.

Opdracht 1

- 1 heeft gewaarschuwd
- 2 kun vinden
- 3 moest uitvoeren

Opdracht 2

- 1 zijn [zo grimmig] geweest
- 2 zou [burgemeester] worden
- 3 bleek [een onoverwinnelijke bokskampioen]

Opdracht 3

- 1 Over de resultaten van de ploeg was de coach niet tevreden.

Stap 1 pv = was

ow = de coach

Stap 2 Vraag: Is er een vorm van *zijn, worden, blijven, blijken, lijken, schijnen*?

Antwoord: Ja, *was*

Stap 3 Vraag: Zegt het ww wat iemand of iets is (of wordt, blijft, blijkt enz.)?

Antwoord: Ja

Stap 4 Vraag: Wat + pv + ow + overige ww'en? Antw = nw.deel

→ ng = was [niet tevreden]

- 2 Hoe vaak worden daders op heterdaad betrapt door de politie?

Stap 1 pv = worden

ow = daders

Stap 2 Vraag: Is er een vorm van *zijn, worden, blijven, blijken, lijken, schijnen*?

Antwoord: Ja, *worden*

Stap 3 Vraag: Zegt het ww wat iemand of iets is (of wordt, blijft, blijkt enz.)?

Antwoord: Nee

→ wg = worden betrapt

- 3 Gelukkig is mijn kleine broertje nog nooit van de trap gevallen

Stap 1 pv = is

ow = mijn kleine broertje

Stap 2 Vraag: Is er een vorm van *zijn, worden, blijven, blijken, lijken, schijnen*?

Antwoord: Ja, *is*

Stap 3 Vraag: Zegt het ww wat iemand of iets is (of wordt, blijft, blijkt enz.)?

Antwoord: Nee

→ wg = is gevallen

- 4 Tot verbijstering van de fans bleek de zangprestatie van de band schrikbarend.

Stap 1 pv = bleek

ow = de zangprestatie van de band

Stap 2 Vraag: Is er een vorm van *zijn, worden, blijven, blijken, lijken, schijnen*?

Antwoord: Ja, *bleek*

Stap 3 Vraag: Zegt het ww wat iemand of iets is (of wordt, blijft, blijkt enz.)?

Antwoord: Ja

Stap 4 Vraag: Wat + pv + ow + overige ww'en? Antw = nw.deel

→ ng = bleek [schrikbarend]

- 5 Ondanks de tegenvaller zou je niet zo chagrijnig moeten blijven.

Stap 1 pv = zou

ow = je

Stap 2 Vraag: Is er een vorm van *zijn, worden, blijven, blijken, lijken, schijnen*?

Antwoord: Ja, *blijven*

Stap 3 Vraag: Zegt het ww wat iemand of iets is (of wordt, blijft, blijkt enz.)?

Antwoord: Ja

Stap 4 Vraag: Wat + pv + ow + overige ww'en? Antw = nw.deel

→ ng = zou [niet zo chagrijnig] moeten blijven

6 In september is mijn zusje Judy voor de vierde keer moeder geworden.

Stap 1 pv = is

ow = mijn zusje Judy

Stap 2 Vraag: Is er een vorm van *zijn, worden, blijven, blijken, lijken, schijnen*?

Antwoord: Ja, *is* en *geworden*

Stap 3 Vraag: Zegt het ww wat iemand of iets is (of wordt, blijft, blijkt enz.)?

Antwoord: Ja

Stap 4 Vraag: Wat + pv + ow + overige ww'en? Antw = nw.deel

→ ng = is [voor de vierde keer moeder] geworden

Opdracht 4

1 pv = is

ow = mijn wollen winterjas van vorig jaar

ng = is [veel te krap]

bwb = Eigenlijk

2 pv = blijven

ow = De verhalen van meesterschrijver Roald Dahl

ng = blijven [verrassend leuk]

3 pv = wordt

ow = De zieke patiënt

wg = wordt gegund

lv = het allerbeste

bwb = door de verpleegster

4 pv = Leek

ow = die buschauffeur

ng = Leek [erg nieuwsgierig]

bwb = niet

5 pv = gaat

ow = deze maaltijd

ng = gaat [heel bijzonder] worden

mv = voor de gasten

bwb = Ongetwijfeld

6 pv = Moest

ow = je

wg = Moest wachten

vv = op de uitslag van het sollicitatiegesprek

bwb = lang

Opdracht 5*

1 ng = is [in zijn nopjes]: is heel blij

2 wg = raakte de kluts kwijt: was in de war

3 ng = was [zo trots als een pauw]: was heel erg trots

4 ng = zouden [in de zevende hemel] zijn: zouden volkomen gelukkig zijn

Grammatica woordsoorten**Startopdracht**

a schijnt; het belangrijkste ww is *verdienen* (daar gaat het om in de zin)

b had, mogen; het belangrijkste ww is *geven*

c Heb, kunnen; het belangrijkste ww is *sparen*

Opdracht 1

1 mogen = hww; gekloond = zww; worden = hww

2 hebben = hww; laten = hww; klonen = zww

3 is = kww

4 is = hww; overleden = zww

Opdracht 2

1 komen = hww; collecteren = zww

2 Zijn = zww

3 Loopt (uit) = zww

4 worden = hww; gekocht = zww

5 bleef = kww

6 schijnt = hww; geweest = kww, zijn = hww

Opdracht 3

1 In de pauze koopt (zww) Marloes waarschijnlijk M&M's in de foyer.

2 Waarom lijken (kww) gorilla's in de dierentuin net mensen?

3 Vandaag vindt alweer een aardbeving plaats (plaatsvinden = zww) in het midden van Italië.

4 Schaft men in de toekomst de zomer- en wintertijd af (afschaffen = zww)?

Opdracht 4

In zin 2; *is gestolen* kan zowel een wg als een ng zijn.

Bij een wg is *gestolen* het zww en *is* het hww. Het wg duidt op een handeling; de horloges zijn door iemand gestolen.

Bij een ng is *gestolen* het nw deel, het is dan een kenmerk van het ow (Deze partij horloges). Het kww *is* koppelt dit kenmerk aan het ow.

Opdracht 5

(1) Als je 13 of 14 jaar bent, kun je (pers.vnw) heel (bw) goed je eigen kleding aanschaffen. (2) Je krijgt dan kleedgeld (zn) van je (bez.vnw) ouders. (3) Dat houdt in dat je een (olw) vast (bn) bedrag per maand krijgt, waar je vervolgens (bw) zelf je (bez.vnw) kleding van moet kopen. (4) Er is geen vast bedrag te noemen dat je (pers.vnw) voor kleding hoort te krijgen. (5) Wel is te (vz) zeggen dat je minimaal € 40,- per maand nodig hebt. (6) Voor (vz) de hoogte (zn) van het (blw) kleedgeld zijn geen regels.

(7) Net als bij (vz) zakgeld is het belangrijk dat je afspraken maakt met (vz) je ouders over de besteding (zn) van je kleedgeld. (8) Moet (hww) je van je kleedgeld alles kopen (zww), ook een winterjas en schoenen? (9) Deze (aanw.vnw) spullen zijn (kww) erg (bw) duur. (10) Voorkom problemen achteraf door (vz) goede (bn) afspraken te maken.

Opdracht 6*

1 een = hoofdtelwoord, twee = hoofdtelwoord, vijfde = rangtelwoord, zesde = rangtelwoord, zevende = rangtelwoord

2 eerste = rangtelw, honderd = hoofdtelw, wat = hoofdtelw, vele = hoofdtelw, vandaag = bw, laatste = rangtelw, nieuwe = bn

Formuleren

Startopdracht

- 1** dagelijkse boodschappen, levensmiddelen die twee keer zoveel kosten, producten die meer dan twee keer zo duur geworden zijn
- 2** Hij kan met een jaartal aangeven wat hij bedoelt met 'vroeger'.

Opdracht 1

mogelijke antwoorden:

- 1** aardbevingen, vulkaanuitbarstingen, overstromingen, tsunami's
- 2** leeuwen, tijgers, panthers, beren, nijlpaarden, olifanten;
stokstaartjes, maki's, aapjes, naakte molratten
- 3** appen, facebooken, filmpjes kijken
- 4** wiskunde, natuurkunde, scheikunde;
handvaardigheid, tekenen, muziek, techniek

Opdracht 2

mogelijke antwoorden:

- 1** *Als iemand ergens extreem bang voor is, kan het zijn dat hij een fobie heeft.* Iemand die heel bang is om de deur uit te gaan, lijdt bijvoorbeeld aan agorafobie, ook wel pleinvrees genoemd. Anderen durven niet met de lift, omdat ze lijden aan claustrofobie.
- 2** *Veel pubers mogen hun zakgeld niet alleen maar uitgeven aan leuke dingen, maar moeten er ook andere zaken mee betalen.* Zo moeten velen cadeautjes voor verjaardagen en sinterklaas zelf betalen. Ook een telefoonabonnement of extra beltegoed betalen de meeste pubers uit eigen zak.

Opdracht 3

- 1** kleding, kerstartikelen, tuinmiddelen
- 2** eigen antwoord
- 3** –

Opdracht 4*

- 1** Zin b is makkelijker te begrijpen. Dat komt doordat in zin b bij elkaar staat wat bij elkaar hoort. In zin a is de volgorde anders: daar staat het lidwoord 'De' nogal ver weg van het zelfstandig naamwoord 'leadzanger'.
- 2** eigen antwoord

Spelling

Startopdracht

Sommige woorden zijn lastig te lezen, doordat je niet kunt zien waar een nieuwe lettergreep begint. Met een streepje (koppelteken) kun je dat oplossen.

a auto-onderdeel – een koppelteken omdat je anders 'toon' kunt lezen

autoband – geen koppelteken nodig

auto-expert – koppelteken omdat je anders 'oe' kunt lezen

b meeademen – er is geen koppelteken nodig voor de uitspraak

mee-eten – koppelteken om duidelijk te maken waar een nieuwe lettergreep begint

meebeleefd – geen koppelteken nodig

c skistok – geen koppelteken nodig

ski-evenement – een koppelteken omdat je anders 'ie' kunt lezen

ski-jas – een koppelteken omdat je anders 'ij' kunt lezen

d mango-ijs – koppelteken omdat je anders 'oi' kunt lezen

schepijs – geen koppelteken nodig

chocolade-ijs – een koppelteken omdat je anders 'ei' kunt lezen.

Opdracht 1

1 politieacademie

2 studieavond

3 rijexamen

4 domino-effect

5 gala-avond

6 televisieantenne

7 auto-ongeval

8 koffie-uurtje

Opdracht 2

1 Oost-Europees

2 \$-teken

3 non-actief

4 aspirant-verkoper

5 intakegesprek

6 half-om-half

7 antiroker

8 havoleerling

Opdracht 3

1 keel-, neus- en oorarts

2 rode en witte rozen

3 pro-Deadvocaat

4 huis-aan-huis

5 aan-en-uitknop

6 audiovisueel

7 hoofd- en zijstraten

8 kerstbomen en -ballen

Opdracht 4

1 Viezeluierzakjes zijn zakjes voor vieze luiers;
vieze luierzakjes zijn luierzakjes die vies zijn.

2 Een blauweverfpot is een pot met blauwe verf;
een blauwe verfpot is een verfpot die blauw is.

3 Een grotestadsbewoner is een bewoner van een grote stad;
een grote stadsbewoner is een stadsbewoner die groot is.

Opdracht 5

- 1 Tijdens de **openingsceremonie** droeg Izak een keurig **jacquet**.
- 2 De regels omtrent **hygiëne** worden in de horeca regelmatig **openlijk** overtreden.
- 3 Deze theatervoorstelling op basis van een oude **legende** is door Ivo **geregisseerd**.
- 4 In een **hiërarchische** organisatie is de ene functie belangrijker dan de andere.
- 5 In *Nieuwsuur* vertelt de **journalist** iets te **enthousiast** over de kabinetsplannen.
- 6 De vogelspotters observeerden **haviken**, maar ook **kieviten** en **leeuweriken**.

Opdracht 6*

- 1 oud-sportman
- 2 kei- en keihard
- 3 krantenkop en koffiekop
- 4 televisiefilms en -documentaires
- 5 autobussen en brievenbussen

Spelling werkwoorden

Startopdracht

- a De leerling-verpleegster **verbindt** de wond zo zorgvuldig mogelijk.
b Na een moeizaam begin **werkt** Maurice nu hard voor een mooi cijfer.
c **Vertrouw** jij Era jouw nieuwe spijkerjack toe?
d Morgen **word** jij om 9.00 uur verwacht bij de orthodontist.
Bij zin 1 en zin 4 kan de pv problemen geven met de spelling. Omdat de ik-vorm op -d eindigt, kun je niet het verschil horen tussen *d* of *dt* (*verbind* klinkt hetzelfde als *verbindt* en *word* klinkt hetzelfde als *wordt*).

Opdracht 1

- 1 Je **verraadt** toch zeker je spiekende klasgenoot niet?
- 2 De vader van het grote gezin **laadt** de caravan al dagen van tevoren in.
- 3 Ik **bevind** mij momenteel in een lastige situatie.
- 4 In de tuin van de burens **bespiedt** de kat de vogels.
- 5 **Vind** je dit compromis wel een goede oplossing?
- 6 Normaal gesproken **vergoedt** de verzekering deze inbraakschade.

Opdracht 2

- 1 **Houd** de paraplu stevig vast met deze harde wind!
- 2 De Nederlandse economie **herstelt** veel langzamer dan verwacht.
- 3 Na een lange wandeling **belandt** de verdwaalde toerist in een idyllisch dorp.
- 4 **Wordt** je vriendin Enola ook uitgenodigd voor Franks verjaardag?
- 5 De geschaafde knie van het gevallen meisje **bloedt** nog altijd hevig.
- 6 Hopelijk **gebeurt** er niets vervelends bij de volgende kampioenswedstrijd.

Opdracht 3

- 1 De hongerige tijger verslindt zijn prooi.
Deze reuzenslang heeft de marmot met huid en haar verslonden.
- 2 Volgens mij heb ik dit helemaal niet beloofd.
De nieuwe partij belooft beter onderwijs voor iedereen.
- 3 Het ijzeren hangslot verroestte in de regen.
Ligt daar een verroeste fiets in de gracht?
- 4 Bijna niemand onthoudt al zijn wachtwoorden.
Onthoud jij wat we zaterdag moeten meenemen naar de barbecue?

Opdracht 4

- 1 'Moordenaar bekend' betekent: de moordenaar bekend de moord, hij geeft toe.
- 2 'Moordenaar bekend' betekent: de moordenaar is bekend.
- 3 'Premier verbaast' betekent: de premier verbaast ons of anderen.
- 4 'Premier verbaasd' betekent: de premier is (zelf) verbaasd.
Bij de *a*-zinnen is sprake van een werkwoordelijk gezegde: *bekent* en *verbaast* zijn werkwoorden.
Bij de *b*-zinnen is sprake van een naamwoordelijk gezegde: *bekend* en *verbaasd* zijn bijvoeglijke naamwoorden.

Opdracht 5

- 1 pvt → vindt; bn → gedode
- 2 inf → aanrichten
- 3 vd → begeleid
- 4 od → schreeuwend; pvvt = vluchtte; bn = geschrokken; bn = ingestorte
- 5 vd → gedooft

6 pvtt → aanvaard

Opdracht 6*

- 1** De **aangehouden** man **sribbelde** tegen toen de agent zijn bagage **inspecteerde**.
- 2** **Meld** jij de docent straks dat Ineke zich overal mee **bemoeit**?
- 3** Het **verbaast** mij dat jij dit weet, want ik heb het niemand **verteld**.
- 4** Slechts een enkeling **realiseert zich** wat er allemaal met dit afval **gebeurt**.

Hoofdstuk 4

Taalweetjes

Waar komen onze woorden vandaan?

Barbecue – komt uit het Engels (*barbecue*) of Spaans (*barbacoa*).

Sinaasappel – komt van China's appel, daar waar de sinaasappel vandaan komt.

Spaghetti – komt uit het Italiaans (*spaghetti*).

Een een-tweetje

Accent = tongval

Ambulance = ziekenwagen

Debuut = eerste optreden van een artiest

Entree = ingang

Garage = autostalling

Interessant = belangwekkend

Niveau = peil, hoogte

Opticien = brillenmaker

Toernooi = serie wedstrijden

Visite = bezoek

Kijk voor meer achtergrondinformatie op: <http://taalhelden.org/bericht/frans>

Met een korreltje zout

Geld stinkt niet: dit betekent dat het niet uitmaakt hoe het geld verdiend wordt, als het maar binnenkomt. Alle manier zijn toegestaan, mits legaal. De uitdrukking komt van een Romeinse keizer die keizer werd op het moment dat de staatskas leeg was. Om deze weer te vullen, ging hij belastingen heffen. Dit deed hij onder andere op de openbare toiletten. De zoon van de keizer klaagde hierover waarop de keizer hem een muntstuk onder zijn neus hield en vroeg: Stinkt dit? De keizer sprak vervolgens de legendarische woorden: Pecunia non olet, wat geld stinkt niet betekent.

Kijk voor meer achtergrondinformatie op: <https://www.drspee.nl/geld-stinkt-niet/>

Lezen**Startopdracht**

Er zijn verschillende antwoorden mogelijk, maar het is het mooist als je uitkomt op de volgende twee groepjes:

A blauwe tong – blokjespatroon – kaal hoofd – oorbellen – piercings – zwarte baard

B aantrekkelijk – belachelijk – eng – lelijk – mooi – walgelijk

De woorden uit groepje A duiden allemaal op dingen die je op de afbeelding kunt zien; die dingen zijn er.

De woorden uit groepje B duiden allemaal op wat je van de twee personen op de afbeelding kunt vinden. Jij kunt de mannen op de afbeelding bijvoorbeeld mooi en aantrekkelijk vinden, maar wellicht denken je klasgenoten daar anders over.

Opdracht 1

1 de (musical)film *La La Land*

2 een feit – toelichting: Je kunt controleren of het waar is.

3 Het is terecht dat *La La Land* bij de Oscaruitreiking zes prijzen van de jury kreeg.

4 *La La Land* is echt heel mooi / een heel mooie film.

5 hoofdrolspelers, muziek, dansnummers en kleuren

6 Het zijn twee jonge filmsterren naar wie je eindeloos blijft kijken: Emma Stone en Ryan Gosling.

7 (1) Het roept veel emoties op. (2) Het is werkelijk prachtig.

8 eigen antwoord – bijvoorbeeld: Van de dansnummers kun je echt genieten.

9 mening = De kleuren in de film maken het kijken ernaar tot een speciale belevenis.

argument = Ze zorgen voor een heel aparte sfeer.

10 namelijk

11 mening = Je zult dit een prachtige film vinden.

argument = *La La Land* bevat genoeg ingrediënten die de film een echte topper maken.

12 Daarom

Opdracht 2

1 de Wadden / het Waddengebied

2 eigen antwoord

3 a initiatief (al. 1): idee

b als eerste uit de bus zijn gekomen (al. 2): gewonnen hebben bij een verkiezing

c genomineerden (al. 3): kandidaten

d gepromoot (al. 3): naar voren geschoven

e iconen (al. 3): beroemde voorbeelden

f taferelen (al. 3): gebeurtenissen

g gedaan zijn (al. 6): voorbij zijn

h ongecontroleerd (al. 6): zonder regels

i sturen (al. 5): regelen

j bezinken (kadertekst): door een geringe stroomsnelheid naar de bodem zakken

4 (1) Het Waddengebied is ontzettend mooi. (2) Iedereen kent het Waddengebied wel als het grootste natuurgebied van Nederland.

5 Hij wil daarmee aangeven dat er in het Waddengebied vaak dingen gebeuren die bijzonder zijn, ook al zijn ze voor het Waddengebied heel gewoon.

6 In alinea 3 staan vooral feiten, zoals 'Het publiek kon stemmen op dertien plekken.', 'De Veluwe (Gelderland) en Nationaal Park Hollandse Duinen (Zuid-Holland) werden tweede en derde en een vakjury voegde daar nog een vierde winnaar aan toe: NLDelta Biesbosch-Haringvliet (Noord-Brabant, Zuid-Holland).' 'Het is 753.000 keer bekeken en heel vaak *geliket*.'

7 middel = driehonderdduizend euro

doel = het gebied nog beter te beschermen en mooier te maken

signaalwoord = om

8 middel = filmpje van een scheermesje
doel = laten zien hoe bijzonder het Waddengebied is

9

A Ik vind wadlopen altijd weer een geweldige ervaring.
--

↑ [= want]

B Je ziet dan iets wat je anders nooit ziet. Of: Je ziet dan iets wat je anders nooit ziet: wat er ónder dat water leeft, schelpen met beestjes erin bijvoorbeeld..

10 'Ik vind het oostelijk deel bij Rottum het allermooist (M). Daar is het nóg stiller dan op andere plekken (F) en er liggen verschillende zandbanken (F).'

of: Maar de Wadden zijn meer dan het wad (M/F), volgens de boswachter. 'Je hebt immers ook de eilanden zelf (F) en de kwelders (F).'

11 Nee, als je de bezoekersstroom controleert/stuurt, zal het allemaal wel meevallen. Bovendien is het Waddengebied heel groot en zijn er stukken waar je niet mag komen.

12 De kadertekst geeft extra informatie over de Waddenzee (voor de lezer die de Waddenzee niet zo goed kent).

13 afbeelding 1: de tekst verfraaien (mooi plaatje) en de tekst verduidelijken (zo mooi is de Waddenzee nu);

afbeelding 2: de tekst verduidelijken (zo groot is het Waddengebied) en de tekst aanvullen (hier ligt het Waddengebied).

Opdracht 3*

1 (De zin verwijst naar het sprookje *Sneeuwwitje*, waar de boze stiefmoeder aan haar spiegel vraagt wie de mooiste van het land is.)

Ja, de zin is wel toepasselijk. De tekst gaat ook over 'de mooiste ...' van het land; het gaat alleen niet om 'wie' (een persoon), maar om 'wat' (een natuurgebied).

Of:

Nee, de zin is niet toepasselijk. Sprookjes hebben niets met de werkelijkheid te maken.

2 Alinea 7 bevat niet een van de vaste elementen van een slotalinea, maar vormt hier wel een redelijk goede afsluiting doordat er aangeduid wordt wat je in de toekomst kunt gaan doen. // doordat je een tip krijgt voor je eerste bezoek aan het Waddengebied.

3 Een harde grens is blijkbaar een dijk (als voorbeeld wordt de Afsluitdijk genoemd). Een zachte grens zou dan aan de oostkant kunnen liggen, waar het zoete water zonder hindernissen in de zoute Waddenzee stroomt.

Opdracht 4

1 het toenemende sportschoolbezoek van jongens / steeds meer jongens naar de sportschool

2 eigen antwoord

3 a obsessie (al. 2): ongewoon sterke belangstelling

b staven (al. 3): bewijzen

c zitten in de piepzak (al. 3): maken zich zorgen

d adolescenten (al. 3): jongvolwassenen (15-20 jaar)

e data (al. 4): gegevens

f streven (al. 4): doel dat je probeert te bereiken

g subtiel (al. 5): zeer klein

h aanleg (al. 6): talent

i proporties (al. 6): afmetingen

j zich conformeren aan (al. 7): zich aanpassen aan

4 De inleiding bestaat uit alinea 1 en 2. In die alinea's wordt het onderwerp geïntroduceerd.

5 De waarneming dat steeds meer jongens aan krachttraining doen om er goed uit te zien.

6 (1) Onbegeleid aan zware gewichten hangen zou niet goed zijn voor jongeren in de groei. (2) Jongeren zouden makkelijk naar middelen grijpen die helpen bij het afslanken of bij de vorming van spieren, omdat ze in hun streven naar een gespierd bovenlijf te snel resultaten willen.

7 het feit dat veel sportscholen de leeftijdsgrens voor een lidmaatschap verlaagden, met alle gevolgen van dien (zie het antwoord op vraag 6)

8 Ze denkt dat jongeren zonder deskundige begeleiding gaan experimenteren met afslank- en spiervormende middelen, en ze verwacht dat ze daardoor problemen zullen krijgen met hun gezondheid.

9 Via fitness een gespierd lichaam krijgen, is erg moeilijk (M). Het kost veel tijd (A), veel moeite (A) en je moet er aanleg voor hebben (A).

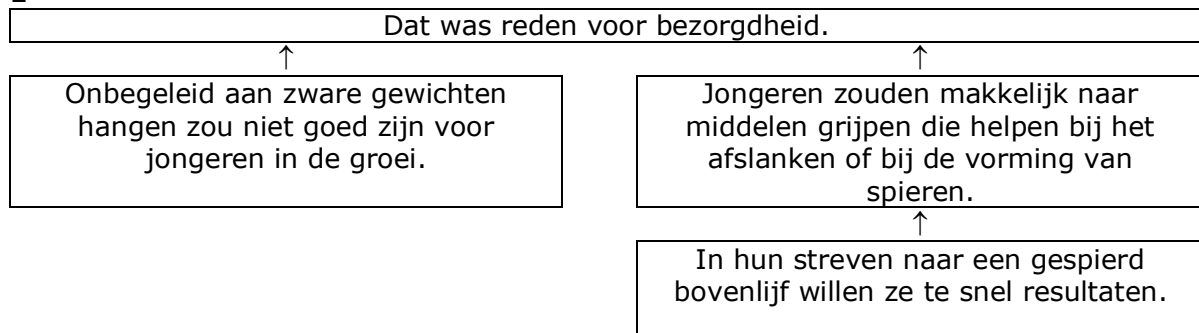
10 gespierd, sterk, slank en succesvol.

11 Met 'Slaaf van je spieren' wordt bedoeld dat de omvang van je spieren je leven bepaalt. (Je bent niet 'vrij': je moet steeds maar naar de sportschool en, als het resultaat van de training niet voldoende is, ga je middelen gebruiken waarvan je slanker wordt of waarvan je spiervorming krijgt.)

12 Steeds meer jongens gaan naar de sportschool om (te voldoen aan de eis om) er goed uit te zien.

Opdracht 5*

1

2 Ja, want de mensen die in de tekst aan het woord komen, zijn deskundig (een ervaringsdeskundige en een onderzoekster) en de tekst is verschenen in *Quest Psychologie* een betrouwbaar tijdschrift.

Schrijven

Startopdracht

eigen antwoord

Opdracht 1

eigen antwoord

Opdracht 2

eigen antwoord

Opdracht 3

eigen antwoord

Kijken en luisteren**Startupdracht**

1 Volgens Lies Martens is een goede lichaamshouding bij een presentatie heel belangrijk, omdat tijdens een presentatie je lichaamstaal meer zegt dan de woorden die je gebruikt. Maar 7% van de impact komt door je woorden.

2 Drie tips noemen uit:

- Zet je voeten stevig op de grond.
- Houd je schouders recht.
- Houd je handen en je armen open.
- Gebruik je handen.
- Glimlach.

3 Ja, want ze heeft een open houding, ze gebruikt haar handen, houdt haar schouders recht en glimlacht. Of ze stevig op de grond staat, kun je niet zien, omdat je alleen haar bovenlichaam ziet.

Opdracht 1

1 Talentenjachten op tv moeten geen kinderen onder de 16 jaar toelaten.

2 *Spreker 1:*

- argument 1: Educatieplicht → School is je basis.
- argument 2: Wat als? → Wat als het goed gaat? Wat als het fout gaat?
- argument 3: Dwang en uitbuiting → Kinderen hebben minder zicht op de consequenties en ouders kunnen daar een rol in spelen.

Spreker 2:

- argument 1: Economie → In de EU richt de tv zich steeds meer op een jongere doelgroep en deze levert ook de hoogste kijkcijfers op.
- argument 2: Motivatie → Leeftijdsgenoten worden aangemoedigd om dit ook te ondernemen.
- argument 3: Ontwikkeling → De grote druk en de hoge prestatie-eisen zorgen ervoor dat ze zich op een hoger niveau ontwikkelen.

3

Spreker 1 ...	-	+
a bouwt zijn verhaal goed op.	0	X
b gebruikt signaalwoorden en structurerende zinnen.	0	0
c begint met een originele aandachtstrekker.	X	0
d sluit af met een passende uitsmijter.	X	0
e is goed verstaanbaar.	0	0
f spreekt in een goed tempo.	0	0
g spreekt op een natuurlijke toon.	0	0

Spreker 2 ...	-	+
a bouwt zijn verhaal goed op.	0	0
b gebruikt signaalwoorden en structurerende zinnen.	0	0
c begint met een originele aandachtstrekker.	X	0
d sluit af met een passende uitsmijter.	0	X
e is goed verstaanbaar.	0	0
f spreekt in een goed tempo.	0	0
g spreekt op een natuurlijke toon.	0	X

4 eigen antwoord

Opdracht 2

1 Hij trekt zijn kleren recht, wijst naar beide kanten, stroopt zijn mouwen op, zit steeds aan zijn neus, kijkt veel op zijn papier en weinig de zaal in en hij telt op zijn vingers.

2 Hij wijst naar beide kanten en naar zichzelf, kijkt veel op zijn papier, laat een papiertje vallen (maar schenkt daar geen aandacht aan), maakt vaak hetzelfde gebaar en hij telt op zijn vingers. Verder kun je aan hem zien dat hij met nadruk spreekt.

3

Spreker 1 ...	-	+
a heeft een ontspannen houding.	O	X O O
b gebruikt zijn handen op een goede manier.	X	O O O
c legt contact met het publiek.	O	X O O
d heeft een passende gezichtsuitdrukking.	O	O X O

Spreker 2 ...	-	+
a heeft een ontspannen houding.	O	O X O
b gebruikt zijn handen op een goede manier.	O	O X O
c legt contact met het publiek.	X	O O O
d heeft een passende gezichtsuitdrukking.	O	O O X

4 eigen antwoord

Opdracht 3

1

Inhoud en opbouw	spreker 1	spreker 2
De spreker begint met een pakkende opening.	X O O O	X O O O
De spreker gebruikt goede signaalwoorden en structurerende zinnen.	O O X O	O O X O
De spreker eindigt met een goede uitsmijter.	X O O O	O O X O
De spreker heeft zich inhoudelijk voldoende voorbereid.	O O X O	O O O X
De spreker heeft voldoende informatie gegeven.	O X O O	O O X O
Verbale en non-verbale communicatie		
De spreker spreekt rustig en duidelijk.	O O X O	O O X O
De spreker kijkt zijn publiek voldoende aan.	O X O O	X O O O
De spreker heeft een open, ontspannen houding.	X O O O	O O X O
De spreker gebruikt zijn spiekbrieftje op de juiste wijze.	X O O O	X O O O
De spreker gebruikt ondersteunende gebaren.	O X O O	O O X O

2 Spreker 1 komt nogal zenuwachtig over; spreker 2 komt daardoor overtuigender over.

3 De inhoud van de tweede speech is niet zo heel veel beter dan de inhoud van de eerste speech. De eerste spreker is zonder beeld goed te volgen. Als je hem ziet, word je echter afgeleid door wat hij met zijn handen doet. Wat je ziet, heeft dus veel impact op hoe je de boodschap interpreteert.

Opdracht 4

1 twee manieren noemen uit:

- Hij stelt vragen.
- Hij gebruikt aansprekende voorbeelden.
- Hij laat een voorbeeld zien.

2 B Hormonen hebben daar een hoop mee te maken en daar ga ik jullie wat meer over vertellen. – toelichting: Hij vertelt vervolgens dat er twee hormonen zijn die een rol spelen bij verliefdheid en legt daarna uit wat die hormonen met je doen.

3 adrenaline en endorfine

4 Adrenaline zorgt voor vecht- en vluchtgedrag; endorfine zorgt voor een gelukkig gevoel.

5 Nee, dat legt hij niet uit; hij legt alleen maar uit dat adrenaline ervoor zorgt dat je van dat rare gedrag gaat vertonen.

6 Kunnen we mensen verliefd maken door hen in een stressvolle situatie te brengen?

7 Onderzoekers hebben twee groepen proefpersonen over twee verschillende bruggen laten lopen. Aan het eind van beide bruggen stond een mooie jongedame die vroeg of ze mee wilden doen aan een onderzoek. De ene brug was stabiel en veilig, de andere brug was eng en wiebelig. Van de mannen die over het enge bruggetje liepen, waren er meer die achteraf belden met vragen en de verhaaltjes die ze schreven waren erotischer getint.

8 een samenvatting

9

Inhoud en opbouw	spreker 1
De spreker begint met een pakkende opening.	O O O X
De spreker maakt duidelijk waar de presentatie over gaat.	O O X O
De presentatie is goed opgebouwd.	O O X O
De spreker gebruikt goede signaalwoorden en structurerende zinnen.	O O O X
De spreker sluit goed aan op de voorkennis van het publiek.	O O O X
De spreker heeft zich inhoudelijk voldoende voorbereid.	O O O X
De spreker heeft voldoende informatie gegeven.	O O O X
Verbale en non-verbale communicatie	
De spreker spreekt rustig en duidelijk.	O O X O
De spreker kijkt zijn publiek voldoende aan.	O O O X
De spreker heeft een open, ontspannen houding.	O O O X
De spreker gebruikt ondersteunende gebaren.	O O O X

Spreken en gesprekken

Startopdracht

–

Opdracht 1/2/3

–

Woordenschat

Startopdracht

1 *a* teen

b bah

c dwars

d daad

e steg

f kleuren

2 In de zinnen *a*, *b* en *c* zijn eerste letters van in te vullen woorden gelijk (= beginrijm of alliteratie). In de zinnen *d*, *e* en *f* zijn de laatste letters van de in te vullen woorden gelijk (= eindrijm)

3 *a* van top tot teen: helemaal; geheel en al

b boe noch bah: helemaal niets; geen enkel woord

c dubbel en dwars: ruim; meer dan honderd procent

d raad en daad: advies en hulp

e heg noch steg: in het geheel de weg niet

f in geuren en kleuren: uitvoerig; met alle bijzonderheden

Opdracht 1

1 *a* handel en wandel

b willens en wetens

c op stel en sprong

d reilen en zeilen

e de lusten en de lasten

f wijd en zijd

2 *a* handel en wandel: achtergronden; handelingen en gedrag

b willens en wetens: opzettelijk en bewust

c op stel en sprong: meteen; onmiddellijk

d reilen en zeilen: alles wat gebeurt

e de lusten en de lasten: de leuke en de minder leuke dingen

f wijd en zijd: overal

Opdracht 2

1 *a* (tegen) heug en meug

b (met) huid en haar

c (door) schade en schande

d (in) kannen en kruiken

e groen en geel

f kind noch kraai

g Bepakt en bezakt

h hoog en droog

2 *a* tegen heug en meug: met grote tegenzin

b met huid en haar: volledig

c door schade en schande: door veel tegenslagen

d in kannen en kruiken: klaar

e groen en geel: heel erg

f kind noch kraai: helemaal niemand

g Bepakt en bezakt: met (veel) bagage

h hoog en droog: veilig en wel

Opdracht 3

1/2 1 onderscheid: verschil

2 emigreerde: verhuisde

4 goudmijn: iets wat voordeel oplevert

- 5 potentiële: mogelijke
- 7 tot dusver: tot die tijd
- 8 bleef uit: liet op zich wachten
- 11 monopolie: alleenrecht
- 13 stond symbool voor: was een teken van
- 14 logo: beeldmerk; beeld en/of tekst waaraan je een merk, bedrijf enz. herkent
- 15 trend: mode
- 16 geïntroduceerd: op de markt gebracht
- 17 won terrein: had succes
- 20 postuur: figuur
- 22 formele: officiële; plechtige
- 23 twisten: ruziën
- 24 als gegoten zit: goed past
- 3** 3 toentertijd: toen
- 6 denim: ijzersterk katoen
- 9 patent: monopolie (alleenrecht) op de productie van iets
- 10 klinknageltjes: kleine spijkertjes
- 12 opbrengen: betalen
- 18 hippies: modern denkende mensen
- 19 decoraties: versieringen
- 21 comfortabel: prettig
- 4** Alle drie figuurlijk gebruikt.
eigen antwoorden, bijvoorbeeld:
 - goudmijn (al. 2) – letterlijk is het een plaats waar goud gedolven wordt; hier: iets wat voordeel oplevert.
 - won terrein (al. 6) – letterlijk betekent dit: kreeg na een wedstrijd een stuk grond; hier: had succes.
 - als gegoten (al. 8) – letterlijk betekent dit: alsof er met een vloeistof een vorm aan gegeven is; hier: goed past.
- 5** Jan en alleman (al 1)
gouwe ouwe (al 4)
hoteldebotel (al 5)
- 6** lieten links liggen (al 2)
was de kogel door de kerk (al 3)
- 7** eigen antwoorden, bijvoorbeeld:
Jan en alleman (al 1): iedereen
lieten links liggen (al 2): schonken er geen aandacht aan
was de kogel door de kerk (al 3): namen ze een beslissing
gouwe ouwe (al 4): succes van vroeger (komt van goud en oud)
hoteldebotel (al 5): dol, stapelgek

Opdracht 4

- 1** ding
- 2** wel
- 3** heen
- 4** fris
- 5** vreest
- 6** goed
- 7** tussen
- 8** ontmoet
- 9** weerd
- 10** wint

- 1** Al draagt een aap een gouden ring, het is en blijft een lelijk ding.
- a Alleen mooie kleren maken een mens niet mooi.

1	K	L	A	A	R				
		2	D	I	K	K	E		
		3	W	E	G	E	N		
		4		M	U	I	S		
		5		B	E	E	N		
6	B	L	O	Z	E	N			
7	N	E	R	I	N	G			
		8	P	E	R	K			
		9		M	A	C	H	T	
	10	K	O	E	T	J	E	S	
	11	B	O	N	T				
12	W	I	N	D					

Grammatica zinsdelen

Startopdracht

- 1** a Met hun neus / wroeten / de varkens / in de grond.
b Deze frikandellen / ga / je / toch / niet / eten?
c Met hun neus / wroeten / de **dikke hongerige** varkens / in de grond.
d Deze **vieze vette** frikandellen **van gisteren** / ga / je / toch / niet / eten?
- 2** Het aantal zinsdelen blijft hetzelfde.

Opdracht 1

- 1** allernieuwste → smartphone
- 2** hippe → telefoon
belangrijke → rol
- 3** van 12 → leerlingen
mooie → telefoon
- 4** lege → batterij
behoorlijk → drama
- 5** maandelijkse → zakgeld
groot → deel
- 6** onmisbaar → mobieltje

Opdracht 2

- 1** een Fiat
- 2** ongewenste mail
- 3** de uitvinder van de brandslang
- 4** een rode paddestoel met witte stippen

Opdracht 3

- 1** a pv = ligt
ow = De openbare bibliotheek in Den Haag
wg = ligt
bwb = in het hart van de stad
b bleek = pv
ow = de Gorinchemse Merwedeburg
ng = bleek [onveilig] te zijn
bwb = Na grondige inspectie
c pv = Gooi
ow = x
wg = Gooi
lv = je lege blikjes
bwb = niet, in deze ongerepte natuur
d pv = luistert
ow = iedereen
vv = naar zijn eigen muziekje
bwb = Tegenwoordig, in de trein
- 2** a openbare → bibliotheek
in Den Haag → bibliotheek
van de stad → hart
b grondige → inspectie
Gorinchemse → Merwedeburg
c lege → blikjes
ongerepte → natuur
d eigen → muziekje

Opdracht 4

- (1) grote → rol; van mensen → leven
- (2) mooie → mensen; sociale → ladder; hogere → status
- (3) goede → baan
- (4) cosmetische → ingrepen
- (5) jonge → mensen
- (6) oudere → mensen; jonger → uiterlijk; aantrekkelijker → uiterlijk
- (7) IJdele → vrouwen
- (8) plastisch → chirurg
- (9) van nu → schoonheidsideaal

Opdracht 5*

- 1** nare → opmerking; van de onaardige buschauffeur → opmerking; onaardige → buschauffeur
- 2** nieuwe → website; van de dure schoonheidssalon → website; dure → schoonheidssalon
- 3** van hiernaast → meisje; op het grote plein → modezaak; grote → plein
- 4** van een goede nachtrust → belang; goede → nachtrust

Grammatica woordsoorten

Startopdracht

- 1 (2) enkele
- (3) 2011; 330
- (5) 54; alle
- (6) 1973
- (7) 70
- (8) weinig
- 2 (4) eerste
- (6) laatste
- (8) laatste

Opdracht 1

- 1 middelste = rangtelw; twee = hoofdtelw
- 2 Hoeveelste = rangtelw
- 3 drie = hoofdtelw; halve = hoofdtelw; wat = hoofdtelw
- 4 meeste = hoofdtelw; zevende = rangtelw; veel = hoofdtelw

Opdracht 2

- 1 één = hoofdtelw; laatste = rangtelw
- 2 enkele = hoofdtelw
- 3 kwart = hoofdtelw
- 4 wat = hoofdtelw; beide = hoofdtelw
- 5 tweede = rangtelw
- 6 sommige = hoofdtelw; veel = hoofdtelw

Opdracht 3

- 1 sommige = onbep.hoofdtelw; twintigste = bep.rangtelw
- 2 zoveelste = onbep.rangtelw
- 3 10 = bep.hoofdtelw; laatste = onbep.rangtelw
- 4 alle = onbep.hoofdtelw; een = bep.hoofdtelw; twee = bep.hoofdtelw; derde = bep.rangtelw
- 5 enkele = onbep.hoofdtelw; eerste = bep.rangtelw

Opdracht 4

Tekst 2 **Wie** (vr.vnw) **kent hem niet?**

- (1) In 2017 (hoofdtelw) vierde (zww) Donald Duck zijn (bez.vnw) 65-jarig jubiläum (zn).
- (2) Op 25 (hoofdtelw) oktober 1952 viel het (blw) eerste (rangtelw) weekblad op (vz) de (blw) deurmat, toen nog uitgegeven door (vz) het weekblad Margriet. (3) Abonnees (zn) van Margriet konden (hww) voor 15 cent ook wekelijks (bw) de Donald Duck ontvangen (zww).
- (4) Donald was voor het eerst op het witte (bn) doek te zien in de korte Disneyfilm (zn) The Wise Little Hen uit (vz) 1934. (5) Hij had hier echter (bw) maar een bijrol (zn). (6) Ook zag deze (aanw.vnw) eend er nog heel (bw) anders uit dan de Donald Duck van nu: hij (pers.vnw) had een langere nek en snavel. (7) De eend werd (kww) al gauw heel populair. (8) Daarom (bw) besloot Walt Disney een strip (zn) te maken die alleen over Donald Duck zou gaan.

Opdracht 5*

- vier; vieren = ww
- zeven = ww
- acht; achten = ww
- negen = ww (vt van *nijgen*)
- elf = zn (sprookjesfiguur)

Formuleren

Opdracht 1

1 In Nederland moet je **16 jaar of ouder zijn** om een tatoeage te laten zetten.

2 Veel ouders vinden dat de leeftijdsgrens verhoogd moet worden, **want pubers kunnen niet overzien wat de gevolgen zijn** van het laten zetten van een tatoeage.

Of: Veel ouders vinden dat de leeftijdsgrens verhoogd moet worden, **want pubers kunnen** de gevolgen van het laten zetten van een tatoeage niet overzien.

3 Pubers hebben een denkwijze die soms niet zo verstandig is, die uitdaging zoekt en die op de korte termijn gericht is. Dit maakt hen ongeschikt voor het nemen van belangrijke beslissingen.

Opdracht 2

mogelijk antwoord:

(1) Hoewel de kunstwerken van de Amerikaanse kunstenaar Steve Casino nog kleiner **zijn** dan een vinger, zijn ze niet goedkoop. (2) **Casino verdiende vroeger als speelgoedontwerper de kost. Tegenwoordig maakt hij kunst van pinda's.** (3) **Met een kunstwerk** van een enkele doppinda is Casino 20 uur bezig. (4) De kunstenaar maakte al beeldjes van beroemdheden als Donald Trump, Michael Jordan en Vincent van Gogh en kan ook door particulieren **worden ingeschakeld** om een volstrekt uniek beeld van hen te laten maken. (5) Omdat Casino **een hele dag bezig kan zijn** met het maken van zo'n volstrekt uniek beeldje uit een pinda, moet de opdrachtgever wel diep in de buidel tasten.

Opdracht 3

eigen antwoorden

Opdracht 4*

1 (1) Er is te weinig variatie in woordgebruik. (2) Er is te weinig variatie in zinsopbouw: veel zinnen hebben de volgorde OPA en er zijn alleen enkelvoudige zinnen gebruikt.

2 Je kunt synoniemen en verwijzwoorden gebruiken, zinnen samenvoegen en woorden weglaten.

3 bijvoorbeeld:

Lego is niet goedkoop. Een klein doosje kost al vijf euro en voor grote dozen betaal je soms wel 100 euro. De duurste set kost 4500 euro. Deze set bevat 5174 steentjes, waarmee je een Star Wars Spaceship kunt bouwen. Maar het kan nog gekker. Rond 1980 deelde Lego gouden blokjes uit aan zakenrelaties en trouwe werknemers. Voor een van die blokjes betaalde een Engelsman 19.000 euro!

Spelling

Startopdracht

a badkamerdeur, lakenset, horlogemaker, autobus

b bananenschil, lamswol, tandenborstel, moederskindje

Bij *a* kun je de woorden gewoon aan elkaar 'plakken'; bij *b* moet je letters weghalen en/of toevoegen om de samenstelling te maken.

Opdracht 1

1 omgangsregeling

2 stadscentrum

3 eenmanszaak

4 bioscoopstoel

5 onweersbui

6 beroepsspeler

7 staatssteun

8 gevoelstemperatuur

9 passagiersschip

10 proteststem

Opdracht 2

1 zwijnenstal

2 groentesoep

3 bereleuk

4 spinnenweb

5 tarwebrood

6 koekenpan

7 zonnesteek

8 berenhol

9 geboortekaartje

10 invalidenplaats

Opdracht 3

1 Omdat je *stationswinkel* schrijft, schrijf je ook *stationschef*.

Dat is juist.

2 *Spinnewiel* is correct geschreven, omdat het eerste deel geen meervoudsvorm is van een zelfstandig naamwoord.

Dat is juist; het eerste deel verwijst hier naar een werkwoord.

3 Je schrijft *groentensoep*, want het meervoud van *groente* is *groenten*.

Dat is onjuist; groente heeft twee meervoudsvormen: *groenten* en *groentes*. Daarom is het *groentesoep*.

4 *Zonnenscherm* schrijf je met een *-n-*, want het meervoud van *zon* is *zonnen*.

Dat is onjuist; het meervoud van *zon* is dan wel *zonnen*, maar het eerste deel verwijst naar iets waarvan er maar één is: de zon.

5 Je schrijft *veearts*, want *vee* heeft geen meervoudsvorm.

Dat is juist.

6 Je schrijft *berenklauw*, dus ook *berensterk*.

Dat is onjuist; bij *berensterk* versterkt het eerste deel het bijvoeglijk naamwoord *sterk*. Daarom is het *beresterk*.

Opdracht 4

1 De nieuwe achtbaan is een echte **hype** en geeft de bezoekers een **adrenalinekick**.

2 De **karakteristieke** kampeerboerderij is als **accommodatie** heel geschikt voor groepen scholieren.

3 Je kunt hem moeilijk **vlijtig** noemen; hij behoort tot de grootste **luiwammes** van klas 2b.

4 Als je je **identiteitskaart** vergeet op reis, kan dit tot problemen **leiden** bij de douane.

5 Vanmorgen zijn op de **fruitveiling** de allereerste **kersen** verkocht voor een ongelooflijk hoge prijs.

6 Leren omgaan met moeilijke kwesties is een **wezenlijk aspect** van het onderwijs.

Opdracht 5*

1 a Bij watersnood is er een overstroming.

Bij waternood is er gebrek aan water.

b Een schildersatelier is een atelier (eigendom) van een schilder.

Een schilderatelier is een atelier waar geschilderd wordt.

c Een reuzekerel is een aardige man.

Een reuzenkerel is een grote, lange man.

2 a In geschiedenisboeken staat de **watersnood** van 1953 beschreven.

Door een lekkage in de waterleiding kampen de dorpsbewoners met **waternood**.

b In het **schildersatelier** bewaart de schilder zijn onvoltooide werken.

De deelnemers van de schildercursus komen wekelijks bijeen in het **schilderatelier**.

c Mijn buurman is een **reuzekerel**, want hij is altijd bereid om mij te helpen.

Evert heeft schoenmaat 48; ook daaraan kun je zien dat hij een **reuzenkerel** is.

Spelling werkwoorden**Startopdracht**

- a De dokter **vermoedde** een spoedig herstel van de zieke.
 b Tijdens zijn debuut **vertrouwde** de voetballer op zijn uitstekende techniek.
 c Na enkele dagen **staakten** de werknemers hun protestactie.
 d Ondanks een flinke verkoudheid **hoestte** Bram bijna niet.
 Bij de pv in zin 1 en 4 hoor je geen dubbel *dd* of *tt* en daarom kunnen de pv's in deze zinnen problemen geven met spellen.

Opdracht 1

- 1 In een aparte ruimte **twistte** de jury langdurig over de uitslag.
 2 Wie wil aandacht **besteden** aan het **gepeste** meisje?
 3 In het stadspark **verwondde** de agressieve hond een jong katje.
 4 Wachtende familieleden **verblijdden** afgelopen zondag de **gelande** passagiers in de aankomsthal.

Opdracht 2

infinitief	pvtt <i>hij ...</i>	pvvt <i>hij ...</i>	volt. dw	bn
a bekladden	bekladt	bekladde	beklad	bekladde
b scannen	scant	scande	gescand	gescande
c schorsen	schorst	schorste	geschorst	geschorste
d stichten	sticht	stichtte	gesticht	gestichte
e verachten	veracht	verachtte	veracht	verachte
f verbreden	verbreedt	verbreedde	verbreed	verbrede

Opdracht 3

- 1 pvvt → verpootte
 2 pvtt → Verblindt
 3 bn → verwende, inf → wachten
 4 pvvt → trachtte; bn → ingerichte; inf → verhuren

Opdracht 4

eigen antwoorden, bijvoorbeeld:

- 1 De door het zonlicht verlichte kamer zag er heel gezellig uit.
 De lantaarn verlichtte de straat nauwelijks.
 2 Tijdens de vakantie leidden de gidsen de vakantiegangers langs de bezienswaardigheden.
 Waarheen zou deze ingewikkelde route leiden?
 3 De juryleden vermelden nauwkeurig het aantal punten per winnaar.
 Het vermelde telefoonnummer van de klantenservice klopte niet.
 4 Sophie is ontroostbaar en niemand kan haar liefdesverdriet verzachten.
 Gelukkig verzachtte de spierzalf de pijnlijke kneuzing.

Opdracht 5

- 1 De jubilaris moest wel erg lang op zijn **beloofde** cadeau wachten.
 2 Bij thuiskomst bleek mijn moeder een stuk **gebraden** vlees bewaard te hebben.
 3 De vers **gezette** koffie uit het nieuwe espressoapparaat is prima van smaak.
 4 Op de veiling bracht de **gebarsten** vaas afgelopen vrijdag toch nog 100 euro op.

Opdracht 6*

- 1 Ik **heb** een goed idee voor een cadeautje, maar ik moet nog wel de juiste winkel **vinden**.
 2 Omdat ik niet met de trein **wil** reizen, **fiets** ik elke dag 11 kilometer naar school.

Noordhoff Uitgevers

*Nieuw Nederlands 6^e editie – 2 havo/vwo Antwoorden
Hoofdstuk 4 – Spelling (werkwoorden)*

3 Als je je neef weer eens **ontmoet**, moet je hem een keer **uitnodigen**!

Hoofdstuk 5

Taalweetjes

Standaardtaal

-

Dialect en streektaal

-

Verdwijnt het dialect

-

Lezen**Startopdracht**

nee – Het lijkt een sympathiek gebaar van het Ministerie, maar als je even nadenkt, beseft je vast dat het idee niet erg waarschijnlijk is: het zou tot veel ruzie in het verkeer leiden en het pasje is vast ook erg fraudegevoelig. Bovendien: als je goed kijkt naar de publicatiedatum in de bron, dan zie je dat je je uiterlijk vrijdag voor deelname aan de proef moet aanmelden. Dan is het 1 april. Ook de naam van hoogleraar duidt op een grap: in 'Arne Peil' zitten dezelfde letters als 'een april'.

Opdracht 1

1 nee – *Story* is een roddelblad en dus niet zo'n betrouwbare bron. Meestal worden de verhalen in roddelbladen gebaseerd op enkele gegevens, die meestal niet op de juiste manier geïnterpreteerd worden.

2 ja – *Quest* is een betrouwbaar tijdschrift; van de medewerkers mag je verwachten dat ze degelijke, objectieve artikelen schrijven.

3 ja – De Consumentenbond is een betrouwbare organisatie, waarvan je mag verwachten dat ze gedegen, objectieve informatie geeft.

4 ja – Een (academisch) ziekenhuis is een betrouwbare organisatie, waarvan je mag verwachten dat ze gedegen, objectieve informatie geeft.

5 ja en nee – De informatie klopt waarschijnlijk wel, maar de kans is groot dat er alleen positieve dingen over het bedrijf gemeld worden en dat eventuele negatieve zaken achterwege blijven.

6 nee – Het artikel wordt meestal zo mooi mogelijk gepresenteerd, want het is alleen maar de bedoeling dat het (meestal voor erg veel geld) verkocht wordt. De werking van het middel is waarschijnlijk niet wetenschappelijk onderbouwd.

7 ja en nee – De informatie klopt meestal wel, maar wordt vaak wat aangedikt om de lezer over te halen het boek te kopen.

8 nee – Een folder van de drogist is geen betrouwbare bron. Het gaat hier waarschijnlijk om een tekst die alleen maar geplaatst is omdat de verkoper van het middel ook adverteerder is; de werking van het afslankmiddel is waarschijnlijk niet wetenschappelijk onderbouwd.

Opdracht 2

eigen antwoorden

Opdracht 3

1 voorspellingen over de arbeidsmarkt / het ROA-rapport *De arbeidsmarkt naar opleiding en beroep tot 2020*

2 eigen antwoord

3 a prognose (al. 1): voorspelling

b bevindingen (al. 1): waarnemingen na onderzoek

c data (al. 4): gegevens

d zich blindstaren op (al. 6): te veel letten op één ding, waardoor je al het andere uit het oog verliest

e opties (al. 6): keuzemogelijkheden

f overwegingen (al. 6): gedachten over de voor- en nadelen van iets, die uiteindelijk tot een beslissing leiden

g potentie (kader): kansen; mogelijkheden

h civiele (kader): burgerlijke (in tegenstelling tot militaire)

4 In de techniek komen er banen bij (meer dan er studenten zijn die een technische opleiding kiezen). In het onderwijs gaan veel zittende docenten met pensioen: zij maken plaats voor beginners.

5 Het ROA doet dat omdat er altijd dingen zijn die je niet kunt voorzien, zoals plotselinge bezuinigingen.

6 eigen antwoord

7 Govrien Oldenburger, een journaliste van *7Days*

8 Daarover staan geen aanwijzingen in de tekst.

9 de jongerenweekkrant *7Days* van 11 december 2015

10 ja – toelichting: Didier Fouarge werkt bij het Researchcentrum voor Onderwijs en Arbeidsmarkt (ROA) van de Universiteit van Maastricht; daar bestaat ervaring op het gebied van de arbeidsmarkt, want het centrum publiceert elke twee jaar een rapport.

11 Nee, waarschijnlijk niet. De kans is groot dat je de tekst leest na (eind) 2017; dan is er vast al een nieuw onderzoeksrapport verschenen.

12 De tekst is betrouwbaar op basis van de bronnen, maar die betrouwbaarheid is erg afhankelijk van het moment waarop je de tekst leest. Zodra er een nieuw onderzoeksrapport verschijnt (waarschijnlijk eind 2017), is de tekst niet zo betrouwbaar meer, omdat de uitkomsten van het rapport uit 2015 dan waarschijnlijk achterhaald zijn.

Opdracht 4*

1 in alinea 5 – toelichting: In deze alinea staat dat een prognose voor 80% betrouwbaar is en dat er ook dingen zijn die je niet kunt voorzien.

en in alinea 6 – toelichting: Deze alinea begint met de zin 'Fouarge vindt trouwens dat scholieren zich niet moeten blindstaren op zijn prognoses.' Daarmee geeft hij aan dat de voorspellingen in het ROA-rapport niet 'heilig' zijn.

2 eigen antwoord

Opdracht 5

1 winkels in de toekomst

2 eigen antwoord

3 a interactieve (al. 1): op de gebruiker reagerende

b innovatieve (al. 2): vernieuwende

c domineert (al. 2): overheerst

d retailers (al. 2): verkopers van goederen

e segment (al. 3): gedeelte

f prijsvechter (al. 3): bedrijf dat zijn producten zeer goedkoop aanbiedt (om marktaandeel te vergroten)

g gepersonaliseerde (al. 4): op één bepaalde gebruiker gerichte

h een brug slaan (al. 4): een verbinding maken

i versteld doen staan (al. 5): verrassen

j gebiologeerd (al. 7): betoverd; gefascineerd

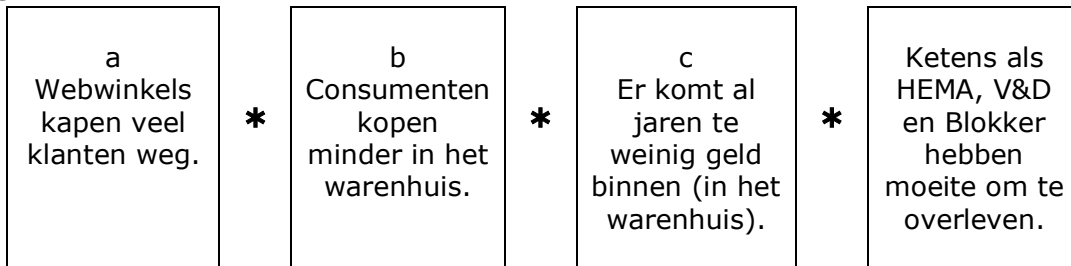
4 de alinea's 1 en 2 – toelichting: In die alinea's wordt het onderwerp van de tekst geïntroduceerd.

5 (1) middel: de Store of the Future; doel: onderzoeken hoe winkels er in de toekomst moeten uitzien;

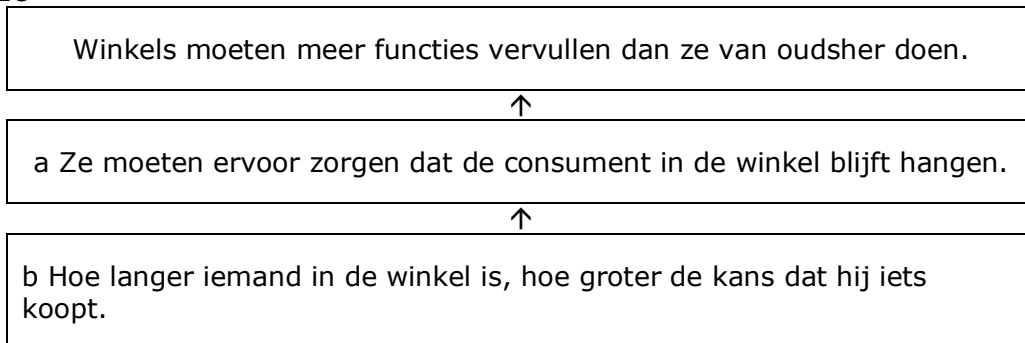
(2) middel: technologie (flitsende beeldschermen, virtualrealitybrillen en bewegende robots); doel: data verzamelen die van belang zijn voor retailers én plezier in de winkel brengen.

6 de Store of the Future

7 Om de tegenstelling aan te geven tussen de negatieve gebeurtenissen in het verleden en de positieve verwachtingen voor de toekomst.

8

9 Consumenten willen zelf een actieve rol spelen in een winkel en unieke schoenen of kleren kunnen kopen. (alinea 4) Ze willen worden vermaakt. (alinea 5)

10

11 bij alinea 7 – toelichting: Bij alinea 7 begint het deel dat aansluit bij de inleiding; daarmee maakt de auteur de tekst mooi 'rond'.

12 - De auteur is een journaliste. Het is niet duidelijk of ze deskundig en onpartijdig is.

- De tekst is gepubliceerd in *Elsevier*. Dat is een betrouwbaar tijdschrift.
- De mensen die worden geïnterviewd, zijn deskundig, want ze werken bij een onderzoeksbureau en adviesbureaus op het gebied van retail en merken. Of ze betrouwbaar zijn, kun je op grond van de tekst niet zeggen (maar het onderwerp van de tekst is niet iets waarover met opzet onware dingen zullen worden verteld).
- De tekst is gepubliceerd in augustus 2015, dus hij is niet actueel meer. Sommige dingen die in de Store of the Future nog als 'nieuw' worden gepresenteerd (denk aan beeldschermen, virtualrealitybrillen en bewegende robots), zijn misschien nu al in bepaalde winkels werkelijkheid geworden.
- Je mag aannemen dat de auteur geen onwaarheden verkondigt. Of ze belangrijke dingen weglaat, kun je niet weten.

Kortom, de tekst is betrouwbaar op basis van de bronnen, maar op het moment dat je de tekst leest, is de inhoud misschien al wel ingehaald door nieuwe ontwikkelingen op het gebied van winkels en winkelen.

Opdracht 7*

1 Nee, want daarmee is de inhoud niet achterhaald. Er bestaan nog steeds winkelketens als V&D, zoals de HEMA en Blokker. Het feit dat er nog over V&D wordt gesproken, geeft wel aan dat de tekst al wat ouder is.

2 Q&A staat waarschijnlijk voor 'Questions & Answers'. Dat is wel een passende naam voor een onderzoeksbureau. Zo'n bureau zoekt immers naar antwoorden op vragen.

Schrijven**Startopdracht****1** eigen antwoord**2** Naast de acteurs, de verhaallijn en de spanning kun je ook denken aan de tijd waarin het verhaal zich afspeelt, de plaats(en), het taalgebruik, de humor en de cliffhangers.**3** eigen antwoord**4** eigen antwoord – Let erop dat je argument (feit, voorbeeld) verschilt van je standpunt (je mening).**Opdracht 1****1** eigen antwoord, bijvoorbeeld:*a* Mijn smartphone is de allerbeste in zijn soort, want ...

de batterij doet het heel lang en het scherm is ook in de zon goed te lezen.

b Ik vind *De mooiste vis van de zee* het beste kinderboek aller tijden, omdat ...

er zulke mooie plaatjes instaan met prachtige kleuren.

c Volgens mij kan iedereen wat leren van natuurfilms.

Ze laten namelijk dieren en planten zien, die we uit onze directe leefomgeving niet kennen.

d De hoofdpersoon van een goed boek moet iemand van mijn eigen leeftijd zijn, want ... anders kan ik me niet inleven in die persoon.*e* Ik ben ervan overtuigd dat e-bikes op het fietspad gevaarlijk zijn, omdat ...

ze veel sneller kunnen dan gewone fietsen en daardoor ontstaan ongelukken.

Opdracht 2

eigen antwoord, bijvoorbeeld:

Onderwerp: game <i>De Moordzaak</i>			
Schrijfdoel: overtuigen			
Hoofdgedachte: Voor jongeren die houden van gamen en spanning én iets willen leren over het Nederlandse rechtssysteem is <i>De moordzaak</i> een aanrader.			
A	B	C	D
Tekstdeel	Alinea	Deelonderwerp	Uitwerking in steekwoorden
Inleiding	1	onderwerp: hoofdgedachte:	game <i>De Moordzaak</i> aanrader (want: leerzaam; realistisch; interactief; spannend, maar tijdrovend)
Middenstuk (met aspecten/ deelonderwerpen)	2	aspect 1: leerzaam	werkwijze Nederlandse rechtssysteem + rollen rechtbank, advocaat, OM, officier van justitie, politie, NFI, PBC.
	3	aspect 2: realistisch	lijkt op autoweg; dezelfde stappen als in werkelijkheid
	4	aspect 3: interactief	jij officier van justitie; vragen: welke instantie bij onderzoek betrekken? wanneer voldoende bewijs? hulp van echte officier van justitie
	5	aspect 4: spannend	zoektocht naar dader: net een puzzel; vergelijkbaar met CSI, detectives, etc. op tv
Slot	6	eindoordeel:	fantastisch: educatief; levensecht; zelf meedoen; spannend; maar tijd nodig

Opdracht 3

eigen antwoord

Kijken en luisteren

Startopdracht

1 Zien: Ze moet lachen om wat hij zegt en ze schudt haar hoofd. Ze kijkt verbaasd. Ze slaat met haar hand op leuning van haar stoel.

Horen: Ze klinkt verbaasd. Ze verheft haar stem. Haar toon is heel stellig.

2 Wat opvalt aan de verbale en non-verbale communicatie van Mart Smeets:

- Hij zit veel met zijn handen over elkaar.
- Hij spreekt heel stellig.
- Hij gebruikt zijn handen om zijn woorden kracht bij te zetten.
- Hij noemt Jinek 'schat'.
- Hij gebruikt zijn hoofd om zijn woorden kracht bij te zetten.
- Hij haalt zijn schouders op.
- Hij laat Jinek niet uitspreken.

3 Nee, ze zullen het niet eens worden. Uit hun woorden en lichaamstaal blijkt duidelijk dat ze overtuigd zijn van hun eigen gelijk.

Opdracht 1

1 een opiniërende discussie – toelichting: De discussie is bedoeld om een mening te vormen over de stelling.

2 Volgens haar moet je weten wat de begrippen 'veiligheid' en 'privacy' inhouden.

3 Nee, ze legt wel uit dat je moet weten wat de begrippen inhouden, maar vervolgens komt ze niet meer uit haar woorden. Je weet dus niet waarom ze twijfelt of ze voor of tegen de stelling moet zijn.

4 Hij heeft niets te verbergen.

5 Ze vindt het niet goed dat iedereen alles van haar kan opzoeken. Maar als het gaat om grote terroristische acties die voorkomen kunnen worden, is ze er wel voor dat je privacy moet inleveren vanwege de veiligheid.

6 Een bigbrothercultuur is een cultuur (of maatschappij) waarin je steeds in de gaten gehouden wordt. De term komt uit het boek *1984* van George Orwell, waarin Big Brother alles ziet wat de burgers doen.

7 Ze heeft ervaren hoe het is om afgeluisterd te worden. Ze werkte bij een tijdschrift en van iedereen die daar werkte, werd de telefoon afgetapt.

8 Ja, hij geeft alle deelnemers om de beurt de gelegenheid om hun mening toe te lichten.

9 Drie samenvattende opmerkingen van de voorzitter:

- Oké, we hebben het over de begrippen.
- Dus je vindt het niet erg als je ergens gefilmd wordt.
- Kortom: je hebt toch al iemand die alles ziet, dus mag de rest van de wereld het ook wel zien.
- Dus bij grote acties wel, maar bij persoonlijke dingen niet.
- Dus jouw telefoon werd afgetapt.

10 –

Opdracht 2

1 De heer en mevrouw Van der Ley gaan met hun klike's door de tuin van Ineke Bouma en Jeroen Kaspers. Bouma en Kaspers vinden dat niet goed.

2 Ze laat met behulp van een tekening zien hoe de situatie in elkaar zit.

3 Ze vinden het een inbreuk op hun privacy. / Ze voelen zich bekeken.

4 Nee, want dat andere bewoners het goed vonden, betekent niet dat iedereen het goed moet vinden. Daar komt bij dat hieruit blijkt dat hij niet luistert naar de bezwaren van de burens.

5 Opmerkingen waaruit blijkt dat ze boos zijn:

- Wat heeft hij in godsnaam daar te zoeken, dat is gewoon privé.

- Nee, dat begrijp ik niet.
 - Zou dat misschien niet ook door u komen? Kunt u daarover nadenken? Dat mensen denken van hier zijn we helemaal klaar mee?
 - Oh, jij bent zo vrolijk, jij bent zo'n vrolijke man, hè?
 - ... hoe zo'n sympathieke kop als je dan hebt en in je blote kont.
- 6** Nee, mevrouw Van der Ley zegt alleen maar dat het allemaal op papier staat en dat ze wel snapt dat ze het niet leuk vinden, maar dat zij er gewoon achterlangs blijven gaan. Ook verderop in het fragment zegt ze alleen maar dat ze dat willen.
- 7** Omdat mevrouw Van der Ley zeer stellig zegt dat ze er gewoon achterlangs blijven gaan. Eigenlijk beeldt hij de manier waarop zij het zegt uit.
- 8** Ze herhaalt het gebaar twee keer en zegt: 'Ja, zo gaat, ja, bij jou, hè?'
- 9** Nee, want zij was degene die zo stellig zei dat ze het gewoon toch willen. Het gebaar paste heel goed bij de manier waarop zij sprak.
- 10** 'Ik stel voor dat we het gesprek staken, want ik heb het idee dat u er toch niet uitkomt samen.'
- 11** Ze geeft de deelnemers heel veel ruimte. Ze laat toe dat de deelnemers door elkaar heen praten. Ze grijpt wel in door te zeggen dat ze merkt dat de deelnemers boos zijn en ze sluit de discussie. Ze vat af en toe samen wat er gezegd wordt. Ze is neutraal, je komt er niet achter met wie zij het eens is.
- 12** De deelnemers houden zich niet aan de regels. Ze zijn niet rustig, ze leggen niet duidelijk uit wat ze bedoelen, ze luisteren niet goed naar elkaar, laten elkaar niet uitspreken en gaan niet serieus in op de woorden van de anderen.
- 13** eigen antwoord

Spreken en gesprekken

Startopdracht

Als deze uitspraken gedaan worden in een discussie, zal er waarschijnlijk geen overeenstemming bereikt worden. Er wordt niet goed naar elkaar geluisterd en de deelnemers tonen geen respect voor elkaar.

Opdracht 1

1 Goede oplossingen zouden kunnen zijn:

- De docent van de les die jullie missen vragen of jullie de les op een ander moment kunnen inhalen.
- De docent vragen of jullie thuis iets kunnen doen om de gemiste stof in te halen.
- De persoon die jullie willen interviewen vragen of het interview per mail kan worden afgenomen.

2 Als jullie de les op een ander moment inhalen of thuis de gemiste stof inhalen, missen jullie geen leerstof. Je kunt ook als argument aanvoeren dat je goede cijfers hebt voor het desbetreffende vak. Een ander argument kan zijn dat je tijdens de geschiedenisles bezig mag met je werkstuk en dat het interview ook 'werken aan je werkstuk' is. Voor het interview per mail kun je als argumenten geven dat jullie geen lessen missen, dat de geïnterviewde dan even rustig kan nadenken over zijn antwoorden en dat jullie het interview niet hoeven op te nemen en uit te werken.

3 Nadelen van een les later inhalen of thuis extra werk doen, zijn dat jullie toch belangrijke lesstof missen en geen vragen kunnen stellen over de lesstof. Nadelen van een interview per mail kan zijn dat jullie niet kunnen doorvragen en dat geschreven antwoorden toch anders zijn gesproken antwoorden. Als je naar iemand toegaat, heb je kans dat je veel meer te weten komt.

4 eigen antwoorden

5 eigen antwoorden

Opdracht 2

1 Oorzaken kunnen zijn:

- Er zijn weinig prullenbakken.
- Leerlingen worden er niet op aangesproken als ze hun troep laten liggen.
- Leraren geven niet het goede voorbeeld.
- Leerlingen willen niet te laat in de les komen.
- De kantine wordt na elke pauze opgeruimd door leerlingen die straf hebben, bijvoorbeeld omdat ze te laat waren. Er wordt dus toch wel opgeruimd. En leerlingen zien opruimen als straf.

2 Oplossingen kunnen zijn:

- Meer toezicht tijdens de pauzes en leerlingen aanspreken als ze hun troep laten liggen.
- Een corveerooster maken: elke klas is een keer per week aan de beurt om de kantine na de pauze op te ruimen.
- Meer prullenbakken plaatsen, of tafels met een prullenbak in het midden aanschaffen.
- Tijdens de mentorles aandacht besteden aan het probleem en ouders erbij betrekken.

3 eigen antwoord

4 eigen antwoorden, bijvoorbeeld:

- Een nadeel van meer toezicht en prullenbakken of speciale tafels aanschaffen is dat deze oplossingen geld kosten. Daar komt bij dat het maar de vraag is of het probleem ermee opgelost is. Een voordeel is wel dat de oplossing makkelijk te realiseren valt als er wel geld voor is.
- Een voordeel van een corveerooster waarin elke klas een keer aan de beurt komt, is dat leerlingen zich hierdoor verantwoordelijker voelen. Een nadeel is dat een klas hierdoor elke week in dezelfde les minstens vijf minuten later komt.

– Een voordeel van het bespreken van het probleem in de mentorles is dat het probleem benoemd wordt en dat leerlingen aan het denken worden gezet. Een nadeel is wel dat deze oplossing waarschijnlijk tijdelijk is.

5 eigen antwoorden

6 eigen antwoorden

Opdracht 3

eigen antwoorden

Woordenschat

Startopdracht

- 1** A onder zeil gaan
B tussen wal en schip vallen
C zijn schepen achter zich verbranden
D Het water loopt hem in de mond.
E de wind in de zeilen hebben
F iemand in de boot nemen
2 die op afbeelding D; alle andere hebben met boten/schepen te maken
3 A onder zeil gaan – gaan slapen
B tussen wal en schip vallen – nergens bij horen
C zijn schepen achter zich verbranden – de terugtocht voor zichzelf onmogelijk maken
D Het water loopt hem in de mond. – Hij heeft er veel trek in.
E de wind in de zeilen hebben – geluk hebben
F iemand in de boot nemen – iemand voor de gek houden

Opdracht 1

- 1** a roer
b bakzeil
c markt
d oogje
e zee
f fles
g brug
h prijs
2 a aan het roer staan: de leiding hebben
b bakzeil halen: terugkrabbelen; minder eisen stellen
c goed in de markt liggen: populair zijn
d een oogje in het zeil houden: toezicht houden
e in zee gaan (met): samenwerken
f op de fles gaan: failliet gaan
g over de brug komen: betalen
h aan de prijs zijn: duur zijn

Opdracht 2

- 1/2** 4 zich kunnen veroorloven: kunnen betalen
6 manipuleren: beïnvloeden
7 vooralsnog: voorlopig
10 relatief: in verhouding; in relatie tot
11 tot nader order: tot later
12 laboratorium: werkplaats voor onderzoek
3 1 momenteel: op dit moment; nu
2 eenstemmig: hetzelfde zeggend, van dezelfde inhoud
3 kapitaalkrachtigen: rijken
5 massaal: met veel mensen samen
8 voedingswaarde: zorgen voor een volle maag; hongerbevrediging
9 beangstigend: angstaanjagend; eng
13 optie: mogelijkheid
14 calorieën: voedingsstoffen waar ons lichaam energie van krijgt
4/5 alinea 1: hebben voor de boeg
alinea 4: is een brug te ver
alinea 4: raakt kant noch wal
alinea 5: zetten alle zeilen bij
alinea 6: op de markt komt

alinea 7: is een streep door de rekening

alinea 10: de balans opmaken

5 alinea 1: voor de boeg hebben: verwachten, tegemoet zien

alinea 4: een brug te ver zijn – te ver gaan; te hoog gegrepen zijn

alinea 4: kant noch wal raken – onzin zijn

alinea 6: op de markt komen – te koop aangeboden worden

alinea 7: een streep door de rekening – een tegenvaller

alinea 10: de balans opmaken – de voor- en nadelen afwegen

6 vijf van de volgende:

alinea 2: kapitaalkrachtigen – rijken

alinea 2: kaviaar – heel duur, luxe eten

alinea 3: valt weg – is niet meer beschikbaar

alinea 3: gat – ontbrekende deel

alinea 5: ziet zitten – niets voor voelen

alinea 6: overlappen – samenvallen

alinea 6: toetje – laatste gerecht

alinea 6: gevangen – opgenomen

alinea 7: hangt een apart sfeertje – is iets bijzonders aan de hand

alinea 8: dekt de lading – komt overeen met de inhoud

alinea 9: wijzen op – maken duidelijk

Opdracht 3

1 Beter een anker kwijt dan een heel schip.

g Liever een klein verlies nemen dan alles verliezen.

2 Bij het scheiden van de markt leer je de kooplui kennen.

c Je echte karakter blijkt pas op het beslissende moment.

3 De kost gaat voor de baat uit.

h Om winst te kunnen maken, moet je eerst geld uitgeven.

4 Het oog van de meester maakt het paard vet.

a Als de baas toekijkt, gaat alles beter.

5 Je moet roeien met de riemen die je hebt.

f Je moet het doen met de middelen die je hebt.

6 Op de wind van gisteren kun je vandaag niet zeilen.

e Je moet bij de tijd blijven.

7 Wie appels vaart, die appels eet.

b Als je handelt in bepaalde goederen, gebruik je ze waarschijnlijk zelf ook.

8 Wiens brood men eet, diens woord men spreekt.

d Je geeft degene voor wie je werkt, altijd gelijk.

Opdracht 4

eigen antwoord

Opdracht 5

1/2 1 welvaart – bloei, rijkdom

2 draaide om (de handel) – was (de handel) het middelpunt

3 water

4 economische – handels-

5 grachten – gegraven kanalen door een stad

6 hout

7 specerijen – tropische kruiden

8 pakhuizen – gebouwen die dienen als bergplaats voor koopwaren

9 Compagnie – handelsmaatschappij

10 werven – werkplaatsen waar schepen gebouwd of hersteld worden

11 bedrijvigheid – activiteit(en)

12 dialecten – streektaalen

- 13 gelukzoekers – mensen die op allerlei manieren rijk willen worden
- 14 touwslagers – ambachtslieden die touw draaien
- 15 gewilde – door veel mensen gezochte; aantrekkelijke

Opdracht 6

eigen antwoorden, bijvoorbeeld:

a ruimschoots: overvloedig; volop

De schoot is het 'touw' dat aan de onderkant van een zeil vastzit. Met de schoot kun je het zeil aantrekken of losser laten. Als je met ruime, gevierde schoot vaart, vang je de meeste wind en vaar je bijna voor de wind (de wind komt van achteren).

b opdirken: versieren; mooi maken

De dirk (het dirkje) is het stuk touw (de lijn) waarmee de giek (rondhout aan de onderkant van het grote zeil) wordt vastgebonden als het schip niet zeilt. Bij feestelijke gelegenheden wordt deze lijn versierd met vlaggetjes.

c rechtstreeks: zonder omwegen; recht op het doel af

Op een kompas staan 32 windstreken. Een streek is het 32ste deel van het kompas. Als je een streek volgt, blijf je rechtdoor gaan.

Grammatica zinsdelen

Startopdracht

- a Het weerbericht **voorspelt** noodweer, maar dat **valt** gelukkig mee.
b Omdat Nederland een waterland **was**, **kampten** we steeds weer met overstromingen.
c Ik **zou** de vaat met de hand moeten doen, want de afwasmachine **was** defect.
d **Wist** je dat je vannacht de planeet Jupiter goed **kon** zien?
Het valt op dat elke zin twee persoonsvormen heeft.

Opdracht 1

- 1 worden + bestaan – S
- 2 kunnen – E
- 3 is + is – S
- 4 kan + wordt – S
- 5 komt – E
- 6 zou + voelt – S

Opdracht 2

- 1 H+H
- 2 B+H
- 3 B+H
- 4 H+B
- 5 H+B
- 6 H+H

Opdracht 3

eigen antwoorden, bijvoorbeeld:

- 1 Je moet niet vergeten om je paspoort te verlengen, want *de vakantie is volgende maand al*.
H+H
- 2 Mattia heeft zijn tas al ingepakt, zodat *hij op tijd kan vertrekken*.
H+B
- 3 Hoewel de spreker zeer goed voorbereid was, *begreep het publiek weinig van zijn verhaal*.
B+H
- 4 Volgend jaar gaat de zus van Tygo naar de hogere hotelschool, maar *ze zal eerst haar diploma moeten halen*.
H+H
- 5 Indien de fietsenstalling vol staat, *kun je je fiets aan de overzijde van de straat parkeren*.
B+H
- 6 *Voordat je in de botsauto stapt*, moet je eerst je muntje inleveren.
B+H

Opdracht 4*

- 1 Toen het mooi weer werd = bwb-zin
- 2 Dat Glenn en Eva al twee jaar samen zijn = lv-zin
- 3 als je een geldig toegangsbewijs hebt = bwb-zin
- 4 Wie de leukste vragen bedenkt = ow-zin

Grammatica woordsoorten

Startopdracht

- a Deze puzzel lijkt eenvoudig, **maar** hij blijkt toch lastig te zijn.
b Bram zal Erica **of** Veerle meevragen als introducee naar het gala.
c Sophia kan vanavond niet naar de hardlooptraining, **want** ze heeft een andere afspraak staan.
d Je zult harder moeten trainen, **als/indien** je wilt meedoen met de kampioenswedstrijd!

Opdracht 1

- 1 De vader van Rory moedigt haar aan, **terwijl** zij probeert te scoren.
2 **Toen** ik mijn Iphone liet vallen, zat er een flinke barst in.
3 Arthur had niet geleerd voor de toets, **dus** hij gokte de antwoorden.
4 **Voordat** Sam de deur uitging, pakte zij nog snel haar telefoon en zonnebril.

Opdracht 2

- 1 Helaas zul je de schade zelf moeten betalen, **tenzij** je hiervoor verzekerd bent.
2 Indy doet mee met de jaarlijkse playbackshow, **hoewel** ze geen talent heeft.
3 **Als** je onder de zestien bent, heb je toestemming van je ouders nodig voor een piercing.
4 De kapper ergerde zich groen **en** geel, **toen** de klant bleef klagen over zijn kapsel.
5 De wintersportvakantie is altijd erg duur, **dus** we slaan dit jaar een keertje over.
6 De kickbokser zal zijn tegenspeler zeker verslaan, **mits** hijzelf helemaal fit is.

Opdracht 3

- 1 Johnny schuilde onder het afdak **totdat** de regenbui over was.
2 We vinden het geruststellend **dat** oma weer veilig thuis.
3 Eet je liever spruitjes **of** houd je meer van sperziebonen?
4 De heer Vliegenthart betwijfelt **of** hij op tijd zal zijn voor de bespreking.

Opdracht 4

- 1 Doordat = os.vgw
2 Als = os.vgw
3 opdat = os.vgw
4 dus = nw.vgw

Opdracht 5

Hoe (bw) ga ik open als (vgw) een (olw) boek?
Ik wil mezelf eens lezen,
bladeren en (vgw) kijken
hoeveel pagina's ik (pers.vnw) tel.
Of (vgw) ik een sprookje (zn) ben (kww)
of meer een studieboek.
Zou (hww) ik mij kopen (zww)?
Lenen bij (vz) de bieb (zn)?
Alleen stiekem (bw) lezen
hoe ik afloop (zww) en zachtjes
terugzetten in (vz) de kast?

Opdracht 6*

- 1 a Erik ging pas harder werken, toen zijn cijfers erg tegenvielen.
toen = os.vgw – Het verbindt de hoofdzin met de bijzin.
b Toen was nog niet bekend dat de schilderijenroof onopgelost zou blijven.
Toen = bijwoord – Je kunt het vervangen door *op dat moment*.

c Het oude stadhuis is nu een gezellig restaurant waar je lekker kunt eten.

nu = bijwoord – Je kunt het vervangen door *op dit moment*.

d Nu je weet hoe laat het is, zou ik maar eens opschieten!

Nu = os.vgw – Het verbindt de hoofdzin met de bijzin.

2 dan – kan ook bwb zijn: *Dan ga ik dat zeker doen!*

dan – kan ook zn zijn: *Bij judo heeft hij de eerste dan gehaald.*

dus – kan ook bw zijn: *Dat is dus geregeld.*

maar – kan ook een bw zijn: *Ze bleef maar kijken.*

want – kan ook een zn zijn: *Het is koud, dus is het jammer dat ik mijn want kwijt ben.*

dat – kan ook een aanw.vnw zijn: *Gooi dat gebarsten glas maar weg!*

toen – kan ook een bw zijn: *En toen kwam er een olifant met een grote snuit.*

Formuleren

Startopdracht

- 1 De tekst is geschreven voor beginnende lezers, vanaf ongeveer 6 jaar.
- 2 Dit kun je zien aan de makkelijke, korte zinnen.
- 3 Er zijn zeventien zinnen, met in totaal 74 woorden. Het gemiddelde aantal woorden per zin is dus iets meer van vier woorden per zin (4,35)
- 4 De langste zin ('Is het werkelijk een echte prinses?' vraagt Hanne.) bevat acht woorden, de kortste (Ze knikt.) twee.
- 5 Er zit één samengestelde zin in.

Opdracht 1

eigen antwoord, bijvoorbeeld:

Een echte prinses

Hanne is heel blij, want vandaag ontmoet ze een echte prinses! Hannes oma is reporter en zij kent veel beroemde mensen. Vandaag maakt oma een reportage over het paleis. 'Is het werkelijk een echte prinses?'(,) vraagt Hanne.

Oma glimlacht en ze knikt.

In het kasteel moeten ze wachten in een grote zaal.

Als de deur opengaat, komt er een teckel binnen.

'Dag, prinses Adelheid', zegt oma, terwijl ze de hond aait.

Hanne kijkt teleurgesteld, omdat de prinses een hond blijkt te zijn.

Opdracht 2

- 1 In het voorbeeld zijn 82 woorden gebruikt in negen zinnen.
- 2 negen woorden per zin
- 3 De langste zinnen bevatten elf woorden, de kortste zin bevat vijf woorden.
- 4 De tekst bevat zeven samengestelde zinnen.
- 5 De zinnen bevatten gemiddeld veel meer woorden en er zitten veel meer samengestelde zinnen in de tekst.

Opdracht 3

eigen antwoorden, bijvoorbeeld:

1 Een 3D-voedselprinter is een fantastisch onderzoeksobject en een leuk speeltje voor wie van techniek houdt of creatief is. Maar hij kan ook gebruikt worden om ondervoeding bij bejaarden te voorkomen.

2 Ouderen met kauw- en slikproblemen krijgen meestal gepureerd voedsel. Dit ziet er niet lekker uit. Ouderen worden hierdoor niet verleid om te eten en stoppen eerder met eten. Hierdoor krijgen ze niet voldoende voedingsstoffen binnen.

3 Een 3D-printer kan het gepureerde voedsel weer de oorspronkelijke vorm geven. Een wortel ziet er dan weer uit als een wortel en een sukadelaap als een sukadelaap, maar het eten blijft wel zacht en makkelijk te kauwen.

Opdracht 4

eigen antwoord

Opdracht 5*

Bijvoorbeeld:

Nieuwe planeet vinden wordt geen eitje

De aarde is veruit het prettigste plekje van ons zonnestelsel. Het is er niet te warm of te koud, het regent er geen giftige of bijtende stoffen en de zwaartekracht is precies geschikt. Dat is allemaal geen toeval, maar komt doordat het leven op aarde zich

ontwikkeld heeft en zich perfect heeft aangepast aan de omstandigheden. Vergeleken met andere planeten en hun manen is het klimaat erg rustig. Als we ooit een andere planeet nodig hebben, wordt het lastig om een geschikt plekje te vinden.

Spelling

Startopdracht

- 1a** Toen Yvonne van de berg kwam, stond haar man op haar te wachten. – ‘van de berg’ geeft een plaats of richting aan
b Toen Yvonne van de Berg kwam, stond haar man op haar te wachten. – ‘van de Berg’ is de achternaam van Yvonne
- 2a** Ingeborg gaf zojuist de koning een hand. – ‘de koning’ is het staatshoofd
b Ingeborg gaf zojuist De Koning een hand. – ‘De Koning’ is de heer of mevrouw De Koning
- 3a** Heb jij gisteravond nog de mol gezien? – ‘de mol’ is een dier dat in je tuin kan zitten (onder de grond)
b Heb jij gisteravond *De Mol* nog gezien? – ‘De Mol’ is het tv-programma ‘Wie is de Mol?’
Het verschil tussen de *a*- en de *b*-zinnen ontstaat door de hoofdletters.

Opdracht 1

- 1** april
2 middeleeuwen
3 Jarik de **B**oer
4 bijbelverhaal
5 Beatrixcollege
6 **W**est-Friesland
7 Engelse drop
8 mw. **E.G.** van **V**liet
9 de film **Z**wartboek
10 brandnetelkaas
11 het westen
12 **V**an **G**oghstraat

Opdracht 2

- 1** ‘**M**erel, wil jij vanavond op **S**am passen als wij bij de familie **V**an **L**eersum zijn?’ vroeg haar vader.
2 **V**aak stellen we dingen uit, omdat we denken: dit kan wel wachten tot morgen.
3 ‘**E**nig,’ riep de opticien uit, ‘deze bril van **G**ucci staat u geweldig!’
4 ‘**I**n mijn boek ‘Het nieuwe dieet’ vertel ik hoe je snel kunt afvallen zonder hongergevoel’, zei de **F**ranse schrijfster.
5 **O**p de deur van reisbureau **H**oliday hangt een briefje met de tekst ‘**W**egens omstandigheden gesloten’.
6 **D**e laatste woorden van de **R**omeinse keizer **N**ero waren: ‘**E**en groot kunstenaar gaat met mij heen’.

Opdracht 3

- 1** **R**ecycling is een milieuvriendelijk **a**lternatief voor afvalverbranding.
2 Na het **o**verdadige maal van de wolven bleef er alleen nog een kaal **k**arkas over.
3 Dat de profvoetballer was **g**ezwicht voor het grote geld, kwam zijn **s**tatus niet ten goede.
4 Omdat de **m**odebranche **p**opulair is, hebben veel studenten zich ingeschreven voor de modeacademie.
5 Met zijn slimme trucs wordt Fred gezien als een **p**otentiële **b**eroepsgoochelaar.
6 De **s**uggestieve opmerking van de dj maakte de luisteraars **n**ieuwsgierig.

Opdracht 4*

- 1** ‘, (vraagteken, aanhalingsteken, komma)
juist – voorbeeld: ‘Hoe laat denk jij vanavond thuis te zijn?’ vroeg de vader van Siem.
2 ., (punt, aanhalingsteken, komma)

onjuist – Je zet geen punt achter een citaat als de zin nog verdergaat.

3 , ' (komma, aanhalingsteken)

juist – voorbeeld: 'O ' zei de jarige verrast, 'wat een mooi cadeau!'

4 !', (uitroepteken, aanhalingsteken, komma)

juist – voorbeeld: 'Pas op! ' riep Dorien, toen haar kleine broertje de roltrap nam.

5 '?', (aanhalingsteken, vraagteken, komma)

onjuist – Het aanhalingsteken komt na het vraagteken, zie voorbeeld bij 1.

6 ', (aanhalingsteken, komma)

juist – voorbeeld: 'Ik heb hoge verwachtingen van je' ' zei de docent tegen de leerling.

Spelling werkwoorden

Startopdracht

a Dansten de leerlingen op het schoolfeest tot laat in de avond?

b Wil Frederieke later een eigen winkeltje beginnen?

c Kun je niet weten hoe je leven er over tien jaar **uitziet**?

d Werd de scooter van Isam gestolen, toen hij een broodje **kocht**?

In zin 1 en 2 komt de pv vooraan te staan, in zin 3 en 4 komt de ene pv vooraan te staan, maar de andere pv blijft achter in de zin staan.

Opdracht 1

1 besteedde; presenteerde

2 geloofde; vertelde

3 overnachtten; gingen

4 miste; rondde (af)

Opdracht 2

1 pvvt → berichtte; pvvt → stonden; inf → wachten

2 bn → opgeschepte; vd → afgekoeld; pvvt → smaakte

3 pvtt → vind; pvtt → beantwoordt

4 pvtt → reageert; pvtt → e-mailt; pvtt → appt

5 pvtt → vermoedt; pvtt → bemoeit

6 vd → uitgeoeld; pvvt → juichten

Opdracht 3

(1) Een pilletje dat je (pvtt slikt) en dat van alles in je lichaam (pvtt registreert) en daardoor je gezondheid (pvtt checkt). (2) Of een pil die een medicijn precies op de juiste plek (pvtt aflevert). (3) Veel artsen (pvtt zullen) er graag mee aan de slag (inf gaan). (4) Maar dan (pvtt willen) ze er natuurlijk wel van (vd verzekerd) (pvtt zijn) dat er geen gevaarlijke stof in het lichaam (pvtt achterblijft). (5) Vooral de batterij die giftig materiaal (pvtt bevat), (pvtt zal) problemen (inf kunnen) (inf veroorzaken). (6) Wetenschappers (pvvt bedachten) onlangs een interessante oplossing. (7) Ze (pvvt produceerden) een elektronische pil die (vd beïnvloed) (pvtt wordt) door maagzuur. (8) Het maagzuur (pvtt voorziet) de pil van energie en zo (pvtt krijg) je een pil met ingebouwde 'dokter'. (9) De onderzoekers (pvtt willen) het apparaatje nu nog verder (inf perfectioneren).

Opdracht 4

1 De persoonsvormen in een samengestelde zin staan altijd in dezelfde tijd.

onjuist – voorbeeld: Merel gelooft niet dat haar broer de wedstrijd won.

2 In een samengestelde zin kunnen meerdere voltooid deelwoorden staan.

juist – voorbeeld: Ik heb gezien dat jij de ramen hebt gezeemd.

3 Bij een enkelvoudige zin kun je de pv vinden door de zin van tijd te veranderen of door er een vraagzin van te maken. Dit geldt ook voor een samengestelde zin.

onjuist – voorbeeld: Samuel mag pas gamen als hij zijn kamer heeft opgeruimd. Mag Samuel pas gaan gamen als hij zijn kamer heeft opgeruimd? → Er komt maar één pv vooraan te staan: Mag.

4 *Gebeurd* en *beland* zijn beide altijd voltooid deelwoord in de zin.

onjuist – *Gebeurd* is altijd voltooid deelwoord, maar *beland* kan ook een pv zijn:

Soms beland je van de wal in de sloot.

Opdracht 5*

Voorbeelden:

1 Als je hard **hebt** gewerkt en je doel heb **bereikt**, mag je nu weleens uitrusten.

- 2 Wendy **vraagt** zich **af** of ze wel lekker zal **slapen** als ze met het gezin gaat kamperen.
3 Omdat Jules **gaat** hardlopen terwijl het **regent**, doet hij een regenpet op.

Hoofdstuk 6

Taalweetjes

Gebarentaal

Eigen antwoord.

Kijk voor de juiste begrippen volgens het Nederlandse Gebarentaal (NGT) op:

<https://www.gebarent centrum.nl/gebaren/mini-gebarenwoordenboek/>

Handenalfabet

Eigen antwoord.

Gebaren en mimiek

-

Lezen

Startopdracht

eigen antwoord

Je kunt denken aan de volgende groepjes (er zijn meer mogelijkheden):

- *Story, Vorsten*: voor liefhebbers van nieuws over bekende mensen;
- *iCreate, Kijk*: voor liefhebbers van technische onderwerpen;
- *Meiden, Panna*: voor jongeren
- *Golfers, Proccycling*: voor sportliefhebbers
- *Truckstar, Men's Health*: voor stoere mannen
- *Panna, Men's Health*: voor jongens/mannen

Opdracht 1

Tekst 1: E *REIZ&*, voor échte reisliefebbers – toelichting: De tekst gaat over reizen; er wordt niets gezegd over reizen met de trein, dus antwoord F valt af.

Tekst 2: C *Noordhollands Dagblad*, voor lezers van alle leeftijden of D *Plus Magazine*, voor lezers van middelbare leeftijd – toelichting: De lezer wordt met 'u' aangesproken en de tekst gaat over heimwee bij volwassenen. Zo'n tekst past het beste bij een 'brede' bron als C of D.

Tekst 3: H www.beachmasters.nl, voor jongeren van 15 tot 27 of A *7Days*, voor jongeren van 12 tot 18 – toelichting: De tekst is een advertentie voor een camping in uitgaansgebied, met een speaker als boekingscadeau: zo'n tekst is op jongeren gericht.

Tekst 4: A *7Days*, voor jongeren van 12 tot 18 – toelichting: De lezer wordt met 'jij' aangesproken en de tekst gaat over surflessen. Minder goed: H; die bron heeft wel met strand te maken, maar de tekst gaat toch meer over een camping.

Tekst 5: D *Plus Magazine*, voor lezers van middelbare leeftijd – toelichting: De tekst gaat over 'de kleinkinderen'.

Opdracht 2

1 vrijetijdsziekte: ziekte die toeslaat in een periode van rust

2 a steevast (al. 1): altijd

b kwakkelen (al. 1): problemen met je gezondheid hebben

c symptomen (al. 2): ziekteverschijnselen

d welbevinden (al. 1): lichamelijke, sociale en geestelijke gezondheid

e fenomeen (al. 1): verschijnsel

f fascinatie (al. 2): sterke belangstelling

g komt niet uit de lucht vallen (al. 2): heeft een oorzaak of reden

h een slag in de rondte (al. 5): ingespannen; zeer intensief

3 De Kortjakje uit het liedje was door de week altijd ziek, maar nooit op zondag. Mensen die lijden aan de vrijetijdsziekte zijn juist op zondag ziek en niet door de week: precies omgekeerd aan Kortjakje dus.

4 Ze raken uit balans doordat de druk om te presteren (plotseling) wegvalt.

5 (1) Een categorie die kampt met vage pijntjes en vermoeidheid.

(2) Een categorie die echt serieus last krijgt van koorts en andere griepsymptomen.

6 Categorie 1 wordt ziek als na een drukke en stressvolle periode informatie over pijn of vermoeidheid niet meer door de hersenen onderdrukt wordt. (23 woorden)

Categorie 2 wordt ziek als het lichaam onnodig doorgaat met het aanmaken van adrenaline, waardoor het immuunsysteem uit balans raakt. (20 woorden)

7 (1) Neem eens wat vaker vrij. (2) Zorg voor een geleidelijke omslag van werk naar rust: ga bijvoorbeeld lekker sporten op vrijdagavond of ontspan je dan op een andere manier. (30 woorden)

8 alinea 3 t/m 6 – toelichting: In deze alinea's staat de belangrijkste informatie; de informatie uit alinea 1 en 2 wordt later herhaald (symptomen vrijetijdsziekte, al. 1) of is niet zo belangrijk (persoonlijke informatie over Vingerhoets, al. 2).

9 Ja, de tekst is betrouwbaar, vooral op basis van de bron en de geïnterviewde deskundige. – toelichting:

- De auteur is een journaliste. Het is niet duidelijk of ze deskundig en onpartijdig is.
- De tekst is gepubliceerd in het *Noordhollands Dagblad*. Dat is een betrouwbaar dagblad.
- De persoon die wordt geïnterviewd, is deskundig, want hij is wetenschapper en heeft persoonlijke ervaring met de vrijetijdsziekte.
- De tekst is gepubliceerd in juli 2016, dus hij is niet actueel meer, maar het onderwerp van de tekst is niet zo aan actualiteit gebonden. Het kan wel zo zijn dat er inmiddels nieuwe inzichten zijn met betrekking tot het verschijnsel vrijetijdsziekte, maar dat is niet erg waarschijnlijk.
- Je mag aannemen dat de auteur geen onwaarheden verkondigt. Of ze belangrijke dingen weglaat, kun je niet weten.

10 Deze tekst is geschreven voor een algemeen publiek. – toelichting: Dat kun je zien aan de bron: een dagblad.

Opdracht 3*

1 Mensen zijn soms in staat tot iets onmogelijks doordat hun hersenen waarschijnlijk op het moment van actie geen pijn of vermoeidheid verwerken: ze hebben het te druk met iets anders. Misschien speelt adrenaline ook een rol, maar dat wordt niet helemaal duidelijk uit de tekst.

2 B In deze tekst herken je vooral een probleem, verklaringen en een oplossing.

- toelichting: Het probleem (de vrijetijdsziekte) wordt genoemd in alinea 1, 2 en 3, de verklaringen staan in alinea 3, 4 en 5 en de oplossing staat in alinea 6.

Opdracht 4

1 het belang van vakantie

2 eigen antwoord

3 De inleiding bestaat uit alinea 1 en 2. – toelichting: In deze alinea's wordt het onderwerp van de tekst duidelijk gemaakt. Vanaf alinea 3 volgt meer uitleg/toelichting: daar begint het middenstuk.

4 a reilen en zeilen (al. 1): gang van zaken

b vergt (al. 1): vraagt; eist

c chronische (al. 1): langdurige

d op adem komen (al. 2): uitrusten

e relatief (al. 2): in verhouding tot iets anders

f routine (al. 5): steeds terugkerende bezigheid; sleur

g op de langere termijn (al. 5): in de toekomst

h rompslomp (kadertekst 1): drukte; bezigheden

5 hoge bloeddruk; hoge hartslag; hart- en vaatziekten; ongezond gedrag zoals roken, drinken en ongezond eten; weinig beweging; geen goede slaap.

6 (1) middel: tijd om te herstellen van ons veeleisende leven; doel: niet instorten;

(2) middel: vakantie; doel: volledig herstellen van de spanning van je werk.

7 Omdat er dan een 'lange' tijd (langer dan weekenden, vrije avonden en andere vrije uren) even helemaal niets van je gevraagd wordt, zodat je kunt herstellen van de spanning van je werk.

8 A Mensen die vaker op vakantie gaan, voelen zich goed.

In alinea 3 gaat het vooral over onderzoeken die als uitkomst antwoord A hebben.

9 Welzijn is een toestand waarin we goed gehumeurd zijn, ons gezond voelen en tevreden zijn.

10 Door het feit dat je op vakantie zelf kunt bepalen wat je doet.

11 'Daardoor voel je je beter.'

12 Dan loop je het risico op een burn-out, ernstige vermoeidheidsklachten of erger. (zie alinea 5)

13 Nee, eigenlijk niet, want 'Op naar Balkonia' is een oproep om thuis te blijven (op je balkon) en uit het tekstje blijkt dat je een andere omgeving en andere routines beter loskomt van je dagelijkse rompslomp.

14 Omdat je dan de voorpret mist en die heeft positieve invloed op je gezondheid en je geluksgevoel.

15 Voor een volwassen, werkend publiek.

Dat kun je zien aan zinnen als:

- 'Werken en met het reilen en zeilen in huis bezig zijn vergt nogal wat van ons.'

- 'Soms moet je in je vrije uren namelijk nog dingen afmaken of je piekert over je werk.'

- 'Je bent even helemaal los van de stress en werkeisen, en je doet heel andere dingen dan op een gemiddelde werkdag.'

- 'Als je terugkomt, ligt er een berg werk te wachten en zit je al snel weer in de dagelijkse routine.'

Je kunt het ook zien aan de bron: de tekst komt uit de *Quest*; dit is een populairwetenschappelijk tijdschrift voor 'hoogopgeleide en nieuwsgierige' mensen tussen de 20 en 50 jaar.

Opdracht 5*

1 'Dat kan volgens Gallup overigens ook betekenen dat mensen die zich goed voelen, vaker op vakantie gaan.'

2 De auteur concludeert: 'Hup, vrij nemen, dus!' (vrij vertaald: 'Op vakantie gaan, dus!') en geeft daarvoor in de tekst een aantal argumenten:

(1) Op vakantie gaan is een goede manier om van de spanning te herstellen, zodat we niet instorten. (al. 2) / Dat gaat waarschijnlijk sneller in een andere omgeving, met andere routines. (kadertekst 1)

(2) Vakanties hebben een positief effect op hoe we ons voelen / op ons welzijn en onze gezondheid. (al. 3). Dat geldt ook voor de voorpret als we weg van huis gaan. (kadertekst 2)

(3) Het ontstressende van een vakantie werkt door op de langere termijn: je voorkomt het risico op een burn-out, ernstige vermoeidheidsklachten of erger. (al. 5)

Schrijven

Startopdracht

eigen antwoord – Denk aan onderwerp en deelonderwerpen, woordkeuze en lengte van zinnen.

Opdracht 1

1 a Cursus: wat te doen na je pensioen? – volwassenen die vlak voor hun pensioen zitten (60-plussers)

b Op de tribune bij Ajax-PSV – voetballiefhebbers, vooral supporters van een van deze clubs

c Speurtocht op het kabouterpad in Baarnse bos – ouders of grootouders met hun (klein)kinderen van 4-6 jaar

d Informatieavond van de gemeente over jeugdoverlast – alle geïnteresseerden, waarschijnlijk mensen die er hinder van ondervinden

e Voorlichtingsavond op school over profielen en vakkenkeuze – ouders en leerlingen van de 2e en 3e klassen

f Bezoek aan de Nationale Carrièrebeurs – mensen die op zoek zijn naar werk

g Geheel verzorgd dagje uit naar een beeldentuin – alle geïnteresseerden, waarschijnlijk vooral ouderen

h Gratis behandeling door nagelstyliste – meisjes (vanaf 10 jaar) en (jonge) vrouwen

2 eigen antwoord

Opdracht 2

1 Ouders/verzorgers van tweedeklassers.

Er staat 'u' en 'een zoon/dochter'. De toon (verheven) en het taalgebruik (grote mensenwoorden: genoeg, mededelen, etc.) zijn gericht op volwassenen.

2 eigen antwoord.

Opdracht 3

eigen antwoord

Kijken en luisteren

Startupdracht

De dansinstructrice is in de verkeerde zaal beland, met het verkeerde publiek: de oudere mensen in de zaal zijn daar niet om te dansen, maar om bingo te spelen.

Opdracht 1

1 Dit is een sportprogramma, want er wordt aangekondigd dat het sportweekend wordt samengevat.

2 Jeroen Stomphorst

3 op zondagavond

4 schaatsen, voetbal en zwemmen

5 Dit programma is bedoeld voor mensen die geïnteresseerd zijn in verschillende sporten, maar niet alle sportuitzendingen bekijken. In het programma worden de sporthoogtepunten van het weekend op een rijtje gezet, zodat de luisteraar weet wat er gebeurd is.

Opdracht 2

1 Er is heel veel te zien: veel water, veel (zeil)boten, een vissende man, paard en wagen, huisjes/chalets aan het water, informatieborden, een ANWB-paddenstoel, fietsende mensen, een man die haring eet, schapen, een molen, een koe, geitjes, wandelende mensen in een bos.

2 mensen activeren om in Friesland op vakantie te gaan

3 voor een breed volwassen publiek: (oudere) echtparen, maar ook gezinnen met kinderen

4 Dat komt doordat er in het filmpje niet gesproken wordt. Pas aan het eind komt het logo van vakantiefriesland.com in beeld.

5 drie tips ter verbetering:

- een aantrekkelijk intro toevoegen, waarin duidelijk wordt wat het doel is;
- een voice-over informatie bij de beelden laten geven;
- en duidelijke afsluiting toevoegen, waarin de kijker opgeroepen wordt om naar Friesland te komen.

Opdracht 3

1 het eiland Curaçao

2 Willemstad staat 10 jaar op de werelderfgoedlijst van UNESCO.

3 Op Curaçao zijn veel verschillende culturen samengekomen. Deze culturen hebben allemaal hun eigen stijl meegenomen. Hierdoor hebben de huizen en gebouwen ook verschillende stijlen. Dit maakt Willemstad bijzonder.

4 In de binnenstad staan huizen die qua stijl overeenkomen met de stijl van de huizen die in dezelfde tijd in Amsterdam gebouwd zijn.

5 In de 19^e eeuw was er een gouverneur die last had van zijn ogen. Zijn arts raadde hem aan om de witte huizen en gebouwen een andere kleur te geven, zodat hij minder last van de weerkaatsing van het zonlicht zou hebben.

6 De muren zijn gemaakt van koraal. In dat koraal zit zout en dat moet eruit.

7 In fragment 1, want hierin wordt meer verteld over de geschiedenis van Curaçao en hoe we de Nederlandse invloed kunnen terugzien in de huizen. In fragment 2 gaat het alleen over het huis van Alex. Hij vertelt wel iets wat niet in fragment 1 wordt verteld, namelijk dat de huizen gebouwd zijn van koraal.

8 Het eerste fragment, want er komen alleen volwassenen aan het woord en mevrouw Gehlen gebruikt vrij moeilijke taal. De beelden zijn wel ondersteunend, maar de kijker moet zelf het verband leggen tussen het beeld en de woorden van mevrouw Gehlen.

9 drie noemen uit:

- Er wordt meer verteld over de werelderfgoedlijst, waardoor duidelijker is wat daarmee bedoeld wordt. De presentator geeft voorbeelden van andere gebouwen die op die lijst staan.
 - Een jongere laat zijn huis zien en geeft uitleg. Dit maakt het fragment wat geschikter voor jongeren.
 - Het verhaal over de gouverneur wordt veel levendiger gebracht: de presentator staat bij de huizen en verwijst naar de verschillende kleuren, zodat de kijker ziet wat hij bedoelt.
- 10** Het tweede fragment is meer op jongeren gericht en er zit veel meer afwisseling in; dit fragment spreekt je waarschijnlijk meer aan dan het eerste fragment.

Opdracht 4

1 eigen antwoorden

2 eigen antwoorden, bijvoorbeeld:

De belangrijkste onderwerpen komen in beide journaals aan de orde. Het NOS-journaal bevat meer onderwerpen dan het Jeugdjournaal. In het Jeugdjournaal zit vaak een luchtig item dat kinderen aanspreekt. Als er mensen om hun mening wordt gevraagd, zijn dat in het NOS-journaal volwassenen, in het Jeugdjournaal kinderen.

3 eigen antwoorden

4 de verschillen hebben te maken met de doelgroep

5 eigen antwoorden – Zie ook vraag 2. De manier waarop het nieuws gebracht wordt, speelt zeker mee: jonge kinderen worden vaak direct aangesproken, er wordt een link gelegd met hun eigen belevingswereld. Verder is er altijd wel een 'luchtig' nieuwsitem, over dieren bijvoorbeeld.

6 eigen antwoorden – Zie ook vraag 2. Bijvoorbeeld: formele aankleding, afstandelijk taalgebruik, weinig 'luchtig' nieuws, uitgebreid weerbericht.

7 vanaf ongeveer 18 jaar, want NOS-journaal is gericht op volwassenen.

Spreken en gesprekken

Startopdracht

1 *Wat een master feskulle patta's!* betekent *Wat een geweldig gave schoenen!*

Hoe laat kom je osso kill? betekent *Hoe laat kom je thuis, vriend?*

2 Deze zinnen kun je wel gebruiken onder vrienden en klasgenoten, maar niet tegen je ouders en docenten. Of: Deze zinnen kun je wel gebruiken in informele situaties, maar niet in formele.

Opdracht 1

1/2/3/4 –

5 Hoe de gesprekken verlopen, is afhankelijk van de vragen die er gesteld worden en de houding van de gesprekspartners. Als de mentor de goede vragen stelt en open is, zal Dominika eerder vertellen wat er aan de hand is.

6 Voor muziek heeft ze een negen; dit gegeven zal de muziekdocent kunnen gebruiken om haar een hart onder de riem te steken. De docenten van de kernvakken zouden meer nadruk kunnen leggen op het belang van die vakken voor de overgang.

Opdracht 2

1 het water / watersport

2 fietsen en wandelen

3/4/5 –

Opdracht 3

eigen antwoorden

Woordenschat

Startopdracht

- 1** eigen antwoord – Je vindt de onderstreepte woorden vast nogal ouderwets.
- 2** *a* in allerijl – heel snel
- b* ten bate van – voor; in het voordeel van
- c* ter linkerzijde – links
- d* ten einde raad – wanhopig
- e* ten onrechte – onterecht; zonder goede reden
- f* ter wereld (brengen) – op de wereld (zetten); geboren laten worden

Opdracht 1

- 1** *a* tot bloedens toe
- b* ter dood
- c* op den duur
- d* van ganser harte
- e* ten huize van
- f* ten koste van
- g* in levenden lijve
- h* ter plaatse

2 eigen antwoorden, bijvoorbeeld:

- a* tot bloedens toe: tot het ging bloeden
- b* ter dood: tot de dood
- c* op den duur: als het lang duurt
- d* van ganser harte: echt gemeend
- e* ten huize van: in het huis van
- f* ten koste van: in het nadeel van
- g* in levenden lijve: in het echt; in werkelijkheid
- h* ter plaatse: op de plaats (waar het ongeluk gebeurd was)

Opdracht 2

- 1** ter been
- 2** ten dans
- 3** des duivels
- 4** (in) den vreemde
- 5** ten nadele
- 6** (de tand) des tijds
- 7** (uit) den boze
- 8** ter waarde (van)

Opdracht 3

- 1/2** **1** hervatten: begonnen weer
- 2** hectische: zeer drukke
- 3** grut: kleine kinderen
- 4** onder de pannen: op een veilige, zorgeloze plek
- 5** te benijden: om jaloers op te zijn
- 6** trekken aan het kortste eind: zijn er het slechtst aan toe
- 7** verrichten: doen
- 8** gemorreld: geprobeerd te veranderen
- 9** reduceren: verminderen
- 10** zijn vruchten afgeworpen: succes opgeleverd
- 11** bijspiijkercursus: extra lessen om op het gewenste niveau te komen
- 12** subsidie: financiële steun van de overheid

- 13 doubleren: zittenblijven
- 14 demotiverend: ontmoedigend
- 15 onbekommerd: onbezorgd; zonder zorgen
- 3** In de loop der jaren (al 2): gedurende een aantal jaren
- met dien verstande (al 2): bedenk wel; denk er daarbij wel aan
- hier te lande (al 3): in ons land
- ten tonele (voeren) (al 3): oprichten; stichten
- ten behoeve van (al 3): voor; tot nut van
- toentertijd (al 4): toen
- ten eerste (al 4): in de eerste plaats
- Ten tweede (al 4): in de tweede plaats; daarnaast

Opdracht 4

- 1** a uitermate
- b heterdaad
- c grotendeels
- d enigszins
- e desnoods
- f vanwege
- g (op) generlei (wijze)
- h desgewenst
- 2** a uitermate: buitengewoon
- b heterdaad: tijdens of vlak na de actie
- c grotendeels: voor het grootste deel
- d enigszins: een beetje
- e desnoods: zo nodig
- f vanwege: wegens; door
- g (op) generlei (wijze): helemaal niet; op geen enkele manier
- h desgewenst: als je dat wilt

Opdracht 5

- 1/2** eigen antwoorden, bijvoorbeeld:
- 1 zich in bochten wringen (al 1): er op allerlei manieren onderuit proberen te komen
- 2 Er rust een taboe op. (al 2): Je hoort/mag er eigenlijk niet over praten.
- 3 op elkaars lip zit (al 3): dicht bij elkaar in de buurt
- 4 daar rond voor uit moeten komen (al 4): dat gewoon durven te zeggen
- 5 draaien eromheen (al 4): durven niet te zeggen waar het eigenlijk om gaat
- 6 maken zich ervan af (al 4): ontlopen de kwestie
- 7 De oogst was niet mis. (al 6): Dat leverde heel wat op.
- 8 exotischere (al 6): vreemde; uit vreemde landen afkomstige
- 9 de vraag rijst (al 6): je vraagt je af; de vraag komt op
- 10 gegarandeerd (al 6): zeker
- 11 bij uitstek (al 6): bijzonder; heel
- 12 strijken neer (al 7): gaan naar; ergens heengaan om er (een tijdje) te blijven
- 3** eigen antwoorden

Grammatica zinsdelen

Startupdracht

a Wie meedoen met het voetbaltoernooi mogen eerder weg.

Deze leerlingen → ow

b Siem vertelde zijn oma dat hij een leuk meisje heeft leren kennen.

dat → lv

Opdracht 1

1/2

a zinsdeelzin = lv-zin

b zinsdeel = ow

c zinsdeelzin = bwb-zin

d zinsdeel = bwb

Opdracht 2

1/2

a Dat t/m meebracht = lv-zin

b nadat t/m gemaakt = bwb-zin

c Dat t/m schoolavond = ow-zin

d als t/m kopen = bwb-zin

e Wie t/m geven = mv-zin

f Wat t/m werkeloosheid = ow-zin

Opdracht 3

1 Als je bepaalde medicijnen gebruikt = bwb-zin

2 wat hij belooft = lv-zin

3 doordat het hevig is gaan stormen = bwb-zin

4 Aan wie gezakt zijn = mw-zin

Opdracht 4

1/2

a Omdat t/m bijverdient = bijzin

verkoopt t/m brommers = hoofdzin

pv = verkoopt

hij = ow

wg = verkoopt

lv = opgeknapt brommers

bwb-zin = Omdat t/m bijverdient

b De zanger = hoofdzin

dat t/m doorgaan = bijzin

pv = beloofde

ow = De zanger

wg = beloofde

lv-zin = dat t/m doorgaan

c Hoe t/m geklommen = bijzin

was t/m raadsel = hoofdzin

pv = was

ow-zin = Hoe t/m geklommen

ng = was [een raadsel]

mv = voor opa

d Wie t/m plek = bijzin

wordt t/m drankje = hoofdzin

pv = wordt

ow-zin = Wie t/m plek

wg = wordt verwelkomd

bwb = met een drankje

Opdracht 5*

1 naar t/m gekocht = vv-zin

2 Wie t/m verricht = ow-zin

3 voor t/m gelopen = vv-zin

4 wat t/m vond = nw.deel-zin

Grammatica woordsoorten

Startopdracht

1 *a* willen = zww

b zijn = kww

2 *a* Karin en Amir **willen** dagelijks een gezond ontbijt serveren.

b De sieraden van deze jonge edelsmit **zijn** heel bijzonder gemaakt.

Je voegt een infinitief toe (zoals bij *willen*) of een voltooid deelwoord (zoals bij *zijn*).

Opdracht 1

1 Veel t/m land

omdat t/m zon

2 Zodra t/m gezet

verliet t/m feest

3 Sommige t/m ouders

maar t/m weggegooid

4 Toen t/m bioscoop

keek t/m aan

5 Je t/m vragen

of t/m weet

6 Kunt t/m vertellen

of t/m is

Opdracht 2

1/2

1 willen = wg; willen = zww

[bruin] worden = ng; worden = kww

2 had gezet = wg; had = hww, gezet = zww

verliet = wg; verliet = zww

3 bewaren = wg; bewaren = zww

worden weggegooid = wg; worden = hww, weggegooid = zww

4 meevroeg = wg; meevroeg = zww

keek aan = wg; keek aan = zww (aankijken)

5 hoeft te vragen = wg; hoeft = hww, vragen = zww

weet = wg; weet = zww

6 Kunt vertellen = wg; kunt = hww, vertellen = zww

[open] is = ng; is = kww

Opdracht 3

1 was = kww; maakte = zww

2 lijkt = kww; is = kww

3 Weten = zww; hadden = hww; gebouwd = zww; was = hww; gesloopt = zww

4 is = kww; bakt = zww

5 willen = hww; komen = zww; moeten = hww; invullen = zww

6 wordt = hww; gegeten = zww; wordt = hww; opgediend = zww

Opdracht 4

1/2 eigen antwoorden, bijvoorbeeld:

a zullen – zijn

Na al die jaren zullen mijn vroegere klasgenoten wel veranderd zijn!

zullen = hww; zijn = kww

Deze truitjes zullen wel duur zijn, want ze zijn gemaakt van kasjmier.

zullen = hww; zijn = kww; zijn = hww; gemaakt = zww

b kunt – worden

Je kunt behoorlijk onzeker worden van zoveel kritiek.

kunt = hww; worden = kww

Als je goed kunt zwemmen, kun je badmeester worden.

kunt = hww; zwemmen = zww; kun = hww; worden = kww

c kwamen - eten

Hoe laat kwamen opa en oma vanavond bij ons eten?

kwamen = hww; eten = zww

Toen we eindelijk op onze bestemming kwamen, gingen we eerst ergens lekker eten.

kwamen = zww; gingen = hww; eten = zww

Opdracht 5

'De (blw) knalpijpen (zn) glansden (zww) als (vgw) bazuinen (zn), de (blw) wereld (zn) leek (hww) te (vz) verschroeien (zww) in (vz) allesverzengend (bn) lawaai (zn) wanneer (vgw) de (blw) jongens (zn) het (blw) gaspedaal (zn) intrapten (zww) met (vz) de (blw) koppeling (zn) in (bw), alleen (bw) om (vgw) te (vz) laten (hww) weten (zww) dat (vgw) ze (pers.vnw) bestonden (zww), zodat (vgw) niemand daaraan zou (hww) twijfelen (zww), want (vgw) wat niet (bw) weerkaatst (zww), bestaat (zww) niet (bw).

Opdracht 6*

a Hij heeft de klok wel horen luiden, maar weet niet waar de klepel hangt.

heeft = hww; horen = hww; luiden = zww; maar = ns.vgw; weet = zww; hangt = zww

Betekenis: Hij heeft er wel iets over gehoord, maar weet niet echt hoe het zit.

b Als je voor een dubbeltje geboren bent, word je nooit een kwartje.

Als = os.vgw; geboren = zww; bent = hww; word = kww

Betekenis: Je kunt nooit boven de stand komen waarin je geboren bent.

c Om de kracht van het anker te voelen, moet men de storm trotseren.

Om = os.vgw; moet = hww; trotseren = zww

Betekenis: Pas als je iets ernstigs meemaakt, weet je op wie je kan vertrouwen.

d Het puntje van een scherpe pen is 't felste wapen dat ik ken.

is = kww; dat = os.vgw; ken = zww

Betekenis: Met een kritisch woord kan het meeste worden bereikt.

Formuleren

Startopdracht

1 Mogelijke antwoorden:

Matthias wil graag drie weken op vakantie, dus heeft hij een vakantiebaantje.

Matthias wil graag drie weken op vakantie, maar hij heeft een vakantiebaantje.

Omdat Matthias graag drie weken op vakantie wil, heeft hij een vakantiebaantje.

Matthias heeft een vakantiebaantje, omdat hij graag drie weken op vakantie wil.

Matthias heeft een vakantiebaantje, want hij wil graag drie weken op vakantie.

Matthias heeft een vakantiebaantje, maar hij wil graag drie weken op vakantie.

2 Het betekenisverschil ontstaat door de gebruikte signaalwoorden (de voegwoorden *dus, maar, omdat* en *want*). De tweede en zesde voorbeeldzin geven aan dat Matthias niet op vakantie kan, omdat hij een baantje heeft. De andere zinnen geven aan dat hij een vakantiebaantje heeft om zijn vakantie te kunnen betalen.

Opdracht 1

1 Rochelle gaat elke vakantie naar Frankrijk, **omdat haar** ouders **daar** een vakantiehuis hebben.

2 Het is een mooi huis met een zwembad, **dat** op loopafstand van een stadje ligt.

3 In het stadje is genoeg te doen: winkelen, naar de disco gaan **en/of** de wekelijkse boerenmarkt bezoeken.

Opdracht 2

De zomervakantie

Waarom hebben scholieren eigenlijk zomervakantie? Vroeger dacht men dat dit te maken had met de oogsttijd. De kinderen kregen in de zomer vrij van school, (1) **zodat** ze konden helpen op het land. (2) **Deze** theorie is (3) **echter** een aantal jaren geleden door historici verworpen. De meeste boerenkinderen kwamen juist in het voor- en najaar niet op school, (4) **want** dit was de periode (5) **waarin** de boer het heel druk had.

Rond 1830 kregen kinderen voor het eerst vrij. Dit had een aantal oorzaken. (6) **Ten eerste** dachten wetenschappers dat het niet goed was voor kinderen om continu op school te zitten. (7) **Bovendien/Daarnaast/Verder** konden docenten de tijd gebruiken voor bijscholing. (8) **Bovendien/Daarnaast/Verder** zorgde in veel landen de hitte voor problemen. Het was voor de kinderen en de docenten (9) **natuurlijk** geen pretje om bij hoge temperaturen in een klaslokaal te zitten. Daarom kregen (10) **zij** in augustus een aantal weken vakantie.

Opdracht 3

eigen antwoord

Opdracht 4*

a1 is fout en *a2* is goed. – toelichting: In beide zinnen is 'Milan heeft' in het tweede gedeelte weggelaten. In *a1* mag je 'heeft' niet weglaten, omdat 'heeft' in het eerste gedeelte (Milan heeft Marit verkerking gevraagd) een hulpwerkwoord is en in het tweede gedeelte ([Milan heeft] nu liefdesverdriet) een zelfstandig werkwoord. In *a2* is 'heeft' in beide gedeeltes een hulpwerkwoord.

b1 is goed en *b2* is fout. – toelichting: In beide zinnen is in het tweede gedeelte 'de leraar' weggelaten. In *b1* mag dat, omdat 'de leraar' in beide gedeeltes het onderwerp is. In *b2* mag dat niet, omdat 'de leraar' in het eerste gedeelte (De leraar werd uitstel gevraagd) meewerkend voorwerp is en in het tweede gedeelte (maar [de leraar] gaf daar niet aan toe) onderwerp.

Spelling

Startopdracht

- 1 *a* ontvangt; aankondigt
- b* kondigt aan; gaat
- c* staan; kunt; omstoten
- d* baalt; stootte om

De werkwoorden *aankondigen* en *omstoten* kunnen worden gesplitst: *kondigt aan* en *stootte om*.

2 eigen antwoord, bijvoorbeeld:

Hugo zou vandaag de leerstof uitleggen aan sommige klasgenoten.

Hugo legt de moeilijke som geduldig uit aan Malina.

Opdracht 1

- 1 wereldgodsdienst
- 2 lentedagen
- 3 goede grap
- 4 onderwijsinspectie
- 5 laagopgeleid
- 6 daarin
- 7 blindedarmontsteking
- 8 winddicht hardloopjack

Opdracht 2

1 Stijn was **stapelverliefd** op Irma en was **daarom dolblij** toen ze **woensdagavond** eindelijk met hem **meefietste** naar huis.

2 Weet je dat de kleine Jelle een **kleinzoon** is van die **steenrijke** verkoopster van **damesbontjassen**?

3 Voor het **doopfeest** van hun eerste kind verstuurde de **boerenfamilie** **honderdennegentien uitnodigingen** op **handgeschept** papier.

4 De **vrachtwagenchauffeur** van die **volgeladen** truck eet met smaak een **versgebakken** broodje met een **hardgekookt** ei in de **drukbezochte** cafetaria.

5 Tijdens het **voetbaltoernooi** liep de **sterspeler** van het **veelbelovende herenteam** een **knieblessure** op **waardoor** hij **noodgedwongen** moest **opgeven**.

6 Mijn jonge zus wordt al een echte **jongedame** die zich **uitdost** met grote **oorbellen** en lange **nepnagels**.

Opdracht 3

1 Het **fenomeen** mazelen gaat gepaard met de **symptomen** verkoudheid, koorts en rode vlekjes.

2 De **uitbater trotseerde** de steile trap naar de kelder met een dienblad vol bierglazen.

3 Als je **consequent** deze **heilzame** zalf gebruikt voor de huid, zul je spoedig verbetering zien.

4 Deze groothandel in handgemaakte artikelen **importeert fairtradekandelaars** uit Mexico.

5 Naar aanleiding van een **enquête** onder de leden van de partij werd de campagne **geëvalueerd**.

6 Voor de sponsors van de biljartclub was het geen verrassing dat de jaarlijkse **excursie** weer werd afgesloten met een **boerenpicknick**.

Opdracht 4*

Kamperen is een vorm van **openluchtrecreatie waarbij** men in een tent, caravan, camper of andere eenvoudige **recreatiewoning** op een **buitenterrein** verblijft. Er zijn speciaal **daarvoor** ingerichte locaties: campings.

Bij kamperen neemt men genoeg met relatief weinig luxe, vaak met de bedoeling om van de natuur te genieten en tot rust te komen. Ook het informele karakter van deze vorm van **overnachten**, kan een belangrijke reden zijn om **ervoor** te kiezen.

Vaak gaat kamperen gepaard met andere **buitenactiviteiten**, zoals wandelen, vissen of **mountainbiken**.

De nacht **doorbrengen** op niet daar voor **aangewezen** locaties (buiten officiële **kampeerplaatsen**) wordt vaak beperkt door de wet. De gedachte **hierbij** is dat het zogenaamde **wildkamperen** voor **overlast** kan zorgen. Zo zouden veel mensen hun afval **achterlaten** op de plaats waar ze gekampeerd hebben. In Schotland en Zweden is **wildkamperen** echter officieel **toegestaan**.

Spelling werkwoorden

Startopdracht

- 1 - beantwoordt; de laatste letter van de ik-vorm ontbreekt: de ik-vorm is *beantwoord*, dus de hij-vorm is *beantwoord* + *t* → *beantwoordt*
- verteldt; de *d* komt uit de lucht vallen: de ik-vorm is *vertel*, dus de hij-vorm is *vertel* + *t* → *vertelt*
- 2 - De koning beantwoordt openhartig alle vragen tijdens het interview.
- Dat ik deze onbeleefde vraag niet beantwoord, zal je niet verbazen.
- In de voorstelling voor scholieren wordt het verhaal verteld van twee jonge vloggers.
- Anne Frank vertelt in haar dagboek over haar leven in het achterhuis.

Opdracht 1

- 1 Als hij over zijn grote ambities **vertelt**, **verbaast** Cas de docent.
- 2 Tegenover haar vriendin **beweert** Monica dat ze snel **verbrandt** in de zon.
- 3 De schrijver **bevestigt** dat hij zich altijd in zijn onderwerp **verdiept**.
- 4 Ernstig **belooft** de reischopper dat hij gedrag **verbetert**.

Opdracht 2

- 1 De Limburgse boekhouder heeft **bekend** dat hij jarenlang zijn functie heeft **misbruikt** door te frauderen.
- 2 Hoewel de tuin speciaal met slingers en lampionnen was **versierd** voor de jarige job, was hij niet **verrast**.
- 3 Nadat de officier van justitie de vrouw heeft **beschuldigd** van zakkenrollen, heeft de rechter haar **veroordeeld**.
- 4 Een vrijwilliger van de kinderboerderij heeft **onthuld** dat de eigenaar zijn ezels lange tijd heeft **verwaarloosd** en nu zijn de dieren **bevrijd**.

Opdracht 3

- 1 verdiept (zin 3)
- 2 misbruikt (zin 1); verrast (zin 2); bevrijd (zin 4)
- 3 eigen antwoorden, bijvoorbeeld:
 - Het groepje leerlingen had zich nauwelijks verdiept in het thema van het werkstuk.
 - Die jongen misbruikt de goedheid van zijn oma door steeds maar geld van haar te vragen.

Opdracht 4

- (1) Het **wordt** de komende tijd een stuk rustiger op een middelbare school in de Verenigde Staten. (2) Vijfhonderd leerlingen zijn namelijk geschorst, omdat zij te veel hadden **gespijbeld**. (3) Deze leerlingen ontvangen deze week een brief waarin staat **vermeld** dat ze voorlopig niet op school hoeven te komen. (4) Ze hadden volgens de schooldirectie in anderhalve maand tijd een week school gemist zonder geldige reden. (5) Honderd scholieren werden een dag geschorst. (6) Van de rest is nog onduidelijk hoelang ze niet in de schoolbanken worden verwacht. (7) De school zal dit later **bekendmaken**. (8) Als door de ouders kan worden **aangeetoond** dat hun kind wel terecht absent was, blijft het bij een waarschuwing en wordt de straf niet **gecontinueerd**.
- (9) De schorsingen zijn **uitgedeeld** door een nieuwe rector. (10) Zij **vertelt** dat veel lessen worden geskippt door scholieren. (11) Er **wordt** te weinig **gepresteerd**. (12) De rector wil graag de schoolresultaten **opkrikken**, maar ze **vertelt** dat ze daar niet voor kan zorgen als er niemand komt **opdagen** in de klas.

Opdracht 5*

- 1 Als zijn moeder vermanende woorden tot Julian spreekt, **bedaat** hij.

1	B	E	D	A	A	R	T				
2	B	E	S	T	E	E	D	T			
			3	G	E	C	H	I	L	D	
			4	V	E	R	B	A	A	S	T
5	B	E	M	I	D	D	E	L	D		
		6	V	E	R	Z	A	N	D	T	
			7	V	I	N	D	T			
8	G	E	B	E	U	R	T				

120

Poëzie en fictie

A Problemen

Opdracht 1

1-4 eigen antwoorden

Opdracht 2

1 eigen antwoord, bijvoorbeeld:

- Hij weet niet zo goed hoe hij zich moet gedragen.
- Hij ziet het niet zitten om in een pleeggezin te gaan wonen.
- Hij is boos, omdat Jesse te laat was.

2 eigen antwoord, bijvoorbeeld:

- Ik vind dat Jesse best streng is voor Daniël.
- Ik vind het wel goed dat Jesse duidelijk zegt wat hij vindt.

3 eigen antwoord, bijvoorbeeld:

Ik verwacht dat Daniël nog wel een tijdje boos blijft doen.

Opdracht 3

1 Daniël denkt dat hij zich uit gewoonte zo gedraagt.

2 Daniël neemt het pepermuntje aan en zegt 'Bedankt'.

3 eigen antwoord, bijvoorbeeld:

Ja, want Daniël heeft zich op dezelfde manier van de wereld afgesloten als een slak die in zijn huisje zit.

4 eigen antwoord, bijvoorbeeld:

Het 'blonde hoofd' is waarschijnlijk nieuwsgierig, maar wil niet dat Daniël dat weet.

5 eigen antwoord, bijvoorbeeld:

Nee, want Daniël is nog steeds boos.

Opdracht 4

1 eigen antwoord, bijvoorbeeld:

Nee, want je gaat niet naar ruitjespapier zoeken in een envelop.

2 Daniël reageert zo heftig omdat Marieke iets heeft gelezen wat heel persoonlijk was / omdat hij erop vertrouwde dat de andere gezinsleden niet in zijn spullen zouden snuffelen en nu is dat toch gebeurd.

3 eigen antwoord, bijvoorbeeld:

- Ja, want door wat Daniël heeft meegemaakt heeft hij moeite om mensen te vertrouwen en dan komt zo iets extra hard aan.

- Nee, want de meeste mensen zouden heel erg kwaad worden als ze erachter kwamen dat iemand in privé dingen heeft zitten snuffelen.

4 eigen antwoord, bijvoorbeeld:

Waarschijnlijk is Marieke jaloers / bang dat ze nu minder aandacht van haar ouders krijgt.

5 eigen antwoord

6 eigen antwoord, bijvoorbeeld:

Hij had kunnen wachten tot Marja thuiskwam en dan aan haar hebben kunnen vertellen wat er was gebeurd.

7 eigen antwoord, bijvoorbeeld:

Daniël kiest ervoor om weg te lopen, omdat hij nooit heeft geleerd hoe hij problemen op een goede manier moet oplossen.

8 eigen antwoord

Opdracht 5

1 twee van de volgende antwoorden:

Emilia wil vluchten

- van haar vader, want die heeft haar leven verwoest (door iets 'walgelijks' te doen).
- van haar moeder, want die heeft nauwelijks aandacht voor haar.
- van 'bedreigingen'.

2 Toen Emilia elf was, was ze 'onverschrokken' en zag ze eruit alsof ze 'superveel zin' had in de rest van haar leven.

Dat meisje is ze nu niet meer - ze is bang en gespannen.

Aan het einde is ze sterker: ze is trots op zichzelf dat ze alleen naar New York gaat.

3 eigen antwoord, bijvoorbeeld:

- Emilia is veranderd, omdat ze in de puberteit is gekomen (en dan verandert iedereen).
- Emilia is veranderd, omdat er iets is gebeurd wat zó erg is, dat ze niet anders kon dan iets extreems doen.

4 Daarmee bedoelt Emilia dat ze eruitziet alsof ze aan het verdwijnen is, alsof ze bijna niet meer bestaat.

5 eigen antwoord

Opdracht 6

1/2 eigen antwoorden

Opdracht 7 – Creatief schrijven

eigen antwoorden

Opdracht 8 (voor je fictiedossier)

eigen antwoorden

B Geluk

Opdracht 1

1-6 eigen antwoorden

Opdracht 2

1 een moeder en haar kind

2 eigen antwoord, bijvoorbeeld: mijn scheermes / mijn oorbelletje

3 –

4 (Op de puntjes moet '(mijn) geluk' staan.) Dat kun je niet bedenken, omdat je denkt aan een voorwerp als iemand iets kwijt is.

5 eigen antwoord

Opdracht 3

1 Twee van de volgende antwoorden:

- 'tintelt de lucht'

- 'danst lenig je hart / als een jonge hond'

- 'luchtige straten'

2 een jonge hond

3 danst lenig je hart

4 eigen antwoord, bijvoorbeeld: vrolijkheid, blijdschap, uitgelatenheid

5 eigen antwoord

6 de lente

7 eigen antwoord

8 –

9 eigen antwoord

Opdracht 4

1 oeverloos: zonder grenzen, onbegrensd, onbeperkt

2 grenzeloos (heel groot) geluk / dat je je heel erg gelukkig voelt

3 Volgens strofe 2 ziet geluk eruit als iets wat waait in de wind.

4 de zee

5 Afbeelding 2 past het best bij strofe 2 (want er staat: 'het wijde zoute water [de zee] had ik aan' en dat wordt vergeleken met 'een zomerjurkje in de wind').

6 De ik-persoon stoot zijn/haar voet en bloedt, maar door de laatste strofe wordt dat bloed een cadeautje voor een haai, dus iets positiefs.

7 eigen antwoord

Opdracht 5 – Creatief schrijven

eigen antwoorden

C Misdad en criminaliteit

Opdracht 1

1 eigen antwoord, bijvoorbeeld: omdat je daar helemaal in op kunt gaan en andere dingen vergeet.

2/3 eigen antwoorden

Opdracht 2

1 Het perspectief ligt bij Valentijn, want je weet wat hij denkt en voelt (en dat weet je niet van de andere personages).

2 Hij denkt dat het een 'grap' van Driss is.

3 eigen antwoord, bijvoorbeeld:

- Wat staat er op de dvd?
- Heeft Driss iets met het berichtje te maken?
- Komen er nog meer berichtjes?

Opdracht 3

1 bij Walter van Piere

2 'Hij stelde zich voor dat hij een machinegeweer uit zijn boekentas haalde en iedereen neermaaide.'

3 Walter van Piere

4 eigen antwoord, bijvoorbeeld:

- Nee, want een leraar doet zo iets niet.
- Ja, want aan Walter van Piere is duidelijk een steekje los.

5 eigen antwoord

Opdracht 4

1 eigen antwoord

2 Reza gelooft niet dat Ayaan hem voor deze misdaad laat opdraaien, omdat ze familie van elkaar zijn.

3 Fleur vindt het familieargument niet erg sterk, omdat Reza en Ayaan niet samen zijn opgegroeid en Reza Ayaan nauwelijks kent.

4 eigen antwoord, bijvoorbeeld:

- Ik vind dat ze naar de politie moet gaan om Ayaan aan te geven.
- Ik vind dat ze Reza moet helpen het probleem op te lossen.

Opdracht 5

1 In tekst 3 ligt het perspectief bij Reza; in tekst 4 bij Ayaan.

2 eigen antwoord, bijvoorbeeld:

Ik denk dat Reza de waarheid spreekt, want doordat hij ging huilen toen hij alles aan Fleur vertelde, lijkt hij eerlijk.

3 eigen antwoorden, bijvoorbeeld:

- Wie is schuldig aan de dood van De Lange?

- Krijgen Reza en/of Ayaan straf?

4 eigen antwoord

Opdracht 6

1 eigen antwoord

2 Helen Vreeswijk bedoelt daarmee: Als je leest, doe je kennis op over bepaalde problemen; als je die kennis eenmaal hebt, herken je het ook als het jezelf of iemand in je omgeving overkomt en dan kun je ook voorkomen dat er erge dingen gebeuren.

3 eigen antwoord.

Opdracht 7 – Creatief schrijven

eigen antwoorden

Opdracht 8 (voor je fictiedossier)

eigen antwoorden

D Geschiedenis

Opdracht 1

1-4 eigen antwoorden

Opdracht 2

1 Dolf laat de ossekar buiten het kamp zetten en laat hem bewaken. Hij laat Leonardo en Peter de andere kinderen inspecteren en kinderen die ziek lijken bij een apart kampvuurtje zetten.

2 Doordat Dolf in de twintigste eeuw leeft, heeft hij kennis die de middeleeuwse mensen niet hadden.

3 roodvonk

4 We kunnen de ziekte nu veel beter behandelen en voorkomen.

Opdracht 3

1 over het verschil tussen hoe mensen vroeger omgingen met de dood en hoe we daar nu mee omgaan

2/3 eigen antwoord

Opdracht 4

1 - De slaven zaten in een soort stal.

- Sommige slaven waren met kettingen vastgemaakt.

- De Hollanders knijpen in de slaven en inspecteren hun gebit.

- De slaven worden gebrandmerkt.

2 Er breekt waarschijnlijk paniek uit, omdat de slaven nog nooit witte mensen hebben gezien.

3 Tyn voelt geen schaamte meer als hij eraan denkt dat mensen van het volk van de slaven zijn halfzusje hebben gedood.

4 eigen antwoord, bijvoorbeeld:

- Nee, want je kunt een heel volk niet verantwoordelijk houden voor wat één persoon heeft gedaan.

Opdracht 5

1 eigen antwoord

2 eigen antwoord, bijvoorbeeld:

Het lukt Tyn om Obaa te bevrijden en ze gaat mee naar Nederland.

3/4 eigen antwoord

Opdracht 6

1/2 eigen antwoorden

Opdracht 7 – Creatief schrijven

eigen antwoorden

Opdracht 8 (voor je fictiedossier)

eigen antwoorden

E Bang, boos, bedroefd**Opdracht 1**

- 1 Deze angsten bestaan allemaal.
- 2 meer dan 400
- 3/4 eigen antwoorden

Opdracht 2

- 1 de zee
- 2 Je kunt niet schuimen en golven. Je kunt het dus niet letterlijk opvatten. 'ik golf/ ik schuim van woede' moet je lezen als: ik ben heel erg kwaad.
- 3 eigen antwoord
- 4 In strofe 3 is hij minder boos, want hij kan weer een beetje nadenken (en dat kan niet als je echt woedend bent).
- 5 Het gedicht gaat over iemand zo kwaad is dat hij 'buiten zichzelf' raakt, hij 'kookt over' (alle stoppen slaan door). Daarna wordt hij weer een beetje rustiger.

Opdracht 3

- 1 met drie sokken
- 2 Drie sokken is treurig, omdat sokken altijd paren van twee zijn. Als je drie sokken hebt, zijn er twee die bij elkaar horen en is er een die alleen overblijft.
- 3 eigen antwoord, bijvoorbeeld: regen / een ziek hondje / naast haar bed zitten
- 4 eigen antwoord

Opdracht 4

- 1 beproeving = een groot probleem, een soort zware test, een kwelling
- 2 'Beproeving' is een woordspeling, omdat het gedicht gaat over smaken, dingen die je kunt proeven.
- 3 Dit gedicht gaat over een ruzie (in een relatie). De ik-persoon is eerst verdrietig en boos, maar de ander zegt lieve dingen en dan komt het weer goed.
- 4 eigen antwoord, bijvoorbeeld:
 - Dat snap jij toch niet.
 - Je bent een sukkel.
- 5 'Zoete woorden' zijn lieve woorden, bijvoorbeeld:
 - Ik hou van jou.
 - Ik heb je nooit pijn willen doen en heb heel erg spijt.
- 6 Letterlijk, want tranen zijn zout.
- 7 Figuurlijk, want verdriet heeft geen smaak.
- 8 eigen antwoorden, bijvoorbeeld:

zout tranen chips haring oude kaas salmiak snot	bitter verdriet frustratie gekwetst haat koffie nors oorsmeer paracetamol pijn teleurstelling witlof	zuur azijn chagrijnig citroen gierig jaloezie yoghurt zuinig	zoet honing gehoorzaam ijs kersen kus lieflijk omhelzing suiker
---	---	---	---

9-11 eigen antwoorden

Noordhoff Uitgevers

*Nieuw Nederlands 6^e editie – 2 havo/vwo Antwoorden
Poëzie en fictie*

Opdracht 5 – Creatief schrijven
eigen antwoorden

F Andere werelden

Opdracht 1

1/2 eigen antwoorden

3 eigen antwoord, bijvoorbeeld: internet, skype, kunsthands die kunnen bewegen.

Opdracht 2

1 Tom wil zijn oma helpen, maar weet ook dat stelen niet goed is.

2 Tom heeft er geen slecht gevoel over, omdat hij uiteindelijk voor de minst slechte oplossing heeft gekozen: doordat hij maar één euro van heel veel mensen steelt, helpt hij zijn oma en zijn er geen echte slachtoffers van zijn diefstal.

3/4 eigen antwoorden

Opdracht 3

1 Tom kan dingen en mensen een elektrische schok geven, video's in zijn hoofd opnemen (en versturen) en hij heeft een iSkin, waardoor andere mensen hem niet herkennen.

2 Lucy was waarschijnlijk heel boos toen ze schreef dat ze die jongens wilde vermoorden. Zoiets zeg je als je erg boos bent, maar je meent het dan niet.

3 eigen antwoord, bijvoorbeeld:

- Ja, want als hij iBoy is, verandert hij in een soort vechtmachine; hij is dan niet meer helemaal zichzelf.

- Nee, want Tom en iBoy zijn één persoon.

4 eigen antwoord

Opdracht 4

1 Warner kan Juliette aanraken, omdat hij leren handschoenen aan heeft.

2 Het Herstel wil tegenstanders uitschakelen. Een regime dat zoiets doet, zorgt ervoor dat er een samenleving ontstaat waarin mensen bang zijn en onderdrukt worden.

3 Het Herstel wil tegenhangers gevangennemen om meer macht te krijgen.

4 Warner koopt haar om, omdat hij wil dat Juliette een tegenprestatie levert voor deze 'acceptatie'.

5 De doorgestreepte zinnen zijn gedachten die Juliette heeft, maar die ze niet wil hebben.

6/7 eigen antwoord

Opdracht 5

1/2 eigen antwoorden

Opdracht 6 – Creatief schrijven

eigen antwoorden

Opdracht 7 (voor je fictiedossier)

eigen antwoorden

De brug

Lezen

Opdracht 1

- 1 B groente of fruit
- 2 deelonderwerp 1 (alinea 2): Plek op het menu / De kok
deelonderwerp 2 (alinea 3): Welke plant? / De tuinder
deelonderwerp 3 (alinea 4): Echte vrucht / De wetenschap/plantkunde
- 3 B opsommend verband, want de alinea's bevatten elk een gezichtspunt van waaruit naar groente en fruit gekeken wordt.
- 4 zoals
- 5 appels en bessen, die aan een meerjarige boom of struik groeien ★ een meloen, die aan eenjarige zachte stengels op de grond groeit / die aan stengels groeit die in de winter afsterven
- 6 (1) De vrucht moet ontstaan als een bloem is uitgebloeid. (2) De vrucht moet pitjes hebben die zijn omringd door vruchtvlees.
- 7 Ook
- 8 B Het hangt van je gezichtspunt af of je vruchten groente of fruit noemt.
- 9 Het doel is informeren. De schrijver wil dat je iets te weten komt.
- 10 D de tekst verfraaien, want de tekst zou een beetje saai zijn als er geen plaatje bij stond.

Opdracht 2

- 1 een zwetende robot
- 2 mensen die zweten ★ robots die niet zweten
- 3 We zijn niet gewend aan een zwetende robot. ★ Er bestaat wel een zwetende robot.
- 4 In alinea 3 staat de zin 'Vervolgens loopt het via de poriën naar buiten.' Het signaalwoord van het chronologisch verband is 'Vervolgens'.
- 5 B Toelichtend verband: in de laatste zin van alinea 2 staat dat er een nieuwe techniek is ontwikkeld en in alinea 3 en 4 wordt uitgelegd welke techniek dat is.

Opdracht 3

- 1 minder snacken / ingesleten snackgedrag veranderen
- 2 eigen antwoord
- 3 a op den duur (al. 1): op de lange termijn; als het lang duurt
b effectief (al. 3): doeltreffend; met een goede uitwerking
c associatie (al. 3): gedachte die door iets wordt opgeroepen
d prent het je in (al. 3): zorgt ervoor dat je het heel goed weet
e rigoureuze (al. 4): grondige; vergaande
f gefrustreerd (al. 4): ontevreden; geërgerd
g mentale (al. 6): geestelijke; wat je verstand betreft
h motivatie (al. 6): zin om iets te doen omdat je denkt dat het nut heeft
- 4 deel 1: Gewoontegedrag – begint bij alinea 2;
deel 2: Gedrag veranderen – begint bij alinea 3;
deel 3: Twee hulpmiddelen – begint bij alinea 6.
- 5 Bovendien
- 6 (1) Je hoeft er niet bij na te denken. / Ze maken je gedrag sneller. (2) Ze besparen veel energie.
- 7 Als-danplannen werken goed (1) omdat hiermee een oude gewoonte wordt doorbroken en (2) omdat je tegelijk een nieuwe associatie aanmaakt.
- 8 Uitlokkers zijn aanleidingen/redenen/verleidelijke situaties om te gaan snoepen/snacken.

9 B omdat de methode anders niet vol te houden is. – In de tekst staat: 'Voor de gemiddelde afvallers is dat te veel om te overzien, waardoor ze gefrustreerd raken en afhaken.' (al. 4) en 'Bij de stap-voor-stap methode die Verhoeven heeft onderzocht, hielden mensen het wel beter vol.' (al. 5)

10 de link tussen de uitlokker en het gedrag

11 bijvoorbeeld – zoals

12 Nee, want alinea 7 is geen alinea die de hele tekst afsluit met bijvoorbeeld een conclusie, een herhaling van het belangrijkste uit de tekst of een toekomstverwachting. Alinea 7 sluit eigenlijk alleen aan op alinea 6.

13 D Wie minder wil snacken, kan zijn gedrag het beste veranderen met behulp van een eetdagboek en als-danplannen.

14 informeren – De auteur wil dat je iets te weten komt.

15 Er zijn meer antwoorden goed:

A de aandacht van de lezer trekken, want plaatjes doen dat vaak.

C de informatie uit de tekst verduidelijken, want het plaatje laat iemand zien bij wie tv-kijken (zie de afstandsbediening) samen gaat met op de bank liggen en snacken (dit is geen aanvullen, want het plaatje geeft geen nieuwe informatie).

D de tekst verfraaien, want de tekst zou saaier zijn als er geen plaatje bij stond

Grammatica > zinsdelen

Opdracht 1

- 1 Tegenwoordig / kan / geen mens / zonder zijn mobieltje.
- 2 Desondanks / hebben / veel mensen / een probleem (/) met die telefoons.
- 3 Ze / vinden / een telefoongesprek / in veel situaties / ongepast.
- 4 Je / mag / bijvoorbeeld / niet / met anderen / bellen / tijdens een trouwplechtigheid.
- 5 Bij het huwelijk van haar broer / had / Ellen / haar telefoon / niet / uitgezet.
- 6 Het apparaat / rinkelde / luid / tijdens zijn ja-woord.

Opdracht 2

- 1 In Duitsland / lette / een boer / laatst / onvoldoende / op.
Wie lette? ow = een boer
- 2 Hij / maakte / met zijn tractor / een verkeerde beweging.
Wie maakte? ow = Hij
- 3 De lading mest / viel / uit de kantelende aanhanger.
Wat viel? ow = De lading mest
- 4 Precies naast de aanhanger / reden / een vader en zijn dochter / in hun cabriolet.
Wie reden? ow = een vader en zijn dochter
- 5 Die twee / kregen / de hele lading / over zich heen.
Wie kregen? ow = Die twee
- 6 Een dag later / verscheen / een artikel over dit vervelende voorval / in de plaatselijke krant.
Wat verscheen? ow = een artikel over dit vervelende voorval

Opdracht 3

- 1 Morgen / wordt / mijn nieuwe jas / door TNT Post / bij mij thuis / afgeleverd.
ow = mijn nieuwe jas
wg = wordt afgeleverd
- 2 Isa / vindt / het nieuwe nummer van Shawn Mendes / erg goed.
ow = Isa
wg = vindt
- 3 Vanavond / maak / ik / eindelijk / mijn werkstuk over vulkanisme / af.
ow = ik
wg = maak af
- 4 Zijn / de taxichauffeurs / bij Schiphol / aan het protesteren / voor hogere tarieven?
ow = de taxichauffeurs
wg = Zijn aan het protesteren
- 5 Dit weekend / wil / Frits / met een paar vrienden / Madurodam / gaan bezoeken.
ow = Frits
wg = wil gaan bezoeken
- 6 De ingang van onze school / schijnt / binnenkort / opgeknapt (/) te worden.
ow = De ingang van onze school
wg = schijnt opgeknapt te worden

Opdracht 4

- a 1 Johannes de Jong / heeft / ons / alweer / zo'n superlange e-mail / gestuurd.
pv = heeft
ow = Johannes de Jong
wg = heeft gestuurd
- 2 Vraag: Wat heeft Johannes de Jong gestuurd?
lv = zo'n superlange e-mail
- 3 Vraag: Aan wie heeft Johannes de Jong zo'n superlange e-mail gestuurd?
mv = ons

b 1 Vanmorgen / legde / de wiskundeleraar / de opgaven / aan zijn klas / uit.

pv = legde

ow = de wiskundeleraar

wg = legde uit

2 Vraag: *Wat legde de wiskundeleraar uit?*

lv = de opgaven

3 Vraag: *Aan wie legde de wiskundeleraar de opgaven uit?*

mv = aan zijn klas

c 1 Zulke IJslandse husky's / kunnen / moeiteloos / dergelijke zwaarbeladen sleeën / trekken.

pv = kunnen

ow = Zulke IJslandse husky's

wg = kunnen trekken

2 Vraag: *Wat kunnen zulke IJslandse husky's trekken?*

lv = dergelijke zwaarbeladen sleeën

3 Vraag: *Aan/Voor wie kunnen zulke IJslandse husky's dergelijke zwaarbeladen sleeën trekken?*

Geen antwoord, dus geen mv.

d 1 Heeft / Adriaan / jou / dat vieze drankje / ingeschonken?

pv = Heeft

ow = Adriaan

wg = Heeft ingeschonken

2 Vraag: *Wat heeft Adriaan ingeschonken?*

lv = dat vieze drankje

3 Vraag: *Voor wie heeft Adriaan dat vieze drankje ingeschonken?*

mv = jou

e 1 Waarom / zou / dit Roemeense orkest / zulke ouderwetse liedjes / spelen?

pv = zou

ow = dit Roemeense orkest

wg = zou spelen

2 Vraag: *Wat zou dit Roemeense orkest spelen?*

lv = zulke ouderwetse liedjes

3 Vraag: *Voor wie zou dit Roemeense orkest zulke ouderwetse liedjes spelen?*

Geen antwoord, dus geen mv.

f 1 Staat / de burgemeester / op het bordes / snoep / uit te delen / aan de kinderen?

pv = Staat

ow = de burgemeester

wg = staat uit te delen

2 Vraag: *Wat staat de burgemeester uit te delen?*

lv = snoep

3 Vraag: *Aan wie staat de burgemeester snoep uit te delen?*

mv = aan de kinderen

Opdracht 5 Noteer van de zinnen ow, wg, lv, mv en bwb'en. Zet zo nodig streepjes tussen de zinsdelen. Let op: niet elke zin bevat alle zinsdelen.

1 Ik / zal / in de nabije toekomst / ongetwijfeld / een tijdje / in een woonboot / gaan wonen.

ow = Ik

wg = zal gaan wonen

bwb = in de nabije toekomst

bwb = ongetwijfeld

bwb = een tijdje

bwb = in een woonboot

2 Wanneer / biedt / deze sportclub / alle vrijwilligers / een feestavond / aan / in de nieuwe kantine?

ow = deze sportclub

wg = biedt aan

lv = een feestavond

mv = alle vrijwilligers

bwb = Wanneer

bwb = in de nieuwe kantine

3 Na dit teleurstellende seizoen / zal / PSV / vermoedelijk / de trainer / ontslaan.

ow = PSV

wg = zal ontslaan

lv = de trainer

bwb = Na dit teleurstellende seizoen

bwb = vermoedelijk

4 Waarom / vertellen / agenten / altijd / zulke nare verhalen / aan de verslaggevers?

ow = agenten

wg = vertellen

lv = zulke nare verhalen

mv = aan de verslaggevers

bwb = Waarom

bwb = altijd

5 Vanwege m'n verjaardag / gaf / ik / vandaag / iedereen in de klas / een lekkere Mars.

ow = ik

wg = gaf

lv = een lekkere Mars

mv = iedereen in de klas

bwb = Vanwege m'n verjaardag

bwb = vandaag

6 Wat voor eng insect / heeft / de directeur / eigenlijk / gedood / met dat scherpe nagelschaartje?

ow = de directeur

wg = heeft gedood

lv = Wat voor eng insect

bwb = eigenlijk

bwb = met dat scherpe nagelschaartje

Grammatica > woordsoorten**Opdracht 1**

	zn	zn-eigenaam	blw	olw
1	katten, bed	Peter		
2	tuinstoelen, grofvuil		het	
3	voorouders	Mayflower, Plymouth, Amerika	de	
4	chimpansees, boom			een
5	klas, zus, meisjes		de	
6	supporters, finale	Stockholm	de	

Opdracht 2

- 1 prachtige, antieke, betonnen
- 2 vies, rotte, plastic
- 3 wollen, oude
- 4 kleine, slim
- 5 gele, zwarte
- 6 aluminium, dure, prachtig

Opdracht 3

- 1 produceert = zww
- 2 ga = hww
beleven = zww
- 3 moet = hww
gevolgd = zww
hebben = hww
- 4 zal = hww
worden = hww
gepresenteerd = zww
- 5 hadden = hww
gemaakt = zww
- 6 scoorde = zww

Opdracht 4

- 1 hetzelfde = aanw.vnw
- 2 Wie = vr.vnw
zo'n = aanw.vnw
deze = aanw.vnw
- 3 Wat = vr.vnw
zulke = aanw.vnw
- 4 Dergelijke = aanw.vnw
- 5 zelf = aanw.vnw
dit = aanw.vnw
- 6 welke = vr.vnw
dat = aanw.vnw
die = aanw.vnw

Opdracht 5

- 1 in
naar
- 2 over
Let op: *aan* hoort bij het werkwoord *aantreffen* en is dus geen voorzetsel.
- 3 van
met

4 Na

op

5 tijdens

Let op: *af* hoort bij het werkwoord *afkeuren* en is dus geen voorzetsel.

6 uit

voor

volgens

Opdracht 6

1 ongetwijfeld

binnenkort

2 lang

uiterst

3 zorgvuldig

4 Wanneer

hier

5 gisteravond

zeer

6 zojuist

direct

Formuleren

Opdracht 1

De fabel van de jonge krab en zijn moeder

Een moederkrab vroeg aan haar zoon waarom hij toch altijd zo schuin liep. Hij antwoordde dat hij het niet anders kon, maar het graag zou kunnen. Omdat ze het haar zoon graag wilde leren, probeerde de moederkrab daarop rechtuit te lopen. Lukte dat haar? Het lukte haar niet. Toen ze zelf haar poten uitstrekke, struikelde ze en viel ze op haar neus.

Opdracht 2

- 1 Er is een wet aangenomen, **die** de verkoop van drones aan banden legt.
- 2 'Deze knoop hier,' sprak de gids, 'komt van de trouwjurk van prinses Beatrix.'
- 3 Mijn buurmeisje, **dat** je daar in het klimrek ziet hangen, haalt altijd capriolen uit.
- 4 De gouden schaal, **die** de winnaar als trofee omhooghield, is helaas gebroken.
- 5 Ik heb mijn beste vriendin al weken niet gezien. **Dat** vind ik erg jammer.
- 6 Kijkend naar een oude foto sprak mijn opa: '**Dit** jongetje hier ben ik.'

Opdracht 3

- 1 reden
- 2 voorbeeld
- 3 voorwaarde
- 4 **Eerst** Sem zijn huiswerk, **daarna** gaat hij sporten.
- 5 Direct na school heb ik geen zin om huiswerk te maken, **maar** ik doe het toch.
- 6 **Als gevolg van** / **Door** het koude voorjaarsweer was de fruitoogst in augustus slecht.

Opdracht 4

- 1 De huurcommissie heeft **haar** volgende vergadering aanstaande vrijdag.
- 2 Als je zijn gezeur slecht kunt hebben, moet je **het** negeren.
- 3 Het museum opent in de avonden **zijn** deuren voor scholieren.
- 4 De leden van deze sportclub trainen iedere dag. **Ze** zijn nogal fanatiek.
- 5 Waar is je nieuwe sportfiets? – Ik heb **hem** in de garage gezet.
- 6 Omdat de vereniging krimpt, moet **ze** het lidmaatschapsgeld verhogen.

Opdracht 5

- 1 schoon – schoner – schoonst
- 2 lief – liever – liefst
- 3 raar – raarder – raarst
- 4 Ga je liever op de fiets **dan** met die overvolle bus?
- 5 Om te winnen moet je meer trainen **dan** je nu doet.
- 6 Is jouw zus even lang **als** jij?

Opdracht 6

- 1 De valentijnskaart van Kim was iets **wat** mijn broer heel verlegen maakte.
- 2 Kees' ouders kijken de hele avond televisie, **wat** hij erg ongezellig vindt.
- 3 Het mooiste **wat** ik ooit gezien heb, is het vuurwerk tijdens Sail.
- 4 De agent **door wie** ik geholpen ben, kwam uit mijn oude buurt.
- 5 Het mes **waarmee** ik de kip gesneden heb, moet grondig worden afgewassen.
- 6 Mijn nieuwe klasgenoten lijken me aardig. Met **hen** wil ik best samenwerken.

Spelling

Opdracht 1

- 1 Bijna iedere toerist heeft de Trevifontein in Rome weleens bezocht.
- 2 Laatst zwom er een naakte man in de door Bernini ontworpen fontein.
- 3 Doordat er veel bezoekers komen, ontstaan er opstoppingen aan het Piazza di Trevi.
- 4 Zou de Italiaanse minister Dario Franceschini een oplossing kunnen bedenken?
- 5 Burgemeester Raggi wel, want hij gaat stilstaan bij het monument verbieden.
- 6 Mara en Sofie uit Voorburg gaan binnenkort naar Italië, omdat ze het beeld van de zeegod Oceanus willen bekijken.
- 7 Zullen ze dan nog tussen de Romeinen over het magische plein kunnen slenteren?
- 8 Misschien wordt dat lastig, maar de dames zijn vast van plan om een paar muntjes in de fontein te gooien.

Opdracht 2

- 1 'De wedstrijd tegen Luxemburg zullen we moeten winnen', zei de bondscoach.
- 2 Mevrouw De Waal beweert dat Joost ten Berge elk hotel googelt, voordat hij er ook maar één nacht doorbrengt.
- 3 De musicalster antwoordde op de vraag van de journalist: 'Inderdaad, ik heb een relatie met Chantal, meneer.'
- 4 Mijn zus Erica vroeg me of mijn nieuwe vriend Joannis rood haar had.
- 5 Els vroeg: 'Zeg Astrid, wat vindt je moeder van die opvallende kleren van jou?'
- 6 Nadia riep vertwijfeld: 'Geef me mijn sokken terug!'

Opdracht 3

- 1 A4'tje
- 2 buggy'tje
- 3 colbertje
- 4 filmpje
- 5 glaasje
- 6 tangetje
- 7 karbonaadje
- 8 logeetje
- 9 opaetje
- 10 puddinkje
- 11 slangetje
- 12 taxietje

Opdracht 4

- 1 baby's
- 2 bangeriken
- 3 bureaus
- 4 collega's
- 5 displays
- 6 dreumesen
- 7 erkers
- 8 etalages
- 9 kopieën
- 10 kransen
- 11 paraplu's
- 12 poezen
- 13 poriën
- 14 prinsessen
- 15 sofa's
- 16 sloffen

17 vakanties

18 vloedgolven

Opdracht 5

1 Vanwege haar **uitstekende** schoolprestaties kreeg Gudrun van haar vader een **massieve, zilveren** slavenarmband.

2 Tijdens de **industriële** revolutie verrichtten veel **brave** arbeiders onder **erbarmelijke** omstandigheden **zwaar** werk in **sombere** fabrieken.

3 De **agressieve** houding van sommige **religieuze** groeperingen vormt een ... **heuse** bedreiging voor de rust in de **westerse** wereld.

4 Op veel **middelbare** scholen vind je **smerige, onhygiënische** toiletten.

5 Een **nylon** jas beschermt je goed tegen **felle** regenbuien, maar veroorzaakt wel snel een **zweterige** huid.

6 De **botte** opmerkingen van de cabaretier over **dove** en **blinde** mensen veroorzaakten op internet veel **boze** reacties.

Spelling > werkwoorden

Opdracht 1

- 1 In de open haard **brandt** altijd een heerlijk vuurtje.
- 2 Straks **verft** je broer zijn haar nog paars.
- 3 Waarom **zend** je dat te strakke truitje niet terug naar Wehkamp?
- 4 Je **onthoudt** deze belangrijke regels toch wel?
- 5 Wat **gebeurt** daar in het park?
- 6 Als je iets **belooft**, is het normaal dat je die belofte **nakomt**.

Opdracht 2

- 1 Toen Renzo hard op de deur van het lokaal **bonsde**, **fronste** de docent zijn wenkbrauwen.
- 2 Vader **schrapte** de aardappels en vervolgens **kookte** hij ze.
- 3 **Mengde** de schilder geel en blauw om groen te maken?
- 4 De kogels **suisden** de oorlogsjournalisten om de oren.
- 5 Veel Palestijnse gevangenen **vastten** vorig jaar een maand, omdat ze een betere bezoekenregeling **eisten**.
- 6 De monteurs **verkleedden** zich voor de bruiloft van hun collega en **speldden** elkaar een corsage op.

Opdracht 3

- 1 Jos **sneed** zijn boterham in stukjes en daarna **at** hij hem op.
- 2 De regenbui **overviel** Mary, zodat het water uit haar kleren **droop**, toen ze op school **aankwam**.
- 3 Op de vraag van de rechter waarom hij de misdaad gepleegd **had**, **bleef** de verdachte het antwoord schuldig.
- 4 Doordat de uren **voorbijvlogen**, **vergaten** Suzy en Phil op tijd naar huis te gaan.
- 5 Omdat Jelina in de supermarkt snoepjes **stal**, **gaf** de bedrijfsleider haar aan bij de politie.
- 6 In zijn cabriolet **reed** de acteur naar Zuid-Europa, waar hij zijn vakantie **doorbracht**.

Opdracht 4

- 1 geverfde – bn
opgedroogd – vd
- 2 winnende – bn
veroverde – bn
tentoongesteld – vd
- 3 ontslagen – bn
gedemonstreerd – vd
- 4 Dromend – od
gekaft – vd
- 5 gebarsten – vd
glimlachend – od
gelijmd – vd
- 6 knorrende – bn
getransporteerd – vd

Opdracht 5

- 1 vtt (heeft gewerkt)
- 2 ovt (moest opleveren)
- 3 vvt (had gelezen)
- 4 vtt (hebben gespeeld)
- 5 vtt (is uitgegleden)
- 6 ott (gaan eten)